

Nr 150.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1936/1937 har Kungl. Maj:t (punkt 140 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1936/1937

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,680,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 270,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 75,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Stipendier ett reservationsanslag av 71,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 291,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 65,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 14,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Stipendier ett reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor ett anslag av 5,000 kronor;

dels ock till Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. ett förslagsanslag av 110,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 21 februari 1936 dagtecknad proposition, nr 100, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta följande organisation av folk- och småskoleseminarierna, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937:

A. 1. *Folkskoleseminarierna* skola vara till antalet nio, därav sju skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och två tills vidare såsom enkelseminarier.

2. Av dubbelseminarierna skola sex innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4+2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, (4+särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.

3. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund. Av dessa seminarier skall seminariet i Falun vara av formen 4+särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Luleå och Karlstad.

4. Seminarierna i Uppsala, Linköping och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarierna i Falun och Stockholm för kvinnliga elever och ettvart av de återstående seminarierna för manliga och kvinnliga elever.

B. 1. *Småskoleseminarierna* skola vara till antalet sju, därav tre skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare fyra såsom enkelseminarier.

2. Ettvart av dubbelseminarierna skall innefatta två 2-åriga linjer, (2+2).

Av enkelseminarierna skola två innefatta, vardera, en 3-årig linje, och två, vardera, en 2-årig linje.

3. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara och Landskrona.

Enkelseminarierna skola förläggas till Haparanda, Lycksele, Härnösand och Växjö. Av dessa skola de båda förstnämnda seminarierna vara 3-åriga.

C. I följd härav skola folkskoleseminarierna i Växjö och Kalmar samt småskoleseminarierna i Linköping och Falun nedläggas, de båda förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de båda senare med utgången av läsåret 1935—1936;

dels medgiva, att de fastigheter, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna i Linköping och Falun äro inrymda, må efter nedläggandet av dessa seminarier utan vederlag återgå till Östergötlands läns landsting, respektive Kopparbergs läns landsting;

dels medgiva att — därest sådan innehavare av ordinarie lärarbefattning i teckning, musik, gymnastik, manlig slöjd, kvinnlig slöjd (inklusive lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola) och hushållsgöromål vid folkskoleseminarium, som erhållit dylik anställning före den 1 juli 1935, under tiden från och med läsåret 1936—1937 intill dess att vederbörande avgår från ifrågavarande befattning, kommer att erhålla mindre omfattande tjänstgöring än som motsvarar ett medeltal, beräknat på sätt av departementschefen angivits — han må under varje läsår, sedan det på befattningen kommande antalet lärartimmar fastställts, äga åtnjuta ett personligt lönetillägg, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den avlöning, som han skulle hava uppburit, om för tjänsten varit bestämd en tjänstgöring av den omfattning, som skulle motsvara ovannämnda medeltal, och den, som han uppstår för sin faktiska tjänstgöring under året, tillfällig löneförbättring däri inräknad;

dels medgiva, att hyresbidrag må utgå till kvinnlig lektor vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg enligt samma grunder som för manlig lektor vid samma seminarier;

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937;

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 1,634,800 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 287,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 74,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Stipendier för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 105,000 kronor;

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 278,800 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 66,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 11,700 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Stipendier för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 19,500 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor för budgetåret 1936/1937 anvisa ett anslag av 5,000 kronor;

dels till Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 110,000 kronor;

dels ock medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrid Degerman må, på sätt för budgetåret 1935/1936 ägt rum, jämväl under budgetåret 1936/1937 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934—1935.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *D. Norman* väckt motion (I: 322), vari hemställts, att riksdagen vid beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 måtte ej mindre uttala, att behörighetsvillkoren för ämneslärare vid småskoleseminarium bestämmas enligt 1932 års seminariesakkunnigas förslag, att principiell likställighet bör upprätthållas beträffande inträdesfordringarna vid det 4-åriga folkskoleseminariet och det 2-åriga småskoleseminariet, att minst ett främmande språk blir obligatoriskt läroämne vid småskoleseminarium, än även godkänna sådan ändring av i propositionen föreslagen avlöningsstat för småskoleseminarierna, som betingas av de skärpta behörighetsvillkoren;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Anders Andersson m. fl.* (I: 330) och den andra inom andra kammaren av herr förste vice talmannen *E. O. Magnusson m. fl.* (II: 669), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att med ändring av vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 100/1936 angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. ett folkskoleseminarium av typen 4+2 (studentlinje) måtte förläggas till Växjö i stället för till Stockholm;

dels en inom första kammaren av herr *J. Sandén* väckt motion (I: 331), vari hemställts, att lärare i trädgårdsskötsel vid sådant dubbelseminarium, som enligt riksdagsbeslut blir ombildat till enkelseminarium, måtte tillerkännas samma tilläggsarvode av 800 kronor, som enligt propositionen skall tillkomma lärare vid dubbelseminarium;

dels en inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* väckt motion (I: 348), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att antalet studentlinjer begränsas till fem, att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i frågan om höjning av ämneslärarnas vid småskoleseminarierna kompetens, så att förslag kan avgivas till 1937 års riksdag samt att hos Kungl. Maj:t anhålla om beaktande av de synpunkter som av motionären anförts beträffande de frivilliga lektionerna och det enskilda arbetet;

dels en inom första kammaren av herr *J. Bergman* väckt motion (I: 349), vari föreslagits, att riksdagen behagade hos Kungl. Maj:t hemställa, att de av 1932 års seminariesakkunniga föreslagna undervisningsplanerna för rikets folkskoleseminarier, innan de erhålla gällande kraft,

måtte underkastas revision i syfte att åt för folkskollärarymbildningen centrala läroämnen bereda tillbörligt utrymme å läroplanen samt att därvid elevernas metodiska och praktiska utbildning jämväl behörigen beaktas;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *I. Englund* och *E. Bjurström* (I: 350) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Ericsson* i Sörsjön *m. fl.* (II: 689), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 100, att småskoleseminariet i Falun bibehålles, antingen i sin nuvarande typ med rätt att disponera vissa lokaler i annan statens läroanstalt i Falun eller så att småskoleseminariet inorganiseras i folkskoleseminariet;

dels en inom första kammaren av herrar *J. Bergman* och *G. Rahmn* väckt motion (I: 351), vari yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att realexamen lägges som grund för folkskollärarymbildningen vid den 4-åriga linjen, att sökande, som avlagt realexamen, skall genomgå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid även den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet bör utvärderas, samt att sökande, som icke avlagt realexamen, undergår sådan prövning som nyss nämnts och därjämte prövning i övriga ämnen, utvisande, att den sökande äger fullt erforderliga kunskaper för att kunna följa undervisningen vid seminariet;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Petrus Nilsson m. fl.* (I: 352) och den andra inom andra kammaren av herr *G. L. Johnsson* i Kalmar *m. fl.* (II: 688), vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att folkskoleseminariet i Kalmar måtte bibehållas som ett kvinnligt enkelseminarium med fyraårig kurs;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Petrus Nilsson m. fl.* (I: 353) och den andra inom andra kammaren av herr *J. E. Andersson* i Ovanmyra (II: 690), vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 måtte besluta, att antalet 2-åriga studentkurser vid folkskoleseminarierna begränsas till fem;

dels en inom första kammaren av herrar *I. Pauli* och *Ruben Wagnsson* väckt motion (I: 354), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att i den nya folkskoleseminarieorganisationen skola sammanlagt ingå sju 2-åriga studentkurser, samt att ett av dubbelseminarierna skall innefatta tre 2-åriga studentkurser;

dels en inom första kammaren av herrar *I. Pauli* och *Ruben Wagnsson* väckt motion (I: 355), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att examenskompetensen för behörighet till ämneslärartjänst vid småskoleseminarium, som nu utgöres av folkskollärarymbildningen, höjes till att motsvara vad som erfordras för behörighet till adjunksbefattning vid allmänt läroverk, att i följd härav avlöningen för ifrågavarande lärare,

som nu är densamma som avlöningen till övningsskollärare, höjes till lön, motsvarande adjunktslön vid allmänt läroverk, att avlöningen för rektor vid småskoleseminarium höjes till att motsvara avlöningen för realskolerektor samt att arvodet till timplärare vid småskoleseminarium skall utgå efter samma grunder som till motsvarande befattningshavare vid allmänt läroverk;

dels en inom andra kammaren av herr *A. Gustafson* i Kasenberg *m. fl.* väckt motion (II: 664), vari hemstälts, att i den organisation av folkskoleseminarierna, som i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 må beslutas, måtte ingå 4 studentkurser;

dels en inom andra kammaren av herr *I. Anderson* i Norrköping väckt motion (II: 670), vari hemstälts, att riksdagen ville lämna Kungl. Maj:ts proposition nr 100 utan bifall;

dels ock en inom andra kammaren av herr *O. Holmdahl* väckt motion (II: 691), vari hemstälts, 1) att riksdagen vid bifall till vad i propositionen nr 100 i övrigt föreslagits beträffande inträdesfordringar och inträdesprov till den 4-åriga linjen vid folkskoleseminarierna och till de 2-åriga småskoleseminarierna måtte besluta, ej mindre att inträdessökande, som avlagt realexamen — dock med i motionen angiven begränsning — skall genomgå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet skall söka utrönas, än även att inträdessökande, som icke avlagt realexamen, skall undergå sådan prövning, som nu nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen, varvid skall söka utrönas, huruvida den sökande äger erforderliga kunskaper och den allmänna mognad och lämplighet, som kräves för att kunna följa arbetet vid seminariet; samt 2) att vad i övrigt i motionen föreslagits måtte vinna beaktande vid riksdagsbehandlingen av ovannämnda proposition.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas, i den mån ej redogörelse lämnas här nedan, till motionerna I: 322, I: 330, I: 331, I: 348, I: 349, I: 350, I: 351, I: 352, I: 353, I: 354, I: 355, II: 664, II: 670 och II: 691.

Sedan 1929 års riksdag i skrivelse nr 145 framhållit behovet av en utredning rörande inskränkning av seminarierna för folkskollärarytbildning samt anhållit, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag i frågan, huruvida och i vilken utsträckning staten borde övertaga de av landsingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna, förelade Kungl. Maj:t 1931 års riksdag förslag i sistberörda hänseende (proposition nr 212). Förslaget grundade sig på en av 1929 års seminarieakunniga verkställd utredning. I anledning härav beslutade 1931 års riksdag (skrivelse nr 199), att staten skulle övertaga all småskollärarytbildning.

I propositionen nr 143/1932 framlades förslag rörande den närmare

organisationen av de förstatligade småskoleseminarierna ävensom det av 1929 års riksdag begärda förslaget till omorganisation av folkskoleseminarierna. Även sistnämnda förslag byggde på en av omförmälda sakkunniga verkställd utredning.

Av riksdagens i anledning av nyssnämnda proposition avlåtna skrivelse nr 353/1932 framgår, att riksdagen fattade beslut rörande organisationen av småskoleseminarierna, därvid riksdagen i vissa hänseenden biföll Kungl. Maj:ts organisationsförslag, men att riksdagen icke ansåg sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående folkskollärarytbildningen i vidare mån, än vad anginge ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag rörande nedläggande av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona, varförutom riksdagen beslutade, att folkskoleseminariet i Härnösand skulle nedläggas. I övrigt fattade riksdagen icke något definitivt beslut angående folkskoleseminariernas framtida gestaltning. Emellertid anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, riksdagen i sin ifrågavarande skrivelse anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kunde giva anledning.

Riksdagens skrivelse ger vid handen, att enligt riksdagens mening vid sagda utredning borde komma till bedömande i huvudsak följande spörsmål, nämligen frågorna om förlängning av studentkurserna, utökning av deras antal samt dessa kursers inordnande såsom en fast beståndsdel av seminarieorganisationen, vidare frågan om folkskoleseminarieorganisationen i övrigt, särskilt i vad den vore beroende av ett ställningstagande till spörsmålen om antalet avgångsklasser, proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare, ett inorganisering i seminarieväsendet av en kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor samt inrättande av samseminarier.

Genom beslut den 14 juli 1932 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att inom departementet biträda med den av riksdagen i dess sistnämnda skrivelse begärda utredningen i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier.

Med anledning av framställningar från skolöverstyrelsen och från centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening anbefalldes Kungl. Maj:t den 9 mars 1934 de sakkunniga *dels* att i samband med fullgörande av förut givet uppdrag verkställa utredning och avgiva förslag beträffande erforderliga ändringar i omfåtningen av den nuvarande organisationen av statens småskoleseminarier, *dels ock* att, i anslutning till uppdraget att utreda spörsmålet om en kurs för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor, jämväl verkställa utredning och avgiva förslag rörande inträdesfordringar och kursplaner för småskoleseminarierna.

De sakkunniga hava med skrivelse den 9 augusti 1935 till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet överlämnat betänkande med utredning och förslag angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. (statens offentliga utredningar 1935: 44).

Över betänkandet hava avgivits yttranden av ett flertal myndigheter m. fl.

De sakkunnigas betänkande avser såväl folk- som småskoleseminariernas inre och yttre organisation.

I avseende å *folkskoleseminarierna* avse förslagen väsentligen utbildningstidens längd, inträdesfordringar och inträdesprövning, undervisningsplaner, behovet av folkskollärare samt seminariernas yttre organisation, d. v. s. antal, art och förläggning.

I avseende å *småskoleseminarierna* avse förslagen inträdesfordringar och inträdesprövning, undervisningsplaner, behovet av småskollärare m. fl., seminariernas yttre organisation samt kompetens och löneställning för rektorer, ämneslärare och timplärare i kunskapsämnen.

I den föreliggande propositionen har till behandling först upptagits frågan om folkskoleseminariernas organisatoriska förhållanden och där- efter motsvarande spörsmål beträffande småskoleseminarierna. Sedan hava behandlats frågorna om behovet av lärare vid folk- och småskoleseminarierna, om kostnaderna för seminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande, om organisationens genomförande samt, till sist, om seminarieorganisationen under nästa budgetår.

Vad angår seminarielinjerna vid folkskoleseminarierna, har departementschefen till en början (sid. 5—13 i statsrådsprotokollet) erinrat om att seminarieorganisationen nu inrymmer två linjer, en 4-årig och en 1-årig, den senare avsedd för studenter m. fl., samt att studentlinjen icke är fast inordnad i organisationen. Efter en redogörelse för 1932 års riksdags ståndpunkt i frågan och för de sakkunnigas förslag och myndigheternas yttranden däröver, har departementschefen yttrat huvudsakligen följande:

Någon förändring av längden av den *4-åriga seminarielinjen* har icke vid den föreliggande utredningen ifrågasatts och torde icke heller vara motiverad. Därest utbildningen vid denna linje, såsom nedan kommer att föreslås, grundas på högre inträdesfordringar, än som nu äro föreskrivna, inträder i fråga om vissa ämnen en lättnad, men den tidsvinst, som genom sistberörda åtgärd kan erhållas, bör tillgodoföras undervisningen i vissa andra ämnen ävensom utnyttjas för att bereda eleverna mera tid till enskilt studiearbete.

Studentlinjen, som hittills varit 1-årig, har under lång tid ingått som en mera provisorisk beståndsdel av seminarieorganisationen. De sakkunnigas av samtliga myndigheter tillstyrkta förslag innebär, att studentlinjen i fortsättningen skall erhålla samma fasta ställning som den 4-åriga linjen samt att utbildningstiden skall förlängas till två år. Om önskvärdheten av att en fastare ställning beredes studentlinjen torde några delade

meningar ej längre råda. Med hänsyn till att numera en mycket stor del av den ungdom, som söker sig till folkskolläraryrket, väljer vägen över studentexamen, saknas anledning att giva denna utbildningsform en särställning vid den förestående nyordningen av seminarieväsendet. I seminarieorganisationen bör alltså enligt min mening som en fast beståndsdel ingå ett visst antal studentlinjer, och bestämmelserna angående dessa linjer böra inarbetas i den nya seminariestadga, som vid bifall till mina här nedan framställda förslag bör utfärdas. Härigenom blir det möjligt att på ett ändamålsenligare sätt, än nu är fallet, anknyta studentlinjen till den 4-åriga linjen och avpassa lärarbehovet och övningskolan vid seminarierna även efter studentlinjens behov.

Redan tidigare har med styrka gjorts gällande, att utbildningstiden vid studentlinjen är för kort för att i erforderligt mått bibringa eleverna erforderliga kunskaper och färdigheter och nödig praktisk förtrogenhet med lärarens uppgifter. 1932 års riksdag synes ej hava stått främmande för denna uppfattning, även om riksdagen icke var redo att taga bestämd ståndpunkt till frågan. Den ytterligare utredning, som nu förebragts, torde lämna ett tillräckligt material för frågans bedömning och synes mig hava oförtydligt givit vid handen, att ett trängande behov av en förlängning av studentlinjen föreligger. Det bör hållas i minnet, att flertalet av de studenter, som söka sig in på studentlinjen, nyss lämnat gymnasiet. Dessa elever äro invanda vid de arbetsmetoder, som tillämpas på gymnasiet och som i många hänseenden skilja sig från seminariets arbetsformer. Från gymnasiets högsta ring med dess oftast hårda arbetstakt och av forcerade studier kännetecknade arbetssätt komma de oförmedlat över till seminariet, där målet är att på två terminer icke endast inhämta teoretiska kunskaper och färdighet i vissa övningsämnen, som ej återfinnas på gymnasiets schema, utan även göra sig förtrogen med det till självverksamhet syftande arbetssätt, som redan tillämpas vid seminarierna och som vid bifall till de sakkunnigas förslag skulle ytterligare markeras. De skola på en mycket begränsad tid tillgodogöra sig den för seminarierna säregna undervisningen i övningskolan och den praktiska lärarutbildningen över huvud taget. Allt detta måste — såsom de sakkunniga också framhålla — medföra en betydande arbetsbelastning för eleverna på studentlinjen. Detta är emellertid enligt min mening icke den väsentligaste olägenheten med den nuvarande ordningen. Det jäkt, som präglar arbetet inom studentlinjen, kan icke vara till fördel för arbetsresultatet och står i avgjord motsats till den lugnare arbetstakten inom den 4-åriga linjen. Eleverna torde i flertalet fall näppeligen hinna smälta det kunskapsstoff, som bibringas dem under dessa förhållanden, och ej heller få samma förtrogenhet med lärargärningens uppgifter, som eleverna på den 4-åriga linjen med dess lämpligare avvägda arbetstempo hinna förvärva. Jag vill särskilt framhålla, att det antal lektioner, som varje elev under sin utbildningstid får hålla, nu är något lägre för eleverna på studentlinjen än för eleverna på den 4-åriga linjen. För att emellertid eleverna på den förra linjen över huvud taget skola hinna fullgöra det föreskrivna antalet lektioner, måste de så gott som omedelbart vid läsårets början hålla lektioner i övningskolan, medan på den 4-åriga linjen enligt den nuvarande ordningen för den praktiska lärarutbildningen är att denna del av seminariernas undervisning anslagen en tid av 0, 1, 3, respektive 4 veckotimmar i klasserna

I—IV. Givet är, att den starka koncentrationen på studentlinjen av den praktiska lärarutbildningen, som dock är en av seminariernas allra viktigaste arbetsuppgifter, är till avsevärd olägenhet för studenternas utbildning för lärarkallet. Det förhållandet, att det oakttat studentfolkskollärarna i allmänhet kunnat uträtta ett förtjänstfullt arbete i folkskolans tjänst, vittnar gott om det elevmaterial, som på denna väg passerar genom seminarierna.

Om sålunda redan arbetssättet på studentlinjen starkt motiverar en förlängning av utbildningstiden, synes också en väsentlig utvidgning av kursens innehåll vara erforderlig för att den skall bliva likvärdig med den utbildning, som meddelas vid den 4-åriga linjen. Belysande härför är, att de sakkunniga ansett erforderligt att vid studentlinjen utöka undervisningstiden för de teoretiska ämnena med 10 veckotimmar och för övningsämnena med 8 $\frac{1}{2}$ veckotimmar samt den tid, som ägnas åt den praktiska lärarutbildningen, med 4 veckotimmar, alltså med inalles 22 $\frac{1}{2}$ veckotimmar eller med icke mindre än omkring 50 procent. En av de sakkunniga berörd omständighet, som heller icke bör förbises, är, att det nuvarande gymnasiets starkt differentierade organisation vid intagningen av elever i studentkurserna vållat vissa svårigheter, vilka de sakkunniga vilja eliminera eller mildra genom att i seminariekursen inlägga kompletterande undervisning i ifrågakommande ämnen.

I likhet med de sakkunniga håller jag före, att de nu påpekade olägenheterna icke kunna avhjälpas genom åtgärder utanför ramen av kurserna, exempelvis genom uppställande av krav på förberedande självstudier eller genom anordnande av förberedande utbildning. Det skulle säkerligen innebära alltför stora påfrestningar på elevaspiranternas krafter att hänvisa dessa studier eller denna utbildning till sommarferien efter studentexamen. Ej heller lärer det vara tillräckligt att utsträcka utbildningstiden vid studentlinjen med en termin till 3 terminer. Med sistnämnda anordning skulle, såsom de sakkunniga påpeka, dessutom vara förenade svåröverkomliga praktiska olägenheter. I likhet med de sakkunniga och myndigheterna håller jag före, att den enda tillfredsställande utvägen är att förlänga linjen till två år, och jag tillstyrker därför de sakkunnigas förslag i denna del.

I enlighet med 1932 års riksdags uttalande i ämnet bör i den blivande seminarieorganisationen inpassas en *kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskolläraryrinnor*, en utbildningslinje, som även enligt min mening är mycket välmotiverad. Jag vill emellertid betona, att erfarenheter ännu saknas om huru en sådan kurs lämpligen bör planläggas. Med hänsyn härtill böra de anordningar, som nu vidtagas, bliva av provisorisk karaktär. De sakkunnigas av flertalet myndigheter understödda förslag om anordnande av en 2-årig sådan kurs, vilken skulle föregås av en kortvarig förberedande kurs synes vara en lämplig försöksanordning.

Enligt min mening bör alltså folkskoleseminarieorganisationen inrymma följande tre utbildningslinjer, nämligen 4-årig linje, 2-årig linje för studenter samt 2-årig linje för småskolläraryrinnors utbildning till folkskolläraryrinnor, samtliga linjer fast infogade i seminarieorganisationen.

I fråga om inträdesfordringar och undervisningsplaner vid den 4-åriga seminarielinjen har departementschefen (sid. 13—36 i statsrådsprotokollet), efter en redogörelse för gällande bestämmelser,

för behandlingen av motsvarande spörsmål vid 1932 års riksdag samt för de sakkunnigas utredning och förslag ävensom myndigheternas yttranden i ämnet, för egen del anfört följande:

Sedan de nuvarande *inträdesfordringarna* vid den 4-åriga seminarie-linjen till sina grunddrag bestämdes år 1914, har skolväsendet undergått en genomgripande utveckling. Huvudpunkterna i denna utveckling markeras av den utsträckning av den allmänna skolplikten, som skedde genom 1918 års riksdags beslut om fortsättningsskolans införande som obligatorisk skolform, 1919 års undervisningsplan för folkskolan och av 1927 års skolreform, varigenom möjligheterna till undfående av högre skolundervisning förbättrades och folkskolans karaktär av bottenskola för nämnda undervisning befästes. Det inre skolarbetet har undergått en väsentlig förändring, och detta i en riktning, som ställer ökade krav på lärarens kunskaper och på hans förmåga som uppfostrare. Skolväsendet har inom den givna organisatoriska ramen strävat att anpassa sig efter den snabba utvecklingen på andra områden av samhällslivet, vilken ställer ökade krav på medborgaren och därför också på skolans arbetssätt och dess bildningsmål. En utsträckning av lärotidens längd vid folkskolan framstår som bekant som det mest aktuella önskemålet i fråga om vårt lands folkundervisning. En sådan förlängning av skoltiden kommer att ytterligare öka anspråken på dugligheten hos lärarna inom folkskoleväsendet och behovet av en förbättring av den nuvarande lärarutbildningen.

Som ett enligt min mening betydelsefullt steg i denna riktning kan det föreliggande förslaget om införande av skärpta inträdesfordringar vid seminariernas 4-åriga linje rubriceras. Ett realiserande av detta förslag öppnar möjligheter att på ett mer tillfredsställande sätt än vad nu är fallet främja den fackliga utbildningen av eleverna vid seminarierna. Det är, såsom de sakkunniga påpeka, möjligt att redan nu i viss utsträckning tillgodose behovet härav på grund av den förskjutning uppåt, allmänbildningsnivån hos eleverna faktiskt företer. En revision av inträdesfordringarna i angivet hänseende skulle emellertid möjliggöra, att undervisningsplanen vid seminarierna kan både reellt och formellt bygga på ett mått av kunskaper, som i vissa hänseenden icke oväsentligt överstiger de fordringar, som nu stadgeenligt ställas, och att alltså utbildningen vid seminarierna kan planmässigt anordnas härefter och givas ett rikare innehåll, än de nuvarande förhållandena medgiva.

Nyss nämndes, att den faktiska kunskapsnivån hos de inträdessökande alltmera ökats. De sakkunniga hava i detta hänseende verkställt en uttömmande undersökning rörande den utbildning, som de i första klassen av det 4-åriga seminariet intagna besitta. Denna undersökning visar, att under den tid av något över tjugu år, som förflutit, sedan de nuvarande inträdesfordringarna bestämdes, antalet i första klassen intagna, vilka som förutbildning haft endast folkskola, minskats från 49,1 procent till endast 11,8 procent av samtliga de i nämnda klass intagna eleverna, samt att samtidigt motsvarande procenttal för dem, som avlagt realexamen, ökats från endast 8,5 procent till icke mindre än 34 procent. Enligt samma undersökning hade år 1915 endast 17,4 procent av de i första klassen intagna en skolunderbyggnad, som motsvarade realexamen eller låg däröver. Sistnämnda procenttal uppgick år 1934 till icke mindre än 67,7 procent. Mer än två tredjedelar av de i första

klassen intagna eleverna hade alltså sistnämnda år *högre inträdeskompetens* än de sakkunniga föreslå och återstoden torde hava ägt en inträdeskompetens, som ej avsevärt skiljer sig från den av de sakkunniga föreslagna.

I betraktande av det nu anförda måste jag ge de sakkunniga rätt därutinnan, att en höjning av inträdesfordringarna synes böra vidtagas redan av det skälet, att en bättre överensstämmelse med den faktiskt förefintliga inträdeskompetensen bör åvägabringas.

När det gäller att avväga, till vilken nivå inträdesfordringarna böra höjas, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, icke att avlagd realexamen uppställas såsom inträdesvillkor, utan att kunskapsnivån höjes till att i stort sett motsvara realexamen. I ämnena kristendoms-kunskap, modersmålet, matematik, historia, geografi samt biologi och hälso-lära böra enligt de sakkunnigas förslag inträdesfordringarna i huvudsak motsvara realskolans kurser, under det att man i fysik och kemi — med hänsyn till att det för inhämtande av realskolans kurser i sistnämnda ämnen erfordras tillgång till laborativ utrustning — skulle nöja sig med ett icke oväsentligt lägre kunskapsmått och i övningsämnena bibehålla ungefär de nuvarande inträdesfordringarna. Kunskaper i främmande språk skulle ej utgöra oeftergivligt villkor för inträde. Då de sakkunniga sålunda ej velat uppställa krav på avlagd realexamen som inträdesfordran, hava de ansett, att en ensartad inträdesprövning skall anställas i de olika ämnena (med undantag dock för främmande språk, där prövningen skulle vara frivillig) med samtliga sökande, oavsett arten av deras förutbildning.

Skolöverstyrelsen har däremot ansett tiden vara inne att föreskriva avlagd realexamen som villkor för inträde i den 4-åriga linjen, detta närmast på grund därav, att, såsom överstyrelsen betonar, på så sätt vissa avsevärda fördelar säkerligen skulle vinnas för det inre seminariearbetet (bland annat skulle elevernas språkkunskaper vara av mycket stort värde för deras seminariearbete), samt att seminarierna skulle vinna en bättre anknytning till det allmänna skolväsendet, än vad som skulle bliva fallet vid bifall till de sakkunnigas förslag, varförutom en sådan åtgärd skulle förenkla inträdesprövningarna. Överstyrelsen föreslår därför, att realexamen lägges som grund för folkskolläraryrket på den 4-åriga linjen, samt att sökande, som avlagt sådan examen, skall genomgå inträdesprov i modersmålet, matematik och musik, varvid man även skulle söka utröna sökandens allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet. Emellertid har överstyrelsen ej velat från tillträde till seminarium helt utestänga sökande, som ej avlagt realexamen. Därför har föreslagits, att sådan sökande skall undergå prövning, som nyss nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen, vilken prövning skulle hava till ändamål att utvisa, att den sökande ägde erforderliga förutsättningar för att kunna tillgodogöra sig undervisningen vid seminariet.

För egen del vill jag till en början framhålla, att jag icke kan understödja ett förslag, som vore ägnat att från tillträde till seminarium utestänga dem, som vilja ägna sig åt folkskolläraryrket men ej haft tillfälle att åtnjuta utbildning vid allmänt läroverk eller annan läroanstalt med realexamen. I detta hänseende vill jag understryka vad överstyrelsen framhållit därom, att seminarierna hittills erhållit ett ej oväsent-

ligt antal av sina mest begåvade och skickliga elever från orter, där tillfälle icke givits till fortsatt utbildning utöver folk- och fortsättnings-skolan. Denna min ståndpunkt innebär emellertid icke, att jag motsätter mig förslag om en höjning av det *kunskapsmått*, som bör krävas för inträde i den 4-åriga linjen, till en nivå, som i det närmaste motsvarar realexamens. Rika utbildningsmöjligheter vid sidan av dem, som föra genom skolorna, stå i våra dagar öppna för studieintresserade. För en begåvad och ambitiös person, som befinner sig i den relativt mogna ålder, som är föreskriven för inträde i första klassen, torde det numera icke möta oöverkomliga svårigheter att genom självstudier förskaffa sig en utbildning, som svarar mot realexamen. Den, som över huvud taget icke förmår detta, tillhör enligt min mening icke dem, vilkas tillträde till folkskolläraryt utbildning bör underlättas.

Varken de sakkunnigas eller skolöverstyrelsens förslag står i strid med min nyss tillkännagivna uppfattning. Att jag är mer benägen att biträda det av de sakkunniga framlagda förslaget beror därpå, att det enligt min mening är av betydelse, att samtliga de inträdessökande — oavsett om de förskaffat sig det stipulerade kunskapsmålet genom realexamen eller genom däremot svarande självstudier — böra bedömas under *i möjligaste mån likartade förhållanden* och på ett sätt, som tillåter jämförelse mellan avlagda prestanda. Det lär icke kunna bestridas, att skolöverstyrelsens förslag härutinnan är otillfredsställande och kan medföra, att de, som *ej* avlagt realexamen, komma i en i förhållande till de inträdessökande *med* realexamen missgynnad ställning. Det är fara värt, att redan detta förhållande kan avskräcka många av dem, som skolöverstyrelsen själv önskar som elever vid seminarierna, från att anmäla sig till inträde, vilket — såsom överstyrelsen framhåller — skulle innebära en verklig förlust för seminarierna och för folkskolan. Där- emot skulle vid ett biträdande av de sakkunnigas förslag ingen principiell åtskillnad i prövningshänseende komma att göras mellan nämnda båda kategorier av inträdessökande.

Jag medgiver, att ett bifall till överstyrelsens förslag skulle kunna medföra vissa fördelar, såsom en förenklad inträdesprövning och även ytterligare någon, ehuru relativt obetydlig förbättring av seminarieut- bildningen utöver de sakkunnigas förslag, varjämte tvivelsutan folkskole- seminarierna skulle på detta sätt erhålla en närmare anknytning till det allmänna skolväsendet än genom de sakkunnigas förslag. Men dessa fördelar synas icke vara av den art, att de uppväga de ovan angivna olägenheterna med överstyrelsens förslag. Jag vill framhålla, att hinder icke torde möta att förlänga den tid, som nu tages i anspråk för in- trädesprövningar, med en eller annan dag, därest erfarenheten skulle giva vid handen, att nämnda tid skulle bli för knapp.

Vad ovan anförts ger vid handen, att jag i princip biträder de sak- kunnigas förslag till inträdesfordringar. Detaljerna i förslaget torde icke böra nu upptagas till dryftande. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att senare företaga dessa spörsmål och de frågor, som därmed hava samband, exempelvis frågan om de nuvarande preparandkurserna, till närmare prövning och avgörande, varvid Kungl. Maj:t bör vara oför- hindrad att vidtaga de jämkningar i de sakkunnigas förslag, som eventuellt kunna befinnas motiverade. I nämnda sammanhang torde även böra prövas det från gymnastiklärarhåll framförda förslaget om anord-

nande av inträdesprövning jämväl i ämnet gymnastik. Jag anser mig emellertid böra redan här framhålla, att det självfallet icke kan ifrågakomma att, såsom på något håll ifrågasatts, förvandla detta ämne från övnings- till läsamne.

Den av de sakkunniga föreslagna *undervisningsplanen* torde i allt väsentligt kunna läggas till grund för de ytterligare överväganden av frågan, som kunna bli erforderliga. Den åsyftar beaktansvärda förbättringar av den nuvarande lärarutbildningen, vilka förbättringar, som nämnts, till en del skulle möjliggöras genom den höjning av inträdesfordringarna, som de sakkunniga föreslagit och av mig förordats. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på den avsevärda förbättring av den *praktiska* lärarutbildningen, som kan ernås genom vissa av de sakkunniga föreslagna åtgärder, och även på den välbehövliga förstärkningen av elevernas självständiga arbete, vilken ligger i linje med motsvarande strävanden, som under de senare åren framträtt på många andra områden av skolväsendet. Detaljerna i förslaget torde näppeligen böra här närmare diskuteras. Jag vill emellertid — med hänsyn till de efterföljande kostnadsberäkningarna — framhålla, att jag i likhet med skolöverstyrelsen och på de av överstyrelsen anförda skälen anser mig böra tillstyrka, att ämnet hushållsgöromål även i fortsättningen upptages på timplanen för folkskoleseminarierna och göres obligatoriskt för de kvinnliga eleverna, med möjlighet dock till befrielse i vissa fall för dem, som redan äga motsvarande kunskaper och färdigheter. Jag ämnar i det följande framlägga förslag om bibehållande av de nuvarande ordinarie lärartjänsterna i nämnda ämne. I likhet med överstyrelsen biträder jag vidare förslaget om anordnande av en kurs i tal- och röstvård och återkommer i det följande till kostnadsberäkningarna för denna kurs. Där emot kan jag icke dela överstyrelsens uppfattning i fråga om den frivilliga kurs i finska språket, vilken enligt de sakkunnigas förslag skulle anordnas vid seminarium, som överstyrelsen bestämmer. Jag anser för min del, att utbildning på detta område är en nödvändig följd av 1935 års riksdags av de sakkunniga berörda beslut om införande av frivillig undervisning i finska språket vid fortsättningsskolan inom de finstalande distrikten i Norrbotten, och att denna utbildning snarare bör förläggas i närheten av de trakter, som skola draga fördel av densamma, än till någon universitetsstad. Lämpligen bör utbildningen förläggas till Luleå, på vilken ort enligt mitt i det efterföljande framlagda förslag skulle komma att finnas folkskoleseminarium. Det torde, enligt vad jag erfarit, icke vara omöjligt att för denna undervisning förvärva någon för ändamålet kompetent person.

Kungl. Maj:t lär senare bli satt i tillfälle att taga ståndpunkt till detaljerna i förslaget till undervisningsplan. I sina grunddrag torde det emellertid kunna utgöra underlag för de efterföljande kostnadsberäkningarna.

Sammanfattningsvis innebär alltså min ståndpunkt i huvudsak, att jag biträder de sakkunnigas förslag till inträdesfordringar och undervisningsplan vid den 4-åriga seminarielinjen, dock med den avvikelsen, att jag anser, att undervisningen i hushållsgöromål fortfarande bör i regel vara obligatoriskt läroämne.

Vad angår inträdesfordringar och undervisningsplaner vid de 2-åriga linjerna, har departementschefen (sid. 36—43 i statsråds-

protokollet), efter en redogörelse för de gällande bestämmelserna och för de sakkunnigas förslag samt myndigheternas yttranden, för egen del yttrat:

De sakkunnigas förslag till inträdesfordringar och undervisningsplaner för de 2-åriga linjerna torde i allt väsentligt kunna läggas till grund för den fortsatta behandlingen av dessa frågor. Beträffande undervisning i ämnet hushållsgöromål hänvisas dock till vad jag i det föregående anförde. Det synes få ankomma på Kungl. Maj:t att senare företaga nämnda förslag till avgörande, därvid ställning även torde böra tagas till skolöverstyrelsens förslag till begränsning av antalet kompletteringskurser.

Efterföljande kostnadskalkyler synas kunna i huvudsak grundas på det av de sakkunniga framlagda timplansförslaget.

I fråga om behovet av folkskollärare har departementschefen (sid. 43—57 i statsrådsprotokollet) redogjort för på området rådande förhållanden, för de sakkunnigas förslag och myndigheternas utlåtanden i ämnet, varefter han för egen del anförde:

Erfarenheten har visat, att vid de beräkningar, som tidigare utförts rörande behovet av nya lärare för folkskoleväsendet, i regel räknats med ett större lärarbehov än som sedermera befunnits vara erforderligt. En av de väsentligaste anledningarna härtill torde, såsom den föreliggande utredningen givit vid handen, hava varit, att behörig hänsyn icke tagits till den starka minskning av barnantalet i skolorna, som åtminstone fram till år 1945 med säkerhet kan förutses och som för tiden därefter någorlunda tillförlitligt kan beräknas komma att inträffa. Den ovannämnda sakkunnigutredningen har insatt nativitetutvecklingen som ett väsentligt led i beräkningarna av det framtida behovet av lärare. Till belysande av betydelsen av denna faktor må erinras, att undersökningen givit till resultat, bland annat, att antalet barn i folkskolan tjugu år härefter beräknas komma att uppgå till endast mellan 50 och 60 procent av det nuvarande antalet. Det torde ligga i sakens natur, att denna faktor väger över flertalet av de andra omständigheter, vilka kunna hava inverkan på beräkningar rörande folkskolans försörjning med lärare men vilka ej heller, såvitt jag kunnat finna, förbisetts av de sakkunniga.

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att folkskoleseminarierna böra anpassas efter en årlig examination av 360 folkskollärare, därest obligatoriskt sjuende skolår ej införes, och, i motsatt fall, efter en årlig examination av 384 folkskollärare. Skolöverstyrelsen håller före, att 408 lärare erfordras i förstnämnda fall och att examinationen bör ökas härutöver, om sjuårig folkskola införes.

Vad angår sistnämnda eventualitet, må framhållas, att folkskolesakkunniga i sitt den 20 november 1935 dagtecknade betänkande angående obligatorisk sjuårig folkskola (statens offentliga utredningar 1935: 58) på grundval av uppgifter från statens folkskolinspektörer beräknat antalet folkskollärartjänster läsåret 1940—1941 till 16,347, om sjuårig skolplikt då allmänt införts och med hänsyn jämväl tagen till minskning av barnantalet. Till jämförelse må nämnas, att 1932 års seminariesakkunniga på grundval likaledes av uppgifter från nämnda folkskolinspektörer (de

s. k. marsuppgifterna) beräknat antalet folkskollärartjänster år 1941 till 14,824. Detta skulle innebära, att, om sistnämnda år sjuårig skolplikt allmänt införts, härigenom skulle uppstå ett merbehov av icke mindre än $(16,347 - 14,824 =)$ 1,523 folkskollärartjänster utöver dem, varmed seminariesakkunniga räknat, d. v. s. något mer än 10 procent fler tjänster. Emellertid bör härvid beaktas, att folkskolesakkunniga föreslagit, att nämnda skolreform skulle vara fullt genomförd först med ingången av läsåret 1946—1947. Följaktligen är det icke troligt, att — därest folkskolesakkunnigas förslag accepteras — merbehovet av folkskollärartjänster under läsåret 1940—1941 skulle uppgå ens närmelsevis till det tal, varmed sistnämnda sakkunniga räknat. Under alla förhållanden är det omöjligt att nu eller de närmaste åren med bestämdhet förutsäga, vilka krav på examinationen från folkskoleseminarierna, som måste ställas, därest sjunde skolår genomföres. Så mycket torde emellertid kunna antagas, att denna skolreform kommer att — även om det sjunde skolåret införes successivt — under de närmaste åren framkalla ett ej oväsentligt ökat lärarbehov. Då det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga 1936 års riksdag förslag om införande av sjunde skolår, beräknar jag i det följande organisationen härefter.

Jag vill i likhet med 1932 års seminariesakkunniga, skolöverstyrelsen och statskontoret understryka, att alla beräkningar rörande det i framtiden erforderliga totala antalet folkskollärare bära och måste bära ovisshetens prägel. Att, såsom på något håll ifrågasatts, uppskjuta omorganisationen av folkskoleseminarierna, till dess närmare klarhet vunnits om den framtida utvecklingen på området, synes vara lika meningslöst, som det är vanskligt att ens för de allra närmaste åren angiva lärarbehovet. För egen del håller jag före, att det i frågans nuvarande läge är lämpligast att planlägga seminarieorganisationen efter det av de sakkunniga angivna talet för examinationen, därest sjunde skolår införes, alltså efter en examination av 384 lärare per år, samt att härutöver, såsom de sakkunniga framhållit, tillse, att betryggande marginaler för en eventuellt erforderlig utvidgning av lärarproduktionen beredas. Av denna anledning ämnar jag i det följande föreslå, att två examinationsavdelningar — utöver de 16, jag i likhet med de sakkunniga beräknar skola inrymmas i organisationen — hållas i reserv. Vidare vill jag påpeka, att om, såsom jag i det följande kommer att föreslå, elevnumerären i klassavdelningarna i enlighet med de sakkunnigas av skolöverstyrelsen härutinnan biträdda förslag bestämmes till 24 mot nu i regel 30 och antalet examinationsavdelningar i enlighet med nyssnämnda förslag fixeras till 16, seminarieorganisationen redan av denna anledning inrymmer en examinationsmarginal av icke mindre än uppemot $16 \times (30 - 24) = 96$ lärare. Härtill komma de 60 lärare, som skulle kunna utexamineras från nyssberörda i reserv liggande avdelningar. Examinationen skulle alltså kunna höjas till icke mindre än $(384 + 96 + 60 =)$ 540 lärare, d. v. s. med över 40 procent. Genom minskning av elevnumerären under 24 eller genom att tillfälligt inhibera intagningen vid någon eller några parallellavdelningar kan å andra sidan — såsom nästan regelmässigt skett under de senare åren — examinationen av folkskollärare nedbringas väsentligt under den ovan angivna siffran för den normala lärarexaminationen.

Visserligen kan det med fog göras gällande, att det icke är önskvärt

att, när seminarieorganisationen nu skall mera definitivt uppordnas, för framtiden förutsätta tillfälliga anordningar, vilka i viss mån avvika från grundlinjerna för omorganisationen. I frågans nuvarande läge torde emellertid icke någon annan utväg stå till buds.

Med hänsyn till vad ovan anförts förordar jag, att seminarieorganisationen rättas efter en normal examination av 384 lärare per år. Detta förslag innebär alltså, att examinationskapaciteten, som nu är nominellt 600, skall minskas med 216.

I fråga om den yttre organisationen av folkskoleseminarierna har departementschefen (sid. 54—82 i statsrådsprotokollet) redogjort för nuvarande förhållanden m. m., för 1932 års riksdags ställningstagande i berörda avseende, för de sakkunnigas förslag och för myndigheternas yttranden i ämnet. Därefter har departementschefen för egen del anført:

På de av de sakkunniga anförda skälen tillstyrker jag i likhet med skolöverstyrelsen, att *elevnumerären* i seminarieklasserna, som nu utgör nominellt 30 men under de senaste åren på grund av de rådande exceptionella förhållandena på folkskolläraryrket växlat mellan 20 och 25, bestämmas till 24. Statskontorets förslag att åtminstone tills vidare beräkna seminarieorganisationen efter en elevnumerär av 25 à 26 anser jag mig alltså icke kunna biträda. Särskilt må framhållas, att det med hänsyn till de ovan berörda svårigheterna att förutse det framtida behovet av folkskollärare måste vara oklokt att göra organisationsramen så snäv, att den ej lämnar förhållandevis goda möjligheter till en rätt väsentlig ökning av den normala lärarproduktion, efter vilken organisationen planlägges. De merutgifter för statsverket, som föranledas av att elevnumerären fixeras till 24 i stället för 30, uppvägas enligt min mening ej blott därav, att organisationen på så sätt, såsom nyss framhållits, kommer att bereda en ej obetydlig elasticitet, utan även av den förbättring av lärarutbildningen, som kan ernås, så länge elevnumerären hålles nere vid nämnda tal.

Då jag i det föregående räknat med en normal examination av 384 lärare per år, bör alltså seminarieorganisationen i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag inrymma $\frac{384}{24} = 16$ *examinationsavdelningar*.

Vad angår *fördelningen av examinationsavdelningarna* mellan seminarielinjer av olika slag må till en början erinras, att de sakkunniga och de i ärendet hörda myndigheter, som yttrat sig om denna detalj, varit ense om att en av avdelningarna skall tillhöra den ovannämnda linjen för småskolläraryrket utbildning till folkskolläraryrket. Även jag vill biträda detta förslag. Beträffande fördelningen av de återstående 15 avdelningarna mellan 4-årig linje och studentlinje må följande anföras.

De sakkunniga hava förordat 7 studentlinjer, medan reservanterna stannat för 5 sådana linjer. Skolöverstyrelsen tillstyrker likaledes 7 studentlinjer, varvid emellertid är att märka, att överstyrelsen föreslagit, att inalles 17 seminarielinjer skulle inrättas, alltså en mer än de sakkunniga ifrågasatt. Statskontoret har ej intagit någon bestämd ståndpunkt i frågan utan nöjt sig med att framhålla, att studentlinjerna äro

förenade med lägre kostnader än de 4-åriga linjerna. Seminariekollegierna slutligen hava, på något undantag när, förordat 5 studentlinjer.

För egen del vill jag till en början — under hänvisning till de sakkunnigas utredning (jfr betänkandet sid. 150—158) — erinra, att den statliga folkskoleseminarieorganisationen tidigare omfattat ett betydligt större antal studentkurser än som under de senare åren varit i verksamhet. Sålunda funnos vid statens folkskoleseminarium under läsåret 1922—1923 6 studentkurser. Antalet sådana kurser har emellertid genom de efter nämnda läsår i oavbruten följd vidtagna begränsningsåtgärderna undan för undan minskats. För att snabbt reducera det hotande överskottet på folkskollärare hava dessa begränsningsåtgärder i första hand gått ut över studentkurserna. Dessa äro ju nu 1-åriga, varför ett nedläggande av en sådan utbildningslinje redan efter ett år inverkat på examinationstalen, medan en begränsning av de 4-åriga kurserna först efter fyra år lämnat resultat. Från och med läsåret 1923—1924 nedlades sålunda två studentkurser, från och med läsåret 1926—1927 ytterligare två och från och med läsåret 1935—1936 den femte. Nu återstår alltså endast en av de sex kurser, som för ett tiotal år sedan voro i verksamhet.

Vid avvägandet av antalet studentkurser hava de sakkunniga utgått från den starka tillströmningen av studenter till folkskoleseminarierna. På grund av det ringa antalet studentlinjer hava dessa studenter endast till en obetydlig del kunnat absorberas av studentlinjerna, medan de återstående, som vunnit inträde vid folkskoleseminarium, antagits som elever i första klassen av det 4-åriga seminariet. Vid studentlinjerna hava i allmänhet sådana studenter vunnit inträde, vilka varit i tillfälle att genom akademiska studier skaffa sig ett bättre utgångsläge vid den hårda konkurrensen om elevplatserna. De sakkunniga hava påvisat, att antalet studenter med eller utan akademisk utbildning, som under läsåret 1934—1935 åtnjöto undervisning vid seminariernas 4-åriga linjer och studentlinjer, motsvarade i det närmaste 5 studentkurser, medan det i verkligheten nämnda läsår endast fanns två sådana kurser. För att ytterligare minska tillströmning av studenter till det 4-åriga seminariet föreslå de sakkunniga att, utöver berörda 5 kurser, inrättas 2 kurser, alltså sammanlagt 7 studentkurser.

Det är vanskligt att med bestämdhet ange orsakerna till att studenterna i så stor utsträckning söka sig till folkskoleseminarierna. En av dem torde vara den starkt ökade examinationen av studenter från de allmänna läroverken med flera läroanstalter. Antalet utexaminerade studenter utgjorde år 1921 1,967 och år 1934 icke mindre än 2,568. Inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga hava i ett den 1 september 1935 avgivet betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena (statens offentliga utredningar 1935: 52, sid. 359) anfört, att sagda fenomen sannolikt har sin förklaring i, bland annat, arbetslöshet. De hava påvisat, att trängseln på de sedvanliga levnadsbanorna för akademiskt utbildade åstadkommit stora och beaktansvärda förskjutningar i sammansättningen av folkskoleseminariernas elevmaterial samt framhållit, att det synbarligen föreläge ett icke ringa slöseri med tid och arbetskraft, då man låte studenter genomgå 4-årig seminarieutbildning.

För egen del finner jag det vara av den största betydelse, att studen-

terna, vilka som lärare torde kunna väl mäta sig med lärare med exempelvis folkskola eller realexamen som förutbildning, ledas in på folkskolläraryrket genom den utbildningslinje, som är för dem särskilt tillrättalagd. De böra helst icke konkurrera om elevplatserna i den 4-åriga seminarielinjen. Ej minst för dem, för vilka sistnämnda seminarielinje närmast är avsedd, skulle detta vara till fördel. Emellertid vill det förefalla, som om det skulle vara möjligt att vinna en önskvärd minskning av antalet till det 4-åriga seminariet sökande studenter, även om ett något lägre antal studentkurser inrättas än det, varmed de sakkunniga räknat. En ytterligare omständighet, som talar för att en viss varsamhet bör iakttagas, är, att, under det studenterna hava möjlighet att anlita det 4-åriga seminariet, icke-studenterna sakna motsvarande möjlighet beträffande studentlinjen.

Med hänsyn till ovanberörda omständigheter förordar jag, att antalet studentlinjer i den blivande folkskoleseminarieorganisationen bestämmes till 6. Detta förslag medför en väsentlig och synnerligen önskvärd ökning av antalet studentkurser och bereder samtidigt tillfredsställande utbildningsmöjligheter för dem, som ej äro studenter. Någon svårighet att rekrytera nämnda 6 studentlinjer med tillräckligt antal kvalificerade elever torde näppeligen kunna tänkas komma att uppstå. Emot ett sådant antagande tala erfarenheterna från de år, då ett motsvarande antal studentlinjer voro inrättade vid statsseminarierna och varunder likvisst antalet varje år från läroverken med flera läroanstalter utexaminerade studenter var lägre än nu.

Enligt min mening bör seminarieorganisationen alltså innesluta 9 4-åriga linjer, 6 studentlinjer samt 1 linje för småskolläraryrket utbildning till folkskolläraryrket.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att seminarierna — i överensstämmelse med 1932 års riksdags ovanberörda uttalande i ämnet — företrädesvis böra organiseras som *dubbelseminarier*. Vidare är jag ense med de sakkunniga om att det i den blivande seminarieorganisationen torde vara erforderligt att i större utsträckning än vad nu är fallet använda sig av *samseminarier* för att åvägabringa en rättvis fördelning mellan landets olika delar av utbildningsmöjligheterna för de manliga och kvinnliga läraraspiranterna.

Vad till sist angår *folkskoleseminariernas förläggning*, må till en början förutskickas, att jag anser mig böra vid två folkskoleseminarier räkna med viss lokalreserv för beredande av möjlighet att, om så skulle visa sig behövt i framtiden, i seminarieorganisationen infoga ytterligare två examinationsavdelningar utöver de 16, varmed ovan räknats. Jag föranledes härtill av vad skolöverstyrelsen framhållit i fråga om sannolikheten av att de sakkunnigas beräkningar av det framtida lärarbehovet ligga i underkant ävensom av planen på folkskolans utbyggande med ett sjunde läsår. Vidare vill jag framhålla, att jag, såsom av det efterföljande framgår, ej anser mig kunna biträda förslaget om nedläggande av småskoleseminariet i Haparanda, vilket seminarium enligt de sakkunnigas förslag skulle jänte småskoleseminariet i Lycksele förflyttas till de lokaler, som nu innehavas av folkskoleseminariet i Luleå.

I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att det i övre Norrland förefinnes ett påtagligt behov av ett folkskoleseminarium, och jag kan därför icke tillstyrka, att folkskoleseminariet i Luleå helt nedlägges. Å

andra sidan skulle ett dubbelt folkskoleseminarium därstädes troligen utgöra en för stor utbildningsanstalt i förhållande till det lärarbehov, som genom seminariet i fråga skall för den närmare framtiden tillgodoses. Jag föreslår därför, att till Luleå förläggas ett enkelseminarium, förlagsvis anordnat som 4-årigt samseminarium, samt att den del av seminariabyggnaden, som icke erfordras för enkelseminariets behov, får tjäna som lokalreserv. Emellertid torde det vara erforderligt att bereda möjligheter till en utvidgning av seminariorganisationen även vid ett mer centralt beläget seminarium än Luleåseminariet. Av denna anledning ledes jag till att i likhet med de sakkunniga föreslå, att folkskoleseminariet i Karlstad inrättas som enkelseminarium med lokalreserv för framtida behov. Lämpligen bör seminariet i fråga anordnas som 4-årigt manligt seminarium.

Ett bifall till ovanstående förslag medför en enligt min mening mycket elastisk seminariorganisation, som innesluter ej oväsentliga möjligheter att både i norra och södra Sverige vid förefallande behov utvidga lärarproduktionen.

Emot de sakkunnigas förslag till förläggning och organisation av de återstående seminarierna har jag endast i två hänseenden erinringar att göra.

Den praktiskt taget enhälliga kritiken av de sakkunnigas förslag till organisation av folkskoleseminariet i Lund (typen 2+2+2) synes mig hava sitt berättigande. Trots att det otvivelaktigt skulle vara av stort pedagogiskt intresse att taga del av de rön, som skulle kunna göras vid ett renodlat studentseminarium, och oaktat statens kostnader per utbildad lärare vid ett sådant seminarium skulle bliva betydligt lägre än vid andra seminarieformer, nödgas jag för närvarande avstyrka nämnda förslag. Jag föreslår i likhet med skolöverstyrelsen, att seminariet organiseras som dubbelt samseminarium med en 4-årig linje och en studentlinje. I detta sammanhang må framhållas, att jag ej kan biträda ovanberörda lärarsammanslutningars uppfattning, att studentlinjerna utan undantag böra förläggas till universitets- och högskolestäder. På grund av vad skolöverstyrelsen i ämnet anfört anser jag mig ej heller böra förorda, att till någon av nyssnämnda städer förläggas ett seminarium av typen 2+2.

Vid bifall till mitt förslag i övrigt torde folkskoleseminariet i Linköping böra givas organisationsformen 4+2 i stället för, såsom de sakkunniga föreslagit, 4+4.

Den organisation och förläggning av folkskoleseminarierna, jag sålunda föreslår, framgår av sammanställningen å sid. 81.¹⁾

Enligt denna sammanställning skulle folkskoleseminariet i Växjö förvandlas till småskoleseminarium — denna fråga kommer att i det följande närmare beröras — samt folkskoleseminariet i Kalmar nedläggas. Från båda dessa städer föreliggande framställningar om att ifrågasvara folkskoleseminarier måtte bibehållas, eventuellt utvidgade till dubbelseminarier. I båda fallen skulle, såsom de sakkunniga och skolöverstyrelsen närmare framhållit och av berörda framställningar framgår, erfordras ny- eller ombyggnader för ej oväsentliga kostnader. Detta giver mig anledning framhålla, att den omorganisation av folkskole-

¹⁾ Nämnda sammanställning är här utesluten. Se emellertid sammanställningen i det följande.

seminarierna, som nu är avsedd att genomföras, ej oväsentligt försvåras på grund av de kommunala intressen, som äro förknippade med frågan om seminariernas förläggning. Om alltför mycken betydelse tillerkännes dessa intressen, är det icke möjligt att åstadkomma en ändamålsenlig och ekonomiskt förnuftig organisation. Jag beklagar, att omorganisationen måste beröva några orter bildningsinstitutioner, som de vant sig vid att räkna som sina.

Vad särskilt beträffar Kalmarseminariet, som helt skulle upphöra med sin utbildningsverksamhet i och med den nya organisationens genomförande, skulle jag i och för sig känt det såsom en tillfredsställelse, om jag icke nödgats framställa ett förslag, som medför, att den högt skattade insats, detta seminarium gjort i fråga om lärarutbildningen, och de värdefulla pedagogiska traditioner, som där vuxit fram, icke vidare kunna fullföljas. Men jag har självfallet ansett det vara min plikt att framförallt se det föreliggande problemet ur rikssynpunkt. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att det är angeläget, att staten vid den förevarande omorganisationen av seminarieväsendet ej ställer sådana krav på vederbörande kommuner i fråga om tillhandahållande av lokaler, att organisationen härigenom fastlåses vid former, som måhända i en framtid kunna befinnas olämpliga. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att — även om staten slipper gälda kostnaderna för nämnda byggnadsföretag — det dock är fråga om allmänna medel, och att ett folkskoleseminarium, vars bibehållande betingas av att ett mer omfattande byggnadsföretag utföres, alltså blir för det allmänna dyrare än ett folkskoleseminarium, som kan inrymmas i redan befintliga lokaler. Det är bland annat dessa synpunkter, som varit för mig bestämmande vid mitt ställningstagande till frågan om bibehållandet av nämnda båda seminarier såsom folkskoleseminarier. I anledning av vad överstyrelsen i ämnet anført och mot bakgrunden av vad jag i det föregående yttrat må anmärkas, att jag icke kan finna behov föreliggande av seminarierna i fråga, även om ett sjunde skolar införes vid folkskolan.

Såsom framgår av berörda sammanställning skulle vid bifall till mitt förslag proportionen mellan manliga och kvinnliga examinationsavdelningar bliva densamma som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag. Vid studentlinjen skulle komma att finnas 3 $\frac{1}{2}$ manliga och 2 $\frac{1}{2}$ kvinnliga avdelningar samt vid den 4-åriga linjen 5 manliga och 4 kvinnliga avdelningar. Genom förskjutning vid elevintagningen vid de olika seminarierna av proportionen mellan manliga och kvinnliga elever torde — såsom skolöverstyrelsen framhåller — antalet manliga, respektive kvinnliga elever vid seminarielinjerna kunna vid behov anpassas till närmare överensstämmelse med den av riksdagen godtagna proportionen 11 : 9 mellan manliga och kvinnliga folkskollärare.

Vad angår frågan om utbildningslinjer vid småskoleseminarierna har departementschefen (sid. 83 i statsrådsprotokollet) för egen del anført:

Trots att småskoleseminarieväsendet så sent som vid 1932 års riksdag omorganiserades, synes det erforderligt att redan nu och i samband med frågan om folkskoleseminariernas omorganisation företaga småskollärarytbildningens organisatoriska förhållanden till förnyad prövning. Nämnda frågor hava åtskilliga beröringspunkter och böra därför samtidigt bedömas. Här-till kommer, att erfarenheterna under de allra senaste åren synas hava

ådagalagt, att den år 1932 beslutade småskoleseminarieorganisationen är för stor, och att behov alltså föreligger av en beskärning av densamma.

Frågan om en enhetlig utbildning för lärare inom folkskoleväsendet är enligt min mening ännu icke mogen för sin lösning. Jag förutsätter därför i det följande — i likhet med de sakkunniga — att utbildningen av lärare för småskolestadiet m. m. skall ske vid särskilda för dem avpassade läroanstalter. Jag saknar anledning att nu ifrågasätta någon ändring beträffande småskoleseminarietursernas längd och utgår därför från att småskoleseminarieorganisationen även i fortsättningen skall omfatta 2-årig linje samt 3-årig linje.

Mina efterföljande förslag avse väsentligen frågorna om inträdesfordringarna och seminarieorganisationens omfattning.

Beträffande frågan om inträdesfordringar m. m. vid småskoleseminarierna har departementschefen (sid. 84—92 i statsrådsprotokollet), efter en redogörelse för de gällande bestämmelserna, för de sakkunnigas förslag och för myndigheternas yttranden, anfört följande:

De sakkunniga hava anfört enligt min mening välgrundade skäl för en höjning av inträdesfordringarna även vid småskoleseminarierna. Förslaget har i princip tillstyrkts av alla i ämnet hörda myndigheter med undantag för statskontoret. För egen del vill jag ansluta mig till den uppfattning, som hävdats av flertalet myndigheter, och särskilt betona, att det enligt min mening icke kan vara lämpligt att vidmakthålla alltför stora olikheter mellan inträdesfordringarna till folkskoleseminarierna och till småskoleseminarierna. Det bör vidare beaktas, att eleverna vid sistnämnda undervisningsanstalter skola på ganska kort tid, i regel endast fyra lästerminer, förskaffa sig den utbildning, som ingår i småskoleseminarieturen. Förslag hava tidigare och även i samband med de sakkunnigas utredningsarbete framförts om en förlängning av lärotiden. Såsom de sakkunniga framhålla, synes det vara möjligt att genom en höjning av inträdesfordringarna ernå vissa av de fördelar, som åsyftats med sistnämnda förslag om förlängning av lärokursen. En höjning av inträdesfordringarna framstår enligt min mening som en mindre genomgripande åtgärd än en förlängning av lärotidens längd.

De sakkunnigas förslag innebär, att inträdesfordringarna vid den 2-åriga småskoleseminarieturen skulle hållas något lägre än som föreslagits för folkskoleseminarierna men något högre än motsvarande fordringar vid den 3-åriga seminarieturen. Detta förslag finner jag vara väl avvägt och av natur att kunna i det väsentliga läggas till grund för de föreskrifter i ämnet, vilka framdeles böra utfärdas. Av skäl, som framgått av vad jag tidigare anfört, kan jag icke biträda skolöverstyrelsens uppfattning att till grund för lärarutbildningen vid småskoleseminarierna skulle läggas realexamen och att inträdessökande med sådan examen skulle undergå en inträdesprövning av mindre omfattning än de medsökande, som skaffat sig sina kunskaper på annat sätt.

Till den av de sakkunniga föreslagna undervisningsplanen torde Kungl. Maj:t erhålla tillfälle att senare taga ställning. De jämkningar, som eventuellt kunna befinnas erforderliga, torde kunna vidtagas inom den av de sakkunniga angivna kostnadsramen. Beträffande undervisning i hushållsgöromål ansluter jag mig till skolöverstyrelsens uppfattning. Motiven härför framgå av vad jag i det föregående anfört. Däremot anser

jag i motsats till överstyrelsen men i överensstämmelse med den mening, jag givit uttryck åt vid behandlingen av motsvarande, folkskoleseminarierna berörande spørsmål, att en frivillig kurs i finska språket bör anordnas vid småskoleseminariet i Haparanda. Till frågan om anordnande av preparandkurs vid sistnämnda seminarium återkommer jag i det efterföljande.

I fråga om behovet av småskollärare har departementschefen (sid. 92—100 i statsrådsprotokollet) till en början lämnat en redogörelse för nuvarande förhållanden, de sakkunnigas utredning och förslag samt myndigheternas yttranden. Vidare har departementschefen erinrat, att riksdagen i skrivelse nr 313/1935 anhöll, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och för 1936 års riksdag framlägga förslag rörande åtgärder för avhjälpan av rådande arbetslöshet bland småskollärarinnor samt att Kungl. Maj:t i anledning härav anbefallt skolöverstyrelsen att inkomma med utredning och förslag i ämnet.

Överstyrelsen har den 30 september 1935 avgivit sådan utredning.

Av utredningen framgår, att av de under åren 1921—1933 examinerade småskollärarinnorna 85 procent lyckats erhålla lärarbefattning. Överstyrelsen drager härav den slutsatsen, att i stort sett ett sådant urval gjort sig gällande, att det vore de klenast meriterade, som stått sig sämst i den hårda konkurrensen. Uppenbarligen funnes det många personer med småskollärexamen i dessa gamla årgångar, som, även om de skulle vara disponibla, icke vore önskvärda, när det gällde att rekrytera lärartjänsterna vid småskolorna.

Det hade enligt överstyrelsens mening varit önskligt, att för en utredning angående möjligheten att bereda arbetslösa lärarinnor ökad tillgång till arbetstillfällen kunnat läggas till grund en såvitt möjligt fullständig undersökning om arbetsförhållandena beträffande samtliga de elever, som utexaminerats från småskoleseminarierna under exempelvis de tio senaste åren med beaktande av ovan antydda synpunkter. Det hade emellertid varit för överstyrelsen omöjligt att på den korta tid, som stått till buds, kunna åstadkomma en dylik allsidig arbetslöshetsstatistik. Överstyrelsen hade därför nödgats låta sig nöja med de utredningar på området, som verkställts av lärarorganisationerna. På grundval bland annat härav beräknar överstyrelsen antalet arbetslösa för de senaste 15 åren till 870.

Utredningen utmynnar i förslag om *dels* införande av frivillig förtidsavgång för småskollärarinnor, som uppnått 55 års ålder, varvid dessa skulle komma i åtnjutande av hel pension — under första året förstärkt så, att den komme att motsvara hela den kontanta lagstadgade lönen — *dels ock* meddelande av bestämmelser om begränsning av läraravdelningarnas storlek. Däremot avstyrkes ett förslag om sänkning av pensionsåldern. De av överstyrelsen förordade åtgärderna beräknas komma att öka antalet inom de närmaste åren lediga småskollärartjänster med i runt tal 400.

Av yttrandena i ärendet inhämtas, att *statskontoret* ansett ofrånkomligt, att en förnyad utredning verkställdes, som i första hand toge sikte på de individuella fallen. Först efter en dylik individuell undersökning

och granskning syntes till bedömande böra upptagas spørsmålet om arten och omfattningen av de hjälpåtgärder, som kunde ifrågakomma.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Den föreliggande statistiken över antalet arbetslösa småskollärarinnor utgör även enligt min mening icke ett tillfredsställande underlag för de ifrågasatta genomgripande åtgärderna för beredande av anställning åt nämnda lärarinnor. Jag får erinra om att Kungl. Maj:t, bland annat av denna anledning, genom beslut den 7 februari 1936 uppdragit åt skolöverstyrelsen att verkställa ny utredning i ämnet. I detta sammanhang vill jag emellertid påpeka, att vad i ärendet förekommit synes giva vid handen, att läget på detta område icke är så elakartat som den av skolöverstyrelsen beräknade arbetslöshetssiffran låter förmoda, om vid beräkningen av antalet arbetslösa småskollärarinnor hänsyn tages endast till sådana arbetslösa, som äro önskvärda som undervisare i småskolan och som stå till förfogande för lärarverksamhet.

I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen anser jag, att vid utformandet av seminarieorganisationen hänsyn icke kan eller bör tagas till de arbetslösa småskollärarinnorna. Organisationen bör — såsom de sakkunniga uttryckt saken — uppbyggas efter en vid jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å småskollärare erforderlig examination av sådana lärare. Med organisationsproblemet som sådant sammanhänger alltså icke frågan om huru det nuvarande läraröverskottet lämpligen bör avverkas. Emellertid vill jag, i anknytning till vad de sakkunniga anföra, framhålla, att hinder givetvis icke möter mot att, såsom skett under de senaste åren, genom tillfälliga begränsningar av elevintagningen vid småskoleseminarierna nedbringa det eventuellt förefintliga överskottet av användbara lärare.

De sakkunniga och skolöverstyrelsen äro ense om att småskoleseminarieorganisationen bör utformas efter en normal examination av 240 lärare per år. Häremot har jag icke något att invända. Med anledning av vad de sakkunniga och de i ärendet hörda myndigheterna anfört vill jag emellertid framhålla nödvändigheten av att organisationen beräknas med tillräckliga marginaler för tillgodoseende av ett eventuellt merbehov av lärare. Jag återkommer senare till frågan, huru dessa marginaler böra beredas.

Vid behandlingen av frågan om den yttre organisationen av småskoleseminarierna har departementschefen (sid. 100—120 i statsrådsprotokollet) redogjort för de nuvarande förhållandena på området, för de sakkunnigas ståndpunkt och för myndigheternas yttranden i ämnet samt därefter för egen del anfört följande:

De sakkunnigas av skolöverstyrelsen understödda förslag om sänkning av *elevnumerären* i klassavdelningarna vid småskoleseminarierna från 28 till 24 biträder jag av skäl, som framgå av det föregående. Då enligt vad jag ovan anfört varje år böra från småskoleseminarierna examineras normalt 240 lärare, bör alltså seminarieorganisationen i överensstämmelse med de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag innehålla 10, mot nu 12, *examinationsavdelningar*.

Fördelningen av nyssnämnda examinationsavdelningar på olika småskoleseminarier är ett problem, som är förenat med om möjligt ännu större svårigheter än fördelningen av examinationsavdelningarna för

folkskollärare på olika folkskoleseminarier. Antalet avdelningar, som staten bör upprätthålla, är för lågt för att ens till en ringa del kunna tillgodose alla de orsintressen, som göra sig gällande på detta område. Om för organisationens gestaltning skulle vara avgörande de olika landsdelarnas önskemål om att hava sådana utbildningsanstalter inom nära räckhåll och att erhålla lärare, vilka kunde anses hava särskilt goda förutsättningar att förstå lynnesarten hos befolkningen i den bygd, där de skulle verka som lärare, och de spåkliga egenheterna hos de barn, de skulle undervisa, komme en sådan seminarieorganisation att draga synnerligen höga kostnader och medföra en produktion av lärare, som icke skulle stå i rimligt förhållande till det förefintliga behovet. Enligt min mening låter det sig icke göra att tillgodose dylika anspråk. Det torde vara nödvändigt att fullfölja den av 1932 års riksdag beträdda vägen och koncentrera även småskoleseminarieorganisationen.

Vad först beträffar småskoleseminariet i *Haparanda*, hava de sakkunniga föreslagit, att detta seminarium skulle förflyttas till Luleå, vars folkskoleseminarium i samband därmed skulle nedläggas. Skolöverstyrelsen har däremot, närmast med hänsyn till de i de nordligaste landsdelarna rådande särskilda förhållandena, yrkat på att Haparanda-seminariet skulle bibehållas. Sistnämnda uppfattning vill jag på de av överstyrelsen anförda skälen biträda. Jag anser det vara av sådan vikt, att Haparanda-seminariet bibehålles, att så bör ske trots de skäl av ekonomisk art, vilka eljest tala för att nämnda seminarium borde förflyttas till annan ort. Såsom överstyrelsen påpekar, torde det bliva erforderligt att vid ett bibehållande av Haparanda-seminariet lösa seminariets sedan många år aktuella lokalfråga, och överstyrelsen har därför ifrågasatt, att proposition om lokalfrågan eventuellt skulle avlätas till 1936 års riksdag. I anledning härav vill jag framhålla, att seminariets lokalfråga står i nära samband med frågan om beredande av lokaler åt det under inrättande varande högre allmänna läroverket i Haparanda, ävensom erinra, att överstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1935 har sistnämnda lokalfråga under utredning. Innan sådan utredning företetts, torde förslag om beredande av lämpligare lokaler åt seminariet icke kunna framläggas för riksdagen. Jag förutsätter emellertid, att berörda utredning kan vara avslutad i så god tid, att 1937 års riksdag kan beredas tillfälle taga ställning i ärendet. Det torde vara möjligt för småskoleseminariet att intill dess använda sina nuvarande lokaler.

Åtskilliga skäl tala för ett bibehållande jämväl av småskoleseminariet i *Lycksele*, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle förflyttas till Luleå men enligt skolöverstyrelsens förslag fortfarande vara förlagt till Lycksele. Särskilt bör beaktas, att detta seminarium, såsom de sakkunniga erinrat, har till speciell uppgift att utbilda lärarinnor för tjänstgöring i mindre folkskolor. Enligt överstyrelsens utredning uppgick antalet sådana lärartjänster år 1933 i Västerbottens län till icke mindre än omkring 54 procent av hela antalet småskoletjänster, medan motsvarande procenttal i Norrbottens län utgjorde 39 procent, i Jämtlands och Väster-norrlands län 32 procent och i Gävleborgs län 25 procent. Dessa siffror giva vid handen, att det starkaste behovet av ett 3-årigt småskoleseminarium med nämnda speciella uppgift fortfarande förefinnes i Västerbottens län. Med hänsyn härtill och till vad i saken i övrigt anförts

biträder jag skolöverstyrelsens mening, att Lycksele-seminariet bör bibehållas på sin nuvarande plats.

Vid behandlingen av frågan om förläggningen av folkskoleseminarierna har jag föreslagit, att vid två folkskoleseminarier, det ena i norra och det andra i södra Sverige, skulle beredas utrymme för en i framtiden eventuellt erforderlig utvidgning av lärarproduktionen. Med hänsyn till vad i det föregående anförts rörande osäkerheten hos de föreliggande beräkningarna av lärarbehovet, även i vad angår småskolan, anser jag mig böra framlägga enahanda förslag beträffande småskoleseminarierna. Någon tvekan om var ifrågavarande lokalreserv i norra delen av landet bör beredas, synes ej kunna föreligga. Jag föreslår liksom skolöverstyrelsen, att till *Härnösand* förläggas ett enkelt 2-årigt småskoleseminarium, vilket — om behov därav yppar sig — kan utvidgas till ett dubbelseminarium.

I likhet med skolöverstyrelsen och på de av överstyrelsen anförda skälen anser jag, att småskoleseminariet i *Strängnäs*, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle indragas, bör, åtminstone tills vidare, bibehållas såsom dubbelt småskoleseminarium. Staden har vid ett par tillfällen framfört ersättningskrav med anledning av att seminariet därstädes icke medgivits arbeta i den omfattning, som från stadens sida förutsatts, då staden upplät tomt för ändamålet. De av överstyrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t med staden inledda förhandlingarna i ämnet hava resulterat i en förklaring från stadsfullmäktiges sida, att de — om det i nuvarande läge skulle anses vara med det allmännas intresse mera förenligt att, åtminstone till en början, driva *Strängnäs*-seminariet såsom enkelseminarium — ginge med på att ändra gällande upplåtelsevillkor därhän, att staden ställde tomtområdet till statens förfogande, så länge där upprätthölls ett småskoleseminarium, oavsett storlek och organisation. På grund av vad i ärendet förekommit och i betraktande av att det i framtiden *kan* bli erforderligt att vidtaga en beskärning av småskoleseminariet i *Strängnäs*, vill jag understryka, att jag förutsätter, att stadens nyssberörda medgivande gäller även för det fall, att, som jag föreslår, nu till *Strängnäs* förläggas ett dubbelseminarium. Anmärkas må vidare, att överstyrelsen framhållit, att — därest i framtiden skulle behövas ytterligare ett, eventuellt två rum för övningsskolan vid *Strängnäs*-seminariet — sådana skulle kunna iordningställas inom seminariabyggnaden genom att gymnastiksalen förändras till två lärosalar ävensom att staden vid sådant förhållande till seminariets förfogande skulle utan avgift ställa en av gymnastiksalarna i det närbelägna nya läroverkshuset.

Om, med tillgodoseende av mitt nyssnämnda förslag, det nuvarande dubbelseminariet i *Strängnäs* bibehålles, anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att det enkla småskoleseminariet i *Falun* bör indragas. Det av de sakkunniga för ett bibehållande av detta seminarium framförda skälet om önskvärdheten av att lärarna vid den till *Falun* förlagda särskilda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor skulle genom självsyn få tillfälle att skaffa sig en uppfattning om ett småskoleseminariums läggning och arbetssätt kan jag för min del icke tillerkänna mycken bärkraft. Ej heller kan jag fästa avseende vid det framkastade motivet, att detta enkelseminarium borde bibehållas med hänsyn till dialekterna i vissa dalasocknar. Åtskilliga delar av vårt land, där motsvarande språkliga förhållanden äro rådande, hava icke nu till-

gång till en speciellt med hänsyn härtill upprättad lärarutbildningsanstalt. Anmärkas må, att Falun — jämte Linköping — under nuvarande förhållanden är den enda stad i riket, till vilken är förlagd såväl ett folkskole- som ett småskoleseminarium.

De osäkra beräkningarna rörande det framtida lärarbehovet göra det, som nämnts, önskvärt, att i södra Sverige beredes en lokalreserv, som kan framdeles vid förefallande behov tagas i anspråk för inrättande av ytterligare en examinationsavdelning för småskollärare. Lokalförhållandena medgiva icke, att denna lokalreserv beredes i *Linköping*. Den måste, såsom ovannämnda reservanter inom skolöverstyrelsen framhålla, anskaffas i Växjö eller Kalmar, vilkas folkskoleseminarier enligt mitt förslag här ovan skulle nedläggas. För min del finner jag, att *Växjö* såväl ur geografisk som ur lokalsynpunkt är att härvid föredraga framför Kalmar. Jag föreslår därför i överensstämmelse med de sakkunniga, att småskoleseminariet i Linköping nedlägges, samt förordar vidare, att till Växjö förläggas ett enkelt småskoleseminarium i de lokaler, som för närvarande disponeras av folkskoleseminariet därstädes. Dessa lokaler äro tillräckligt stora för att vid förefallande behov bereda plats åt ytterligare en 2-årig småskoleseminarielinje.

De sakkunniga och skolöverstyrelsen hava varit ense om att de dubbla småskoleseminarierna i *Skara* och *Landskrona* böra bibehållas. Jag biträder samma uppfattning.

Vid bifall till mina här ovan framlagda förslag skulle småskoleseminarieväsendet organiseras, på sätt framgår av efterföljande sammanställning, vilken även utvisar den organisation, som nu gäller, och sammanfattar de förslag, som framlagts av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen.¹

Mitt förslag innebär alltså, att i stället för de nuvarande 4 enkla och 4 dubbla småskoleseminarierna skulle komma att finnas 4 enkla och 3 dubbla sådana seminarier. Då emellertid två av de av mig ifrågasatta enkla seminarier skulle vid framtida behov eventuellt utvidgas till dubbelseminarium, innebär förslaget i realiteten, att i organisationen skulle ingå endast 2 enkelseminarier i egentlig mening, nämligen de båda 3-klassiga seminarier i Haparanda och Lycksele. Det skulle givetvis hava varit synnerligen önskvärt, att dubbelseminarier kunnat inrättas i större utsträckning än vad som sålunda varit möjligt. En starkare koncentration av småskoleseminarieväsendet skulle emellertid, såsom av det föregående framgår, bliva till särskilt förfång för småskoleseminarieväsendet i Norrland.

Genom förslaget vinnes en ganska rättvis fördelning av småskoleseminarierna mellan olika trakter av landet. Vidare erhåller organisationen tämligen stor elasticitet. Genom att inrätta ovannämnda reservavdelningar i Härnösand och i Växjö kan examinationen ökas med icke mindre än 48 elever. Genom att utöka antalet elever per klassavdelning från 24 till 28 kan examinationen ökas med ytterligare 48 lärare.

Vad beträffar behovet av lärare vid folkskoleseminarierna har departementschefen (sid. 120—128 i statsrådsprotokollet), efter en redo-

¹ Denna sammanställning ej här medtagen. Se emellertid sammanställningen i det följande.

görelse för de nuvarande förhållandena, de sakkunnigas förslag och myndigheternas yttranden, för egen del anfört följande:

Jag har icke något annat att erinra mot de sakkunnigas beräkningar rörande lärarbehovet vid folkskoleseminarierna än som föranledes av de jämkningar i de sakkunnigas förslag till förläggning av seminarierna m. m., jag i det föregående ifrågasatt, ävensom av mitt förslag i det föregående om bibehållande av de nuvarande ordinarie lärartjänsterna i hushållsgöromål. I likhet med skolöverstyrelsen och seminariernas lärarkollegier vill jag understryka nödvändigheten av att övningskolan, som nu kan sägas vara nästan till bristningsgränsen belastad med seminarieelevernas övningslektioner, förstärkes på sätt de sakkunniga föreslagit. Uppmärksammas må, att en sådan förstärkning icke innebär någon reell utgiftsökning utan motväges av en i motsvarande grad minskad belastning å det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Vid fullt genomförd omorganisation skulle, vid bifall till mitt förslag och därest icke i framtiden jämkningar i lärarfördelningen kunna anses påkallade, vid de folkskoleseminarier, som ingå i seminarieorganisationen, vara anställda följande ordinarie rektorer och lärare:

Folkskole- seminarium	Rektorer	Lektorer	Övningslärare i								Övningskollärare
			teckning	musik	gymnastik med lek och idrott	manlig slöjd	kvinnlig slöjd	hushållsgöromål	trädgårdsskötsel	kvinnlig slöjd i övningskolan	
<i>Manligt:</i>											
Uppsala (4+2)	1	9	1	1	1	1	—	—	1	1	9
Karlstad (4)	1	6	1	1	1	1	—	—	1	1	5
Linköping (4+2)	1	9	1	1	1	1	—	—	1	1	9
<i>Kvinnligt:</i>											
Falun (4+särskild kurs)	1	10	1	1	1	—	1	1	1	—	7
Stockholm (4+2)	1	9	1	1	1	—	2	1	1	—	11
<i>Samseminarium:</i>											
Luleå (4)	1	6	1	1	1	1	1	—	1	—	5
Umeå (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	9
Göteborg (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	11
Lund (4+2)	1	9	1	1	2	1	1	1	1	—	9
Summa	9	76	9 ¹	9	12 ²	7	7	5	9	3	75

¹ varav 2 vid enkel- och 7 vid dubbelseminarium.

² varav 7 manliga och 5 kvinnliga.

Förändringarna i jämförelse med det nuvarande antalet ordinarie lärartjänster framgå av efterföljande sammanställning:

	Antal ordinarie tjänster		Skillnad
	budgetåret 1935/1936	enligt departe- mentschefens förslag	
Rektorer	11	9	— 2
Lektorer	86	76	— 10
Lärare i teckning	11	9	— 2
» i musik	16	9	— 7
» i gymnastik med lek och idrott	15	12	— 3
» i manlig slöjd	7	7	—
» i kvinnlig slöjd	4	7	+ 3
» i hushållsgöromål	4	5	+ 1
» i trädgårdsskötsel	11	9	— 2
Lärlarinna i kvinnlig slöjd i manligt seminariums övningskola	7	3	— 4
Övningsskollärare	71	75	+ 4
Summa	243	221	— 22

Utöver sistberörda 22 lärartjänster skulle emellertid bortfalla en extra ordinarie lektor vid folkskoleseminariet i Stockholm ävensom 4 extra ordinarie övningsskollärartjänster.

Vad beträffar det av de sakkunniga framförda och av skolöverstyrelsen något utvidgade förslaget om rätt för vissa icke-ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarierna att på de av överstyrelsen föreslagna villkoren förflyttas till ordinarie övningsskollärartjänst, innebär detta, att berörda icke-ordinarie lärare skulle, under förutsättning, att de i nämnda egenskap och med förutnämnda löneförmåner tjänstgjort minst 5 läsår, tillförsäkras en förmån, som eljest kan ifrågakomma endast för ordinarie befattningshavare. Jag hyser för min del stor tvekan, huruvida skäligheten kan anses fordra, att bemälda icke-ordinarie befattningshavare efter en så relativt kort tjänstetid tilläggas denna gynnsamma ställning. Då myndigheterna — även statskontoret — i allt fall ansett sig kunna förorda förslaget, vill jag icke motsätta mig en åtgärd i denna riktning. Jag vill emellertid föreslå en annan form härför, nämligen att det må tillkomma Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall efter omständigheterna pröva, huruvida dylik förflyttningsrätt skall tillkomma vederbörande.

Beträffande frågan om behovet av lärare vid småskoleseminarierna har departementschefen (sid. 129—133 i statsrådsprotokollet), likaledes efter en redogörelse för de nuvarande förhållandena, de sakkunnigas förslag och myndigheternas yttranden, för egen del anført:

Frågan om höjning av lärarkompetensen vid småskoleseminarierna och om höjning, på grund härav, av de till ämneslärarna m. fl. utgående lönerna bör enligt min mening icke upptagas till avgörande i detta sammanhang. Jag anser mig därför icke böra här ingå på ett bedömande

av de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag i berörda hänseenden. Anmärkas må endast, att jag i likhet med statskontoret håller före, att berörda spörsmål tarvar en mera ingående utredning, än vad nu kommit detsamma till del. Jag förutsätter alltså, att vid småskoleseminarierna skola även i fortsättningen och tills vidare, till dess annorlunda må bliva bestämt, finnas samma lärarkategorier som för närvarande och att löneförmånerna likaledes tills vidare skola bibehållas oförändrade.

Mot det av de sakkunniga och överstyrelsen för olika seminarietyper beräknade lärarbehovet har jag ingen annan erinran att göra, än att jag, i anknytning till vad överstyrelsen och statskontoret i sådant hänseende framhållit, utgår från att det vid 2-årigt dubbelseminarium bör vara tillräckligt med 5 i stället för 6 övningsskolavdelningar och alltså med 5 övningsskollärare.

Vid bifall till mitt i det föregående utvecklade förslag till organisation av småskoleseminarierna skulle vid desamma finnas anställda följande ordinarie lärare m. fl.:

Småskoleseminarium	Rektor	Ämneslärare	Övningskollärare	Skolköksföreståndarinna
Haparanda (3)	1	3	4	—
Lycksele (3)	1	3	4	1
Härnösand (2)	1	2	3	—
Strängnäs (2+2)	1	4	5	—
Skara (2+2)	1	4	5	—
Växjö (2)	1	2	3	—
Landskrona (2+2)	1	4	5	—
Summa	7	22	29	1
Antal å stat uppförda budgetåret 1935/1936	8	16	17	1
Skillnad	— 1	+ 6	+ 12	—

Beräkningar rörande kostnaderna för folkskoleseminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande hava verkställts å sid. 133—153 i statsrådsprotokollet.

I fråga om erforderligt anslag till *avlöningar* har departementschefen, efter att hava berört de sakkunnigas och myndigheternas anslagsberäkningar, för egen del anfört följande:

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar* bör beräknas med utgångspunkt från dels de av mig i det föregående lämnade uppgifterna rörande behovet av ordinarie lärare av olika slag vid de seminarier, som enligt mitt förslag skola ingå i seminarieorganisationen, dels ock de löner (inklusive i förekommande fall tjänstgöringspenningar), som enligt numera tillämpade grunder i avlöningsstaterna för folkskoleseminarierna angivas för olika slag av befattningshavare. Nämda delpost bör alltså bereda täckning för lönerna till

9 rektorer à 7,500	kronor	67,500
76 lektorer à 5,800	»	440,800
2 lärare i teckning vid enkelseminarium à 1,950	»	3,900
7 lärare i teckning vid dubbelseminarium à 3,510	»	24,570
9 lärare i musik à 3,510	»	31,590
7 lärare i gymnastik med lek och idrott à 3,380	»	23,660
5 lärarinnor i gymnastik med lek och idrott à 2,990	»	14,950
7 lärare i manlig slöjd à 2,940	»	20,580
7 lärarinnor i kvinnlig slöjd à 1,980	»	13,860
5 lärarinnor i hushållsgöromål à 1,980	»	9,900
9 lärare i trädgårdsskötsel à 2,400	»	21,600
3 lärarinnor i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola à 1,080	»	3,240
75 övningskollärare à 3,400	»	255,000
Summa kronor			931,150

Med sistnämnda belopp, 931,150 kronor, bör alltså förevarande delpost uppföras.

Delposterna till *ålderstillägg* och till *fyllnadsarvoden åt vikarier* beräknar jag i anslutning till de sakkunnigas förslag till 140,000 kronor, respektive 30,850 kronor.

Delposten till *arvoden till extralärare och timlärare* torde, med hänsyn bland annat till den av mig förordade jämkningen i förslaget till organisation av seminariet i Lund böra beräknas till ett något högre belopp än de sakkunniga ifrågasatt, eller till 87,000 kronor.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag i fråga om beräkningen av delposten till *arvoden för undervisning i hushållsgöromål*, vilken emellertid torde kunna något sänkas under det av överstyrelsen föreslagna beloppet, förslagsvis till 4,500 kronor.

Jag biträder likaledes överstyrelsens uppfattning om att ovanberörda *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier*, som nu utgå med 800 kronor, böra utgå med detta belopp även vid dubbelseminarier av typen 4 + 2. Då i mitt organisationsförslag ingå inalles 7 dubbelseminarier, bör för ändamålet beräknas ett belopp av 5,600 kronor.

Vad beträffar delposten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* erinrar jag, att frågan om den praktiska lärarutbildningen hänskjutits till förnyad utredning. Med hänsyn härtill bör nämnda delpost, med utgångspunkt från nu gällande grunder men med beaktande av de förändringar rörande antalet lärartjänster vid provårsseminarierna, som mitt förslag innebär, beräknas till 22,000 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag till beräkning av delposten till *arvoden till seminarieläkare* biträder jag med den jämkningen, att arvodet vid folkskoleseminariet i Karlstad, vilket seminarium enligt mitt förslag skulle anordnas såsom enkelseminarium, minskas från 1,800 kronor till 1,150 kronor och förevarande delpost alltså med 650 kronor till jämnt 15,000 kronor.

Delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* beräknar jag med ledning av skolöverstyrelsens förslag till $(7 \times 900 + 2 \times 500 =) 7,300$ kronor.

De sakkunniga hava föreslagit, att *arvoden till biträden vid rektors-expeditioner*, vilka nu utgå med 400 kronor vid enkelseminarium och

med 600 kronor vid dubbelseminarium, skulle bestämmas till 450 kronor vid enkelseminarier av typen 4 och till 550 kronor vid dubbelseminarier av typen 4 + 2. Överstyrelsen har ifrågasatt ett arvode av 500 kronor vid förstnämnda seminarier och av 700 kronor vid dubbelseminarier. Enligt min mening har överstyrelsen icke anfört övertygande skäl för sitt ändringsförslag, och jag ansluter mig därför till de sakkunnigas beräkningsgrunder. Förevarande delpost bör alltså uppföras med $(2 \times 450 + 7 \times 550 =)$ 4,750 kronor.

Mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens beräkningar av delposten till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* har jag ingen annan erinran att göra än att det beräknade beloppet, 16,200 kronor, torde böra minskas med den hyresersättning av 3,700 kronor, som avsetts för rektor vid folkskoleseminariet i Stockholm, enär, såsom av det efterföljande framgår, det ansetts möjligt att även efter omorganisationen utnyttja rektorsbostaden för sitt nuvarande ändamål, detta i motsats till vad de sakkunniga antagit. Delposten bör alltså bestämmas till 12,500 kronor.

Det synes mig självklart, att kvinnlig innehavare av lektorstjänst, likaväl som manlig, bör åtnjuta bidrag från delposten till *hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm*. Förevarande delpost bör i enlighet med de sakkunnigas av överstyrelsen biträdda förslag beräknas till 20,000 kronor.

Delposterna till *tillfällig löneförbättring* och *provisorisk avlösningsförbättring* beräknar jag till 200,000 kronor, respektive 27,950 kronor.

I övrigt har jag ingenting att erinra mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens förslag.

Avlöningsstaten för folkskoleseminarierna skulle, vid fullt genomförd omorganisation, enligt mitt förslag erhålla följande utseende. (Se vidstående sida.) Till jämförelse hava även angivits de belopp, varmed vederbörande delposter nu äro uppförda, ävensom de belopp, som föreslagits av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen (se nästa sida), varvid bör uppmärksammas, att den nu utgående posten: arvoden till extralärare och timlärare icke är jämförbar med motsvarande föreslagna på grund av den tillfälliga starka beskärning, seminarieorganisationen för närvarande är underkastad.

Förevarande anslag kan alltså vid bifall till mitt förslag efter omorganisationens fullständiga genomförande beräknas till 1,513,800 kronor, innebärande en minskning med 148,700 kronor i förhållande till *motsvarande* nu utgående belopp, 1,662,500 kronor, vilken summa erhålles genom att minska slutsumman av den gällande avlöningsstaten med de ovannämnda posterna 2 a—c, 3 och 4 b.

I fråga om anslag till *omkostnader* framgår av statsrådsprotokollet, att de sakkunniga beräknat ett anslag av i runt tal 200,000 kronor vara för detta ändamål erforderligt vid bifall till den av dem föreslagna seminarieorganisationen samt att de uppskattat det erforderliga anslaget till lokalhyror m. m. vid folkskoleseminarierna, att gäldas ur statens allmänna fastighetsfond, till 4,630 kronor. Skolöverstyrelsen har beräknat behovet av anslag till omkostnader vid bifall till den av överstyrelsen föreslagna seminarieorganisationen till 230,000 kronor.

Departementschefen har för egen del yttrat:

	Budgetåret 1935/1936	De sak- kunniga	Skolöver- styrelsen	Departement- chefen
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	1,031,920	876,570	963,710	931,150
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	200,000	140,000	144,000	140,000
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	36,080	30,430	31,290	30,850
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	29,500	—	—	—
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	7,400	—	—	—
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	100	—	—	—
3. Avlöningar till tjänstemän å indragnings- stat, <i>förslagsvis</i>	4,800	—	—	—
4. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvoden till extralärare och timlärare .	40,800	85,000	95,000	87,000
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordi- narie ämneslärare, <i>förslagsvis</i>	5,000	—	—	—
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	1,000	1,000	1,000	1,000
d. Arvoden till timlärare och extra övnings- skollärare för undervisning vid student- kurser, <i>förslagsvis</i>	18,700	—	—	—
e. Arvoden för undervisning i hushållsgöro- mål	3,300	4,700	5,000	4,500
f. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårds- skötsel vid dubbelseminarier	6,400	4,100	6,400	5,600
g. Särskilda arvoden vid provårseminarier	18,600	18,600	29,000	22,000
h. Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	4,200	4,200	4,200	4,200
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Arvoden till seminarieläkare	14,100	14,500	15,650	15,000
b. » » seminariebibliotekarier . .	8,900	6,300	7,700	7,300
c. » » biträden vid rektorsexpe- ditioner	6,100	4,600	6,100	4,750
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:				
a. Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier	14,500	16,200	16,200	12,500
b. Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, <i>förslagsvis</i> .	14,000	20,000	20,000	20,000
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i> . .	222,780	194,000	210,000	200,000
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>för- slagsvis</i>	21,120	29,800	27,750	27,950
Summa kronor	1,709,300	1,450,000	1,583,000	1,513,800

De sakkunnigas beräkningar torde kunna godtagas som underlag för den blivande årliga omprövningen av seminariernas behov av anslag till omkostnader. Då jag räknat med ett seminarium mer än de sakkunniga men med en examinationsavdelning mindre än skolöverstyrelsen, uppskattar jag förevarande anslag till 220,000 kronor. Sistnämnda belopp får anses lämna tillgång till medel jämväl för anordnande av den av mig i det föregående tillstyrkta kursen i finska språket vid folkskoleseminariet i Luleå.

Beräkningarna rörande utgifter för lokalhyror torde kunna godtagas.

För *materiel, böcker m. m.* har departementschefen beräknat ett belopp av 65,000 kronor.

Vad anslag till *stipendier* beträffar, framgår av statsrådsprotokollet, att stipendiebeloppen under de senaste åren varit avsevärt reducerade samt att skolöverstyrelsen föreslagit en uppräknig av anslaget till förevarande ändamål.

Departementschefen har för egen del anfört:

Det är även enligt min mening önskvärt, att en successiv återgång till förut till stipendier vid folkskoleseminarierna utgående anslagsbelopp kommer att ske under de närmaste åren. Jag anser mig dock böra vid förevarande beräkningar utgå från nu gällande anslagsgrunder. Med den av mig förordade seminarieorganisationen torde i så fall behovet av stipendiemedel kunna beräknas till det av de sakkunniga angivna beloppet av 86,400 kronor. Jag har emellertid ingenting att erinra mot överstyrelsens förslag om att redan i detta sammanhang räkna med anvisande av 300 kronor per dubbelseminarium och 200 kronor per enkel-seminarium såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för elevernas studiebesök. Inalles skulle vid bifall till mitt förslag till seminarieorganisation härför erfordras 2,500 kronor.

Följaktligen skulle stipendieanslaget kunna här uppskattas till (86,400 + 2,500 =) i runt tal 89,000 kronor.

Sammanfattningsvis har departementschefen anfört:

De nuvarande för folkskoleseminarierna uppförda statsanslagen i jämförelse med de av de sakkunniga, skolöverstyrelsen, respektive av mig tillstyrkta anslagen framgå av nedanstående sammanställning:

Anslag	Anslag för budgetåret 1935/1936 Kronor	Enligt de sakkunnigas förslag Kronor	Enligt skolöverstyrelsens förslag Kronor	Enligt departementschefens förslag Kronor	Ökning (+) resp. minskning (—) förh. till anslag f. 1935/1936 Kronor
Folkskoleseminarier:					
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1,709,300	1,450,000	1,583,000	1,513,800	— 195,500
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i> . .	267,700	200,000	230,000	220,000	— 47,700
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	67,200	60,000	68,000	65,000	— 2,200
Stipendier, <i>reservationsanslag</i> . .	75,500	86,400	143,000	89,000	+ 13,500
Summa	2,119,700	1,796,400	2,024,000	1,887,800	— 231,900

I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen vill jag framhålla, att en jämförelse med innevarande års anslag, som äro avsevärt beskurna på grund av rådande tillfälliga förhållanden, är vilseledande, då det gäller att visa i vad mån den föreslagna organisationen blir billigare än den nu gällande. Till belysande härav må framhållas, att de sakkunniga beräknat antalet elever vid folkskoleseminarierna under läsåret 1935—1936 till endast 43 procent av det antal elever, för vilket de nuvarande folkskoleseminarierna äro avsedda. Ovanstående kostnadssiffror bygga däremot på det antagandet, att seminarieorganisationen till fullo utnyttjas. Detta innebär, att den verkliga besparingen är väsentligt större, än den nyss anförda siffran av 231,900 kronor ger vid handen.

Slutligen har departementschefen i fråga om anslag till bestridande av *engångsutgifter* för egen del yttrat följande:

De föreliggande preliminära uppgifterna rörande engångskostnaderna för iordningställande av lokaler vid den nya seminarieorganisationens genomförande giva vid handen, att det i varje fall icke kan bli fråga om något mer avsevärt anslagsbehov för detta ändamål. Jag delar överstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av en ytterligare utredning rörande dessa detaljfrågor. Såsom av överstyrelsens yttrande framgår, är det icke nödvändigt att nu i samband med ett avgörande i huvudfrågan fatta beslut rörande ifrågavarande ändringsarbeten. Med avseende å den erforderliga ytterligare utredningen vill jag framhålla, att denna utredning i likhet med den av de sakkunniga verkställda bör avse endast sådana arbeten, som omedelbart föranledas av den nya organisationen.

Jag återkommer i ett senare sammanhang till frågan om anvisande av medel till bestridande av de av överstyrelsen berörda flyttningsersättningsarna.

Här torde böra påpekas, att något förslag ej föreligger rörande huru med folkskoleseminariets i Kalmar fastighet bör förfaras. Denna fråga, som ej lär behöva avgöras under år 1936, torde böra göras till föremål för utredning.

Frågan om kostnaderna för småskoleseminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande har behandlats å sid. 154—167 i statsrådsprotokollet.

Vad beträffar anslag till *avlöningar* har departementschefen, med utgångspunkt från de sakkunnigas och skolöverstyrelsens beräkningar, för egen del anført följande:

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar* beräknar jag på samma sätt som motsvarande delpost vid folkskoleseminarierna och förutsätter alltså, att den skall bereda täckning för löner enligt gällande grunder till de lärare, som enligt det ovanstående skola vara anställda vid småskoleseminarierna, alltså för

2 rektorer vid 3-årigt seminarium	à 4,900 kronor	9,800
5 » » 2-årigt »	à 4,400 »	22,000
22 ämneslärare	à 3,400 »	74,800
29 övningskollärare	à 3,400 »	101,600
1 skolköksföreståndarinna	 »	1,800

Summa kronor 210,000

Delposten till *arvoden till timlärare* har av de sakkunniga och skolöverstyrelsen beräknats med utgångspunkt från att timlärararvodena i kunskapsämnen skulle höjas till följd av den ändrade löneställningen för ämneslärarna, samt att motsvarande arvoden åt timlärare i övningsämnen skulle bibehållas vid sin nuvarande storlek. Då jag i det föregående förklarat mig ej kunna nu tillstyrka lönerreglering för lärarpersonalen vid förevarande undervisningsanstalter, beräknar jag delposten i fråga med ledning av nu utgående arvodesbelopp. Mot överstyrelsens förslag i fråga om timlärararvoden för undervisning i hushållsgöromål har jag ingenting att invända. Vad jag nu anfört medför emellertid icke några väsentligare ändringar i föreliggande förslag, enär de timlärararvoden, som av de sakkunniga och skolöverstyrelsen beräknats, till den övervägande delen avse undervisning i övningsämnen, i avseende å vilka arvoden någon ändring — fränsett den nyssberörda — icke ifrågasatts. I anseende härtill och under antagande, att behovet av timlärartimmar vid det av mig föreslagna enkelseminariet i Växjö blir i det närmaste lika stort som vid det av överstyrelsen ifrågasatta seminariet i Linköping, vilket ej upptagits i mitt organisationsförslag, uppskattar jag förevarande delpost till 70,000 kronor.

Såsom överstyrelsen anfört, föreligger ej behov av den av de sakkunniga föreslagna posten till arvoden för undervisning i hushållsgöromål, därest erforderliga timlärararvoden inräknas i delposten till arvoden till timlärare.

Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel utgå nu allenast vid seminarier, som hava större trädgårdar, med 300 kronor per sådant seminarium. Överstyrelsen har utan särskild motivering ifrågasatt, att dessa arvoden skulle höjas till 500 kronor samt dessutom med reducerade belopp utgå jämväl vid vissa enkelseminarier. Någon anledning att frångå de nu i ämnet gällande bestämmelserna finner jag icke föreligga, då vissa seminarieträdgårdar sannolikt komma att minska beräknar jag förevarande delpost till 900 kronor.

Den nuvarande delposten till *arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele*, torde, vid bifall till mitt förslag i övrigt, böra bibehållas med 900 kronor.

Då behovet av preparandkursen i Haparanda måste anses vara av extraordinär natur och, såsom de sakkunniga anfört, lärar böra årligen prövas, anser jag mig ej böra beräkna medel för detta ändamål i den löpande avlöningsstaten.

Mitt organisationsförslag skiljer sig, som nämnts, från överstyrelsens endast därutinnan, att det av överstyrelsen föreslagna enkelseminariet i Linköping skulle ersättas av det av mig föreslagna enkelseminariet i Växjö. Jag biträder överstyrelsens beräkningar rörande de belopp, varmed delposterna till *arvoden till seminarieläkare*, till *seminariebibliotekarier* samt till *biträden vid rektorsexpeditioner* böra uppföras.

Hyresersättning till rektor utgår nu med 2,000 kronor till envar av rektorerna vid småskoleseminarierna i Skara, Linköping och Falun. Då sistnämnda båda seminarier enligt mitt förslag skulle indragas, beräknar jag förevarande post till endast 2,000 kronor.

Jag biträder överstyrelsens förslag om bibehållande i avlöningsstaten av den nuvarande delposten till *särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda*, vilken dock bör sänkas till 2,000 kronor.

Mina i det föregående framlagda förslag medföra någon minskning i de belopp, vartill posterna till *tillfällig löneförbättring* och *provisorisk avlö-*

ningsförbättring beräknats. Jag uppskattar dessa poster till 45,000 kronor, respektive 8,000 kronor.

Mot de sakkunnigas och skolöverstyrelsens anslagsberäkningar i övrigt har jag icke något att erinra.

Enligt mitt förslag skulle avlöningsstaten för småskoleseminarierna, efter omorganisationens fullständiga genomförande, te sig som framgång av efterföljande sammanställning (se sid. 38). I sammanställningen hava medtagits även de belopp, varmed vederbörande poster nu äro uppförda, ävensom de belopp, som av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen för ändamålen beräknats erforderliga.

För jämförelses skull bör vid bedömande av slutsummorna i berörda sammanställning det för budgetåret 1935/1936 utgående anslaget minskas med avlöningarna till tjänstemän å övergångsstat, 6,860 kronor, varvid befinnes, att kostnadsökningen skulle uppgå till (405,350 — 246,640) i runt tal 159,000 kronor.

Beträffande anslag till *omkostnader* har departementschefen för egen del yttrat:

Såsom av det förut sagda framgår, skiljer sig överstyrelsens förslag till organisation av småskoleseminarierna från mitt endast därutinnan, att överstyrelsen föreslagit, att det nuvarande enkelseminariet i Linköping skulle kvarligga i denna stad, medan jag ifrågasatt, att det skulle förflyttas till Växjö.

De av sistnämnda förslag föranledda merkostnaderna under förevarande anslag torde, med ledning av de sakkunnigas uppgifter, kunna uppskattas till 7,000 kronor. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att denna kostnadsökning torde, såsom de sakkunniga betonat, kunna ej oväsentligt nedbringas genom att den nuvarande, för ett småskoleseminariums behov alltför stora seminarieträdgården i Växjö förminskas. Denna fråga torde böra sedermera upptagas till ytterligare utredning och övervägande.

De av överstyrelsen beräknade kostnaderna torde vidare böra ökas med ett belopp av i runt tal 400 kronor för bestridande av utgifterna för den av mig i det föregående förordade frivilliga kursen i finska språket vid Haparandaseminariet.

Emot överstyrelsens överslagsberäkningar i övrigt har jag icke något att erinra. Följaktligen uppskattar jag förevarande omkostnadsanslag till i runt tal 79,000 kronor.

Då småskoleseminariet i Linköping enligt mitt förslag skulle nedläggas, uppskattar jag utgifterna för erforderliga lokalhyror i likhet med de sakkunniga till 2,300 kronor.

Anslaget till *materiel, böcker m. m.* har av departementschefen beräknats till 21,600 kronor och anslaget till *stipendier* till 57,000 kronor. Anmärkas må beträffande sistberörda anslag, att departementschefen ej beräknat medel till preparandkursen i Haparanda.

Sammanfattningsvis har departementschefen yttrat:

Enligt de ovan framställda förslagen skulle vederbörande anslag beräknas på sätt framgår av nedanstående sammanställning (se sid. 39), i vilken även angivits nu utgående anslag och de anslagsbelopp, som föreslagits av de sakkunniga och av skolöverstyrelsen:

	Budget- året 1935/ 1936	De sak- kunniga	Skolöver- styrelsen	Departement- chefen
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	132,800	241,800	250,000	210,000
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	23,560	47,000	47,000	47,000
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> . . .	7,400	8,600	8,600	8,600
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:				
a. Lön och tjänstgöringspenningar	4,800	—	—	—
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	1,260	—	—	—
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> . . .	800	—	—	—
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:				
a. Arvode till kvinnlig extra övningsskollärare vid seminariet i Haparanda	2,400	—	—	—
b. Arvoden åt extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	600	600	600	600
c. Arvoden till timlärare	20,120	68,800	71,450	70,000
d. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel	1,200	1,200	1,900	900
e. Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	900	—	900	900
f. Arvoden för undervisning i hushållsgöromål	—	1,825	—	—
g. Arvoden vid tillfällig preparandkurs vid seminariet i Luleå (respektive Haparanda)	—	1,900	1,900	—
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a. Arvoden till seminarieläkare	3,400	6,550	6,550	6,550
b. Arvoden till seminariebibliotekarier	1,900	2,200	2,200	2,200
c. Arvoden till biträden vid rektorexpeditioner	800	1,600	1,600	1,600
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:				
a. Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier	6,000	4,000	4,400	2,000
b. Särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda	2,200	—	2,000	2,000
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i>	41,740	49,000	49,000	45,000
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i>	1,620	8,925	8,925	8,000
Summa kronor	253,500	444,000	457,025	405,350

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	De sakkun- niga	Skol- överstyrelsen	Departement- schefen
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Småskoleseminarier:				
Avlöningar, förslagsanslag	253,500	444,000	457,000	405,350
Omkostnader, förslagsanslag	73,700	85,000	71,700	79,000
Materiel, böcker m. m., reser- vationsanslag	16,400	19,900	21,600	21,600
Stipendier, reservationsanslag	15,000	60,000	60,000	57,000
Summa	353,600	608,900	610,300	562,950

En jämförelse mellan anslagssumman för innevarande budgetår och den av mig beräknade är emellertid ej rättvisande. Antalet elever vid småskoleseminarierna utgör nu, enligt vad av de sakkunniga i betänkandet påpekats, endast 12 procent av det antal elever, för vilket de nuvarande småskoleseminarierna äro avsedda. Anslagen för innevarande budgetår äro reducerade med hänsyn härtill, men de av mig beräknade siffrorna utgå från att den föreslagna seminarieorganisationen helt utnyttjas. Vidare må framhållas, att den utvidgning av övningskolan, som ovan föreslagits, icke torde för staten innebära någon egentlig merutgift på grund av att belastningen å förslagsanslaget till bidrag till avlöning av folkskollärare i motsvarande grad minskas.

I fråga om anslag till *engångskostnader* har departementschefen yttrat:

Genomförandet av den nya småskoleseminarieorganisationen torde ej medföra några mer betydande engångsutgifter för statsverket. I likhet med skolöverstyrelsen förutsätter jag, att frågan om eventuellt erforderliga lokalutvidgningar vid småskoleseminarierna i Lycksele och Strängnäs göres till föremål för närmare utredning. Jag har heller intet ått erinra mot att denna utredning må omfatta även möjligheterna att vid vissa andra småskoleseminarier på annat sätt än genom förhyrning anskaffa lämpliga lokaler.

Jag biträder överstyrelsens förslag om återställande till vederbörande landsting av de nuvarande seminariefastigheterna i Falun och Linköping.

Till frågan om beredande av anslagsmedel till flyttningsersättningar återkommer jag här nedan.

Vad genomförandet av den nya organisationen beträffar, vilken fråga behandlas å sid. 168 och 169 i statsrådsprotokollet,

hava de sakkunniga föreslagit, att omorganisationen skulle successivt genomföras från och med läsåret 1936—1937, dock att den särskilda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor ej skulle igångsättas förrän sommaren 1937.

Skolöverstyrelsen däremot har föreslagit, att genomförandet av den nya organisationen finge — vad beträffade den 4-åriga linjen — anstå till år 1937. Vad angår igångsättande av den särskilda kursen i Falun för småskollärarynnor, delade överstyrelsen de sakkunnigas mening. Be-

träffande åter de 2-åriga studentlinjerna syntes det överstyrelsen vara av vikt att, trots de svårigheter, som komme att möta, söka igångsätta dem fortast möjligt. Någon intagning till 1-årig kurs skulle alltså ej längre förekomma utan inträdesprov till 2-årig kurs skulle vid vissa seminarier ske hösten 1936. Vad angår småskoleseminarierna har överstyrelsen anfört, att vad överstyrelsen yttrat beträffande folkskoleseminarieorganisationens genomförande i det väsentliga gällde även beträffande småskoleseminarierna.

Departementschefen har för egen del yttrat:

Jag delar de sakkunnigas uppfattning om vikten av att den nya organisationen genomföres med minsta möjliga omgång. Att låta de nya bestämmelserna träda i kraft i regel redan från och med nästa läsår torde dock vara tekniskt ogörligt och till olägenhet för de inträdesökande. Jag anser mig därför böra biträda skolöverstyrelsens förslag. I ämnet erforderliga bestämmelser torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande organisationen av folkskoleseminarierna under budgetåret 1936/1937 har departementschefen, efter att hava refererat de sakkunnigas förslag och skolöverstyrelsens yttrande i ämnet, anfört:

Mina i det föregående framställda förslag skilja sig, i avseende å folkskoleseminarieorganisationen, från skolöverstyrelsens endast så till vida, att Karlstadsseminariet enligt mitt förslag skall vara enkelt 4-årigt manligt seminarium, medan överstyrelsen velat organisera detta seminarium som manligt dubbelseminarium.

Överstyrelsen har nu föreslagit, *dels* att vid vart och ett av de nio seminarier, som skola ingå i seminarieorganisationen (d. v. s. alla de nuvarande utom seminarierna i Kalmar och Växjö), skola i första klassen för läsåret 1936—1937 intagas en avdelning om 24 elever av den 4-åriga linjen, *dels ock* att under nämnda läsår fyra studentlinjer skola vara i verksamhet. Sistnämnda linjer skulle förläggas till Karlstad, Linköping, Stockholm och Växjö. Enligt min mening är det ännu motiverat, att iakttaga en viss försiktighet vid lossandet på de senare årens restriktioner i fråga om elevintagning vid seminarierna i sådana linjer, vilkas elever inom den närmaste framtiden utexamineras som folkskollärare. Jag föreslår därför den ändringen i överstyrelsens förslag, att år 1936 igångsättas endast tre studentlinjer. Däremot biträder jag förslaget om intagning av elever i den 4-åriga linjen. De tre studentlinjerna böra förläggas till Karlstad, Linköping och Stockholm. Av dessa linjer bör den sistnämnda vara kvinnlig och de båda förstnämnda manliga. Erinras må, att den studentlinje, som under innevarande läsår är i verksamhet, är kvinnlig.

Jag förordar överstyrelsens förslag om meddelande av bestämmelser — i anslutning till vad för innevarande budgetår ägt rum — om rätt för skolöverstyrelsen att tilldela rektor samt ordinarie lärare vid folkskoleseminarium, där så påkallas av inskränkningar i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreligger att sysselsätta vederbörande för andra undervisningsändamål, tjänstgöring med mindre antal veckotimmar än vad i sådant hänseende författningsenligt gäller. Däremot anser jag mig icke, på de av statskontoret anförda skälen, kunna biträda förslaget

om ett generellt medgivande av enahanda slag för icke-ordinarie lärare. Skulle överstyrelsens farhågor för att det kan komma att visa sig svårt att under nuvarande förhållanden erhålla kompetenta vikarier besanna sig, torde Kungl. Maj:t äga möjlighet att, efter prövning i varje enskilt fall och inom ramen av tillgängliga anslagsmedel, bereda skälig lönefyllnad åt vikarie. Jag vill emellertid betona, att denna väg bör användas endast i trängande undantagsfall.

Överstyrelsens förslag om beredande av personliga lönetillägg åt övningslärare, vilka kommit eller komma att lida minskning i sin avlöning på grund av seminarieorganisationens nedskärning, synes kunna motiveras med i stort sett samma skäl, som lägo till grund för 1929 års riksdags beslut om tillerkännande av motsvarande lönetillägg åt vissa övningslärare vid allmänt läroverk. I likhet med statskontoret finner jag det skäligt, att förstnämnda lärare beredas ersättning på sätt och i den utsträckning skolöverstyrelsen föreslagit. Ersättningsgrunderna ansluta sig i stort sett till de grunder, som gälla för ersättning åt nyssberörda lärare vid läroverk. Jag förutsätter i anslutning till vad överstyrelsen framhållit, att ifrågavarande övningslärare skola vara skyldiga att, där så ske kan, låta sig tagas i anspråk för annat lämpligt arbete vid vederbörande seminarium eller vid annan statlig läroanstalt. Vad angår dessa lärares ställning i pensionshänseende, kommer denna fråga att upptagas till särskild behandling av chefen för finansdepartementet.

Skolöverstyrelsens av statskontoret understödda förslag om rätt för teckningsläraren Lydh vid folkskoleseminariet i Luleå att åtnjuta avlöning såsom lärare vid dubbelseminarium även efter det ifrågavarande seminarium förvandlats till enkelseminarium synes vara av billighets-skäl synnerligen väl motiverat. Lämpligen bör Lydh, vars grundlön såsom lärare vid enkelseminarium komme att utgöra 1,950 kronor, tillerkännas ett särskilt lönetillägg, varå dyrtidstillägg må utgå, och utgörande skillnaden mellan lön för honom vid dubbel- och vid enkelseminarium, alltså 1,560 kronor. Lönetillägget bör avföras från en särskild i avlöningsstaten uppförd delpost och utgå under villkor, bland annat, att Lydh åtager sig att utan ersättning bestrida undervisning vid högre allmänna läroverket i Luleå till högst så stort antal timmar, att hans sammanlagda tjänstgöring vid seminariet och läroverket uppgår till 27 veckotimmar. Vad angår Lydhs pensionsrätt kommer denna fråga att upptagas till särskild behandling av chefen för finansdepartementet. Vad nu anförts bör vid bifall till mitt förslag till organisation av folkskoleseminariet i Karlstad på motsvarande sätt även gälla den nuvarande innehavaren av teckningslärartjänsten därstädes, J. E. R. Nyreen.

Mot överstyrelsens beräkningar av anslaget till avlöningar har jag följande erinringar att framställa.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å ordinarie stat* skulle, med tillämpning av de av skolöverstyrelsen använda beräkningsgrunderna, utgöra summan av *dels* det belopp av 931,150 kronor, varmed denna post enligt mitt i det föregående framlagda förslag skulle uppföras efter seminarieorganisationens fullständiga genomförande, *dels* lönetillägget å 1,560 kronor åt teckningsläraren Lydh, *dels* ock de nuvarande staterna för de till nedläggande förordade seminarierna i Kalmar och Växjö. Häremot har jag till en början den invändningen att göra, att nyssberörda lönetillägg bör, som nyss nämnts, av-

föras från en särskild delpost. Till denna fråga återkommer jag strax. Vidare vill jag framhålla, att det icke lärer vara erforderligt att för nästa budgetår beräkna avlöningsmedel för andra befattningar än sådana, som behöva vara besatta med innehavare under budgetåret. Enligt från skolöverstyrelsen under hand inhämtade uppgifter kan med hänsyn härtill det antal tjänster, för vilka avlöningsmedel erfordras för budgetåret 1936 1937, vid de nio seminarier, som enligt mitt förslag skola ingå i seminarieorganisationen, minskas, antalet lektorstjänster med minst 9 till 67 och antalet övningsskollärartjänster med minst 16 till 59. Detta innebär, att ovannämnda belopp av 931,150 kronor, vilket icke innesluter berörda lönetillägg till teckningslärarna Lydh och Nyreen, skulle minskas med $(9 \times 5,800 + 16 \times 3,400 =)$ 106,600 kronor till 824,550 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid ökas med de nuvarande avlöningsstaterna för seminarierna i Växjö och Kalmar eller med inalles 130,270 kronor till 954,820 kronor, eller 140,720 kronor mindre, än skolöverstyrelsen beräknat.

Delposten till *fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å ordinarie stat* beräknar jag till 35,150 kronor, eller 1,310 kronor lägre än det av överstyrelsen föreslagna beloppet.

Mot överstyrelsens beräkningar av delposten till *lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å övergångsstat* har jag intet annat att erinra än vad som följer av mitt i det föregående framlagda förslag rörande ombildning av seminariet i Karlstad från dubbel- till enkelseminarium. Detta förslag medför, att antalet lektorer kommer att minskas från nu sju till sex och antalet övningsskollärare från nu sju till fem. Om till seminariet i fråga, på sätt ovan föreslagits, tillfälligtvis förlägges en studentkurs, erfordras emellertid, enligt vad jag under hand från överstyrelsen erfarit, under nästa läsår sju lektorer och sju övningsskollärare. Utöver de sex ordinarie lektorer, för vilka medel här ovan beräknats, böra alltså anvisas medel för avlönande under nästa läsår av en extra ordinarie lektor. Av de nuvarande ordinarie övningsskollärarna avgår enligt lämnad uppgift en med pension med utgången av innevarande läsår. Som ersättning för denne lärare bör under nästa läsår anställas en extra ordinarie övningsskollärare. Vidare bör en av de nuvarande ordinarie övningsskollärarna vid sagda seminarium överföras på övergångsstat med skyldighet att tjänstgöra vid Karlstadsseminariets studentkurs. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör förevarande delpost till lön och tjänstgöringspenningar åt tjänstemän å övergångsstat, utöver det av överstyrelsen beräknade beloppet av 30,000 kronor, höjas med lönen till en övningsskollärare, d. v. s. med 3,400 kronor till 33,400 kronor. Till frågan om anvisande av medel till lön åt omförmälda extra ordinarie lektor och extra ordinarie övningsskollärare återkommer jag i det följande.

Delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å övergångsstat* bör på grund av vad nyss föreslagits ökas med 1,200 kronor utöver det av överstyrelsen beräknade beloppet och alltså uppföras med 8,700 kronor.

Delposten till *arvoden till extra övningsskollärare för undervisning vid studentkurs* har av överstyrelsen beräknats under förutsättning att till seminariet i Växjö skulle under nästa budgetår förläggas en studentkurs. Enligt mitt förslag skulle så ej bliva fallet. Från skolöverstyrelsen har jag under hand inhämtat, att det lärer vara möjligt att vid sådant förhållande begränsa delposten till att avse arvode till endast en

extra övningsskollärare. Delposten torde av denna anledning böra minskas med 3,700 kronor under det av överstyrelsen beräknade beloppet av 7,500 kronor. Å andra sidan bör delposten i fråga, såsom av det ovanstående framgår, höjas med lönen till en extra ordinarie lektor, 3,300 kronor, och med lönen till en extra ordinarie övningsskollärare, 3,400 kronor, båda avsedda för tjänstgöring vid studentkursen vid seminariet i Karlstad. Följaktligen bör delposten beräknas till $(7,500 - 3,700 + 3,300 + 3,400 =)$ 10,500 kronor eller 3,000 kronor högre än överstyrelsen föreslagit. Lämpligen bör delposten benämnas »arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Karlstad och Växjö».

Såsom ovan anförts, bör i avlöningsstaten uppföras en särskild delpost till *lönstillägg åt teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad*. Denna delpost bör bestämmas till $2 \times 1,560 = 3,120$ kronor.

Delposten till *särskilda arvoden vid provårsseminarier* har av överstyrelsen beräknats med utgångspunkt från att vid folkskoleseminariet i Göteborg skulle under nästa budgetår finnas 11 lektorer. Då emellertid antalet lektorer enligt överstyrelsens av mig tillstyrkta förslag vid sagda seminarium skulle utgöra 9, bör delposten minskas med 600 kronor under det av överstyrelsen beräknade beloppet och alltså uppföras med 18,000 kronor.

Delposten till *arvoden till seminarieläkare* bör — innan den nya seminarieorganisationen ännu fullständigt genomförts — beräknas enligt de grunder, som nu gälla. Den torde för nästa budgetår böra uppföras med ett belopp, som med 500 kronor understiger det av överstyrelsen förordade, och alltså uppföras med 13,600 kronor.

Delposten till *arvoden till biträden vid seminariernas rektorsexpeditioner* lärer böra minskas med 100 kronor under det av överstyrelsen äskade beloppet med hänsyn till att seminariet i Växjö enligt mitt förslag skulle omfatta endast 2 klassavdelningar under nästa läsår. Posten bör alltså uppföras med 5,900 kronor.

Delposterna till *tillfällig löneförbättring och provisorisk avlöningsförbättring* beräknar jag till 200,000 kronor, respektive 29,910 kronor, alltså tillhoppa 2,690 kronor lägre än skolöverstyrelsen.

Anslaget till avlöningar bör alltså för budgetåret 1936/1937 uppföras med ett belopp, som med $(140,720 + 1,310 - 3,400 - 1,200 - 3,000 - 3,120 + 600 + 500 + 100 + 2,690 =)$ 135,200 kronor understiger det av överstyrelsen föreslagna, alltså med $(1,770,000 - 135,200 =)$ 1,634,800 kronor.

Överstyrelsens beräkningar rörande anslaget till omkostnader giva mig anledning till erinran därutinnan, att något särskilt för oförutsedda behov beräknat belopp icke lärer behöva uppföras i omkostnadsstaten, då ju förevarande anslag har karaktär av förslagsanslag och alltså kan vid förefallande behov överskridas. Anslaget skulle alltså beräknas till $(278,400 - 3,500 =)$ i runt tal 275,000 kronor. Med hänsyn till vad nedan anføres rörande anslag till reparation och utbyggande av orgelverket vid folkskoleseminariet i Lund samt till utbyggande av orgeln vid folkskoleseminariet i Göteborg bör emellertid anslaget upptagas till $(275,000 + 11,000 + 1,000 =)$ 287,000 kronor. I det föregående har jag uttalat mig för behovet av en särskild kurs i finska språket vid folkskoleseminariet i Luleå. Kostnaderna för denna kurs torde kunna rymmas inom nyssnämnda anslagsbelopp. Det torde få ankomma på

Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstat för folkskoleseminarierna.

Av den av överstyrelsen å anslaget till materiel, böcker m. m. föreslagna ökningen från 67,200 kronor med 18,700 kronor till 85,900 kronor belöpa 3,000 kronor på inköp av flygel i Luleå, 11,225 kronor på reparation och utbyggande av orgelverket i Lund samt 1,000 kronor på utbyggande av orgeln i högtidssalen i Göteborg. De sistnämnda anslagsäskandena, som alla äro av angelägen natur med hänsyn till de till nämnda tre seminarier förlagda kurserna för utbildande av kyrkomusiker, anser jag mig kunna tillstyrka. Kostnaderna, i vad de belöpa på Göteborg och Lund, synas lämpligen böra avföras å nyssnämnda förslagsanslag till omkostnader, vilket av mig föreslagits böra höjas med ett häremot svarande belopp. Anslaget till materiel, böcker m. m. bör på grund härav och med ledning av överstyrelsens beräkningar i övrigt uppföras med $(85,900 - 11,225 - 1,000 =)$ i runt tal 74,000 kronor. Föreskrifter rörande anslagets disposition torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår anslaget till stipendier, vill jag understryka vad överstyrelsen enligt det föregående anfört om angelägenheten av en höjning av stipendierna till seminarieeleverna. Stipendierna utgöra nu endast omkring hälften av de belopp, som ursprungligen avsetts skola utgå. Dessa begränsningar hava påkallats av de finansiella förhållandena under de senaste budgetåren och hava givetvis ej avsetts bliva av bestående natur. Det är enligt min mening av vikt, att stipendierna snarast återföras till de före år 1933 utgående beloppen. Folkskoleseminarierna torde därigenom kunna tillföras åtskilliga begåvade elever, som eljest icke skulle hava möjlighet att ägna sig åt folkskollärarkallet. Jag biträder överstyrelsens förslag om en successiv återgång till tidigare rådande förhållanden. Mot förslaget om anvisande av anslagsmedel för nästa budgetår såsom bidrag till anordnande av studieutfärder vid folkskoleseminarierna har jag ingenting annat att erinra, än att det härför avsedda beloppet torde kunna för nästa budgetår begränsas från 2,600 kronor till 2,000 kronor. Med hänsyn härtill och till att seminarieorganisationen enligt mitt förslag skulle under nästa budgetår omfatta en klassavdelning mindre än enligt överstyrelsens förslag förordar jag, att stipendieanslaget för nästa budgetår bestämmes till 105,000 kronor. Stat för anslaget torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang må erinras, att skolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1935 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag om 4,000 kronor till bestridande av kostnaderna för lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor. Jag finner mig icke kunna för närvarande tillstyrka, att anslag anvisas för detta ändamål.

För folkskoleseminarierna skulle enligt det ovanstående under nästa budgetår erfordras följande anslag (anslagen för budgetåret 1935/1936 och de av överstyrelsen föreslagna anslagen angivas jämväl här till jämförelse med de av mig föreslagna beloppen):

A n s l a g	Budgetåret 1935/1936	Budgetåret 1936/1937	
		Skolöverstyrelsen	Departementschefen
Avlöningar	1,709,300	1,770,000	1,634,800
Omkostnader	267,700	278,400	287,000
Materiel, böcker m. m.	67,200	85,900	74,000
Stipendier	75,500	108,800	105,000
Summa kronor	2,119,700	2,243,100	2,100,800

Vad slutligen angår organisationen av småskoleseminarierna under budgetåret 1936/1937 har departementschefen (sid. 193—205 i statsrådsprotokollet), efter en redogörelse för föreliggande av de sakkunniga och skolöverstyrelsen utförda beräkningar, anfört följande.

Såsom av det föregående framgår, har jag förordat den förändringen i skolöverstyrelsens förslag till seminarieorganisation, att seminariet i Linköping skulle nedläggas och i stället i den ledigblivande folkskoleseminariebyggnaden i Växjö upprättas ett enkelt småskoleseminarium.

Överstyrelsen har nu beträffande småskoleseminarieorganisationen under nästa läsår ifrågasatt, att vid vart och ett av de småskoleseminarier, som avses skola ingå i den nya organisationen, i första klassen skulle intagas en klassavdelning. Detta synes mig tillrådligt med hänsyn därtill, att verksamheten vid flertalet seminarier i annat fall skulle under nästa läsår helt avstanna; dock torde någon avdelning av första klassen icke böra under nästa läsår upprättas vid det småskoleseminarium, som enligt mitt förslag skulle förläggas till Växjö. Härmed kan lämpligen anstå till ett kommande läsår. Möjligen kan ifrågasättas, om icke vid seminariet i Landskrona, där en avdelning av andra klassen kommer att under nästa budgetår uppehållas, intagning i första klassen skulle kunna för nämnda läsår inhiberas. Jag anser emellertid icke tillräckliga skäl föreligga att i detta hänseende frågå överstyrelsens förslag. Den ännu av föreliggande omständigheter påkallade begränsningen av antalet utexaminerade lärare synes kunna åstadkommas genom en stark minskning av antalet i första klassen intagna elever. Jag har ingenting att erinra mot att elevnumerären i första klassen, på sätt överstyrelsen föreslagit, bestämmas till 12.

Vad jag nu föreslagit innebär, att småskoleseminarierna i Falun och Linköping i och med utgången av löpande läsår nedläggas, samt att vid vart och ett av de nuvarande småskoleseminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara, Härnösand, Lycksele och Haparanda intages en klassavdelning om 12 elever.

Beträffande inskränkning av rektorernas och de ordinarie seminarie-lärarnas tjänstgöring under nästa budgetår torde böra meddelas enahanda bestämmelser, som av mig i det föregående föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid folkskoleseminarierna.

Emot överstyrelsens anslagsberäkningar för nästa budgetår har jag endast i nedan angivna hänseenden erinringar att framställa.

Vad först beträffar anslaget till avlöningar, har skolöverstyrelsen

vid beräkningen av delposten till *lön och tjänstgöringspenningar för tjänstemän å ordinarie stat* räknat med bifall till det av överstyrelsen enligt det föregående framlagda förslaget om lönerreglering för rektorer och vissa lärare vid småskoleseminarier. Då jag, som nämnts, avstyrkt detta förslag, utgår jag vid anslagskalkylerna från de nuvarande lönesatserna. Överstyrelsen har, såsom av det föregående framgår, upptagit lön endast för sådana tjänster, som under budgetåret 1936/1937 böra vara besatta med innehavare. Jag har ingenting att häremot erinra. Dock böra de av överstyrelsen beräknade tjänsterna minskas med 1 rektor, 2 ämneslärare och 3 övningsskollärare vid småskoleseminariet i Linköping, vilket enligt mitt förslag skulle nedläggas och först ett följande läsår överflyttas till Växjö. Följaktligen beräknar jag antalet tjänster vid småskoleseminarierna för nästa budgetår till 6 rektorer, 12 ämneslärare, 18 övningsskollärare och 1 skolköksföreståndarinna. Med ledning härav bör förevarande delpost för nästa budgetår uppföras med 131,200 kronor, alltså 47,000 kronor lägre än det av överstyrelsen beräknade beloppet.

Delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å ordinarie stat* beräknar jag till i det närmaste samma belopp som för innevarande budgetår, eller till 24,000 kronor, d. v. s. till ett belopp, som med 9,400 kronor understiger det av överstyrelsen på grundval av förhållandena efter genomförandet av omförmälda lönerreglering beräknade beloppet.

Delposten till *lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å övergångsstat* upptager nu avlöning med 2,800 kronor till en ämneslärarinna vid det nedlagda småskoleseminariet i Murjek, särskilt lönetillägg med 200 kronor åt denna lärarinna samt avlöning med 1,800 kronor åt en lärarinna i hushållsgöromål och slöjd vid småskoleseminariet i Linköping. Överstyrelsen har föreslagit, att dessa löner fortfarande skola bestridas från posten, samt dessutom dit överfört avlöningen för två ämneslärarinnor och två övningsskollärarinnor vid det till nedläggande förordade småskoleseminariet i Falun. För dessa kvinnliga befattningshavare beräknas lönerna, såsom av handlingarna i ärendet framgår, till sammanlagt 11,200 kronor. Dessutom skulle enligt överstyrelsens förslag på övergångsstat överföras en ämneslärarinna (adjunkt) vid småskoleseminariet i Strängnäs, för vilken lönen beräknats till 3,600 kronor. Posten skulle alltså uppföras med 19,600 kronor. Vad överstyrelsen sålunda föreslagit, biträder jag med den ändringen, att *dels* det särskilda lönetillägget ej bör avföras från denna delpost utan från nedannämnda post till särskilda lönetillägg, *dels ock* lönen för ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs bör beräknas enligt nu gällande grunder, och alltså minskas från det av överstyrelsen föreslagna beloppet av 3,600 kronor med 800 kronor till 2,800 kronor. Vid bifall härtill skulle posten uppföras med $(19,600 - 200 - 800 =)$ 18,600 kronor. Å övergångsstat böra emellertid härutöver, intill dess småskoleseminariet i Växjö igångsättes, uppföras de nuvarande ordinarie lärarna vid småskoleseminariet i Linköping. Rektor vid sagda seminarium är ordinarie ämneslärare vid detsamma. Dessutom finnas vid seminariet två ordinarie ämneslärarinnor ävensom två ordinarie övningsskollärarinnor. Förevarande delpost bör alltså ökas med lön och tjänstgöringspenningar för dessa, eller med $(3,400 + 4 \times 2,800 =)$ 14,600 kronor till $(18,600 + 14,600 =)$ 33,200 kronor och alltså uppföras med ett belopp som med 13,600 kronor överstiger det, varmed överstyrelsen räknat.

Å delposten till *ålderstillägg till tjänstemän å övergångsstat* beräknar jag en höjning med 2,300 kronor utöver det av överstyrelsen föreslagna beloppet. Posten bör alltså uppföras med 7,000 kronor.

I delposten till *arvoden till timplärare* ifrågasätter jag, med hänsyn till vad ovan föreslagits, en minskning med 1,600 kronor av det av överstyrelsen föreslagna beloppet till 23,400 kronor. Från posten böra, i enlighet med överstyrelsens förslag, bestridas utgifter även för utvidgad timplärartjänstgöring på grund av de fortbildningskurser för småskollärarinnor, som enligt mitt förslag här nedan böra anordnas jämväl under nästa budgetår.

Då lokalfrågan vid småskoleseminariet i Haparanda under nästa budgetår ej kan vinna sin lösning, torde det vara lämpligast att Kungl. Maj:t, liksom hittills skett, från till förfogande stående medel anvisar anslag till undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda. Den av överstyrelsen ifrågasatta delposten till *undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda* bör därför ej upptagas i avlöningsstaten. Härav föranledes en minskning i den av överstyrelsen angivna slutsumman av avlöningsstaten med 1,500 kronor. Det anslag för ändamålet, som må kunna erfordras för nästa budgetår, bör av Kungl. Maj:t framdeles anvisas ur efterföljande anslag till omkostnader.

Då, enligt vad upplyst blivit, större delen av seminarieträdgården i Härnösand numera är utarrenderad och det på grund härav ej synes vara motiverat att tilläggsarvode till läraren i trädgårdsskötsel vid detta seminarium även i fortsättningen skall utgå, beräknar jag delposten *tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel* till ett belopp, som med 300 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade, alltså till 900 kronor.

Medel till *preparandkurs vid seminariet i Haparanda*, vilken, såsom ovan framhållits, avsetts skola tills vidare bliva av tillfällig karaktär, torde böra av Kungl. Maj:t anvisas från anslagen till omkostnader och till stipendier vid småskoleseminarierna. Jag återkommer nedan till denna fråga. Följaktligen bör den av överstyrelsen för detta ändamål föreslagna delposten å 1,900 kronor utgå ur avlöningsstaten.

Med hänsyn till att småskoleseminariet i Linköping enligt mitt förslag skall nedläggas och under nästa budgetår icke något motsvarande småskoleseminarium upprättas i Växjö beräknar jag i delposten till *arvoden till seminarieläkare* en minskning under det av överstyrelsen angivna beloppet med i runt tal 350 kronor till 2,500 kronor, i delposten till *arvoden till seminariebibliotekarier* en motsvarande minskning med 200 kronor till 1,500 kronor samt i delposten till *arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner* en motsvarande minskning med 150 kronor till 900 kronor.

Delposten till *hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier* bör — på grund av att Linköpingsseminariet nedläggas och med hänsyn till att jag avstyrkt överstyrelsens förslag om lönerreglering för vissa lärare vid småskoleseminarierna — beräknas till ett belopp, som med 2,400 kronor understiger det av överstyrelsen angivna, och alltså för nästa budgetår uppföras med 2,000 kronor. Från delposten bör ersättning utgå allenast till rektor vid småskoleseminariet i Skara.

Delposten till *särskilda lönetillägg åt lärare vid seminarierna i Lycksele och Haparanda* bör, utöver det av överstyrelsen föreslagna beloppet, ökas med ovannämnda lönetillägg å 200 kronor till en ämneslärar-

inna vid det nedlagda småskoleseminariet i Murjek och alltså uppföras med 2,600 kronor.

Förevarande anslag till avlöningar skulle alltså beräknas till ett belopp, som med $(47,000 + 9,400 - 13,600 - 2,300 + 1,600 + 1,500 + 300 + 1,900 + 350 + 200 + 150 + 2,400 - 200 =)$ 48,700 kronor understiger det av överstyrelsen beräknade anslaget av 327,500 kronor. Följaktligen bör anslaget för nästa budgetår bestämmas till $(327,500 - 48,700 =)$ 278,800 kronor.

Å det nuvarande anslaget till omkostnader har överstyrelsen för nästa budgetår räknat med en minskning med 3,750 kronor till 69,950 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid enligt min mening *minska*s med i runt tal 7,000 kronor, motsvarande de under innevarande budgetår till småskoleseminariet i Linköping utgående anslagsmedlen till omkostnader. Då något anslag till oförutsedda behov näppeligen erfordras, eftersom förevarande anslag är betecknat såsom förslagsanslag, skulle det av överstyrelsen beräknade anslaget kunna minskas med ytterligare 4,000 kronor. Emellertid belöpa av sistnämnda belopp omkring 3,400 kronor på nu utgående lönefyllnad till vaktmästare och värmskötare. Med hänsyn härtill ifrågasätter jag en minskning av anslaget av nämnda anledning med allenast 600 kronor. Å andra sidan bör det av överstyrelsen beräknade beloppet med hänsyn till vad i det föregående anförts *ökas* med dels i runt tal 2,000 kronor till arvoden och vissa andra utgifter vid preparandkursen i Haparanda, dels ock 1,500 kronor för undervisning i hushållsgöromål vid samma seminarium. Förevarande anslag skulle alltså uppföras med ett belopp av $(69,950 - 7,000 - 600 + 2,000 + 1,500 =)$ 65,850 kronor, vilket belopp lämpligen bör avrundas till jämnt 66,000 kronor. Inom denna anslagsram torde även kunna rymmas kostnaderna för den frivilliga kurs i finska språket, som enligt mitt i det föregående utvecklade förslag bör anordnas vid småskoleseminariet i Haparanda. Stat för anslagets användning torde senare få fastställas av Kungl. Maj:t.

Anslaget till materiel, böcker m. m., som nu är uppfört med 16,400 kronor, skulle enligt överstyrelsens förslag minskas till 13,650 kronor. Då enligt mitt förslag småskoleseminariet i Linköping skulle nedläggas och någon småskoleseminarieavdelning i Växjö icke under nästa budgetår upprättas, föreslår jag en ytterligare minskning av anslaget med 1,900 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med, i avrundat tal, 11,700 kronor. Kungl. Maj:t torde i sinom tid få utfärda föreskrifter rörande dispositionen av detsamma.

Vad till sist angår anslaget till stipendier, vill jag — under åberopande av vad jag i det föregående anført vid behandlingen av motsvarande anslagsfråga vid folkskoleseminarierna — förorda överstyrelsens förslag om ett successivt återförande av elevstipendierna till de belopp, som utgått före de under de senare åren vidtagna anslagsrestriktionerna. Överstyrelsen har föreslagit, att anslaget skulle uppföras med i runt tal 20,700 kronor. Då småskoleseminarieorganisationen enligt mitt förslag skulle under nästa läsår omfatta en klassavdelning mindre än det antal avdelningar, varmed överstyrelsen räknat, torde sistnämnda belopp böra minskas med 1,200 kronor till i runt tal 19,500 kronor. Av detta belopp äro, såsom av det föregående framgår, 3,000 kronor avsedda såsom elevstipendier vid preparandkursen i Haparanda.

Även under nästa budgetår torde böra anordnas de fortbildningskurser för småskollärarinnor, för vilka 1935 års riksdag, i anledning av i ämnet väckta motioner, för innevarande budgetår anvisat medel. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om anvisande för nästa budgetår av oförändrade anslagsmedel, 5,000 kronor, för detta ändamål. Såsom av det föregående framgår, har delposten till arvoden åt timplärare avsetts skola bereda täckning för de ökade timpläraryrvoden, som erfordras på grund av undervisningen vid dessa kurser. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, liksom under innevarande budgetår varit fallet, meddela erforderliga bestämmelser rörande kursernas anordnande.

Anslaget till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m., som nu är uppfört med 115,000 kronor, torde med hänsyn till vad överstyrelsen i ämnet anfört kunna sänkas med 5,000 kronor till 110,000 kronor. Jag biträder överstyrelsens förslag om medgivande av rätt åt omförmälda Sigrid Degerman att på enahanda villkor, som nu gälla, även för budgetåret 1936/1937 åtnjuta avlöning i likhet med småskoleseminarielärare på indragningsstat.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle ovannämnda anslag till småskoleseminarierna för nästa budgetår beräknas sålunda:

A n s l a g	Budgetåret 1935 1936	Budgetåret 1936/1937	
		Skolöverstyrelsen	Departementschefen
Avlöningar	253,500	327,500	278,800
Omkostnader	73,700	69,950	66,000
Materiel, böcker m. m.	16,400	13,650	11,700
Stipendier	15,000	20,700	19,500
Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor	5,000	5,000	5,000
Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. . .	115,000	115,000	110,000
Summa kronor	478,600	551,800	491,000

Frågan om folk- och småskoleseminariernas organisation har, såsom departementschefen inledningsvis erinrat, under senare år vid upprepade tillfällen varit föremål för prövning såväl av Kungl. Maj:t och riksdagen som av särskilda för ändamålet tillkallade sakkunniga. Det nu för riksdagen framlagda förslaget grundar sig huvudsakligen på ett betänkande, som den 9 augusti 1935 avgivits av särskilda, år 1932 enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga.

Utskottet.

Innan utskottet ingår på en närmare prövning av detta förslags olika detaljer, har utskottet att till behandling upptaga frågan, *huruvida en organisation över huvud taget bör komma till stånd redan nu.*

I motionen II:670 har nämligen yrkats, att riksdagen måtte lämna Kungl. Maj:ts här förevarande proposition utan bifall. Till stöd för detta yrkande har anförts, bland annat, att seminariefrågans nuvarande läge ingalunda är ett tvångsläge, som påkallar att seminarieorganisationen nu måste definitivt ordnas, utan att starka sakliga skäl tala för ett uppskov med frågans lösning till en tidpunkt, då behovet av lärarkrafter bättre kan överblickas och förty en fastare grund kan läggas för bedömandet av frågan om den yttre organisationen av folk- och småskoleseminarierna.

De förändringar i olika hänseenden — icke minst beträffande minskningen av antalet barn i skolåldern — vilka under de senaste åren börjat bli alltmera märkbara, hava kraftigt markerat behovet av en organisationsförändring. Utskottet vill icke förneka, att de framlagda beräkningarna av det blivande lärarbehovet synas lida av en viss osäkerhet, men detta torde enligt utskottets uppfattning knappast kunna undvikas, när man har att röra sig på ett område med så många oberäkneliga faktorer, och genom några års uppskov torde knappast större säkerhet i dessa hänseenden stå att vinna. I varje fall torde enighet råda därom, att den nuvarande organisationen är för stor för det behov, som inom nu förutsebar tid kan beräknas. Den organisation, som av utskottet i det följande kommer att tillstyrkas, medgiver, om så skulle erfordras, en betydande ökning av den normala examinationskapaciteten. Å andra sidan böra givetvis, därest den nuvarande minskningen av barnantalet och därmed av lärarbehovet skulle fortsätta, därav påkallade åtgärder vidtagas. Slutligen vill utskottet erinra, att riksdagen vid flera tillfällen under senare år begärt utredningar beträffande olika, den framtida seminarieorganisationen berörande frågor. Härigenom torde riksdagen enligt utskottets uppfattning hava intagit den ståndpunkten, att en lösning av seminariefrågan är av behovet påkallad. Av nu anförda skäl avstyrker utskottet vad i motionen II:670 yrkats och tillstyrker alltså, att frågan om den framtida seminarieorganisationen redan nu må av riksdagen upptagas till prövning.

Utskottet har härefter att övergå till en detaljbehandling av de i propositionen förekommande frågorna och kommer därvid att i huvudsak följa departementschefens framställning.

Under *folkskoleseminarierna* har departementschefen till en början behandlat frågan om *seminarielinjer*. Någon förändring av längden av den 4-åriga seminarielinjen har icke ifrågasatts. Studentlinjen, som hittills varit 1-årig, har under en lång tid ingått som en mera provisorisk beståndsdel av seminarieorganisationen. Enligt departementschefens mening bör framdeles i denna som en fast beståndsdel ingå ett visst antal studentlinjer, vilka i anslutning till de sakkunnigas förslag skola vara 2-åriga. Slutligen har, i anledning av ett av 1932 års riksdag gjort uttalande i ämnet, framlagts förslag om inpassande i seminarieorganisationen av en 2-årig kurs för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor.

De sålunda framlagda förslagen hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad *inträdesfordringarna till den 4-åriga linjen* beträffar hava de sakkunniga efter utredning beträffande bland annat de faktiska förkunskaperna hos de under senare år inträdessökande vid folkskoleseminarierna kommit till den uppfattningen, att inträdesfordringarna i de olika kunskapsämnen borde höjas till en nivå, i väsentlig mån motsvarande vad som kräves i real-examen. Emellertid hava de sakkunniga framhållit, att man, om avlagd realexamen uppställdes såsom villkor för inträde, torde kunna befara att till följd av de för olika delar av landet varierande möjligheterna att avlägga denna examen rekryteringen av de särskilda seminarierna med kompetenta sökande skulle bli ganska ojämn. De sakkunniga hava därför ansett tidpunkten ännu icke vara inne för att uppställa avlagd realexamen såsom inträdesfordran. I anslutning härtill hava de sakkunniga ej heller funnit något skäl att i princip ändra den nuvarande anordningen av inträdesprövningarna, varigenom samtliga sökande, oavsett arten av sin förbildning, måste deltaga i proven.

Skolöverstyrelsen har för sin del föreslagit dels att realexamen skulle läggas som grund för folkskolläroarbetsutbildningen vid den 4-åriga linjen, dels att sökande, som avlagt realexamen, skulle genomgå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid även den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet skulle utrönas, dels ock att sökande, som icke avlagt realexamen, skulle undergå sådan prövning som nyss nämnts och därjämte prövning i övriga ämnen, utvisande att den sökande ägde erforderliga kunskaper för att kunna följa undervisningen vid seminariet. I en vid överstyrelsens utlåtande fogad reservation hava emellertid två av dess ledamöter uttalat, att de funnit de sakkunnigas ståndpunkt beträffande behovet av de nuvarande inträdesprövningarna riktig.

Departementschefen har — under framhållande bland annat av att år 1934 mer än två tredjedelar av de i första klassen intagna eleverna hade högre inträdeskompetens än de sakkunniga föreslagit och att återstoden torde hava ägt en inträdeskompetens, som ej avsevärt skilt sig från den av de sakkunniga föreslagna — givit de sakkunniga rätt därutinnan, att en höjning av inträdesfordringarna syntes böra vidtagas redan av det skälet, att en bättre överensstämmelse med den faktiskt förefintliga inträdeskompetensen borde åvägabringas. Departementschefen har för egen del framhållit, att han icke kunde understödja ett förslag, som vore ägnat att från tillträde till seminarium utestänga dem, som ville ägna sig åt folkskolläroarbetsbanan men ej haft tillfälle att åtnjuta utbildning vid allmänt läroverk eller annan läroanstalt med realexamen. Detta innebure emellertid icke, har departementschefen vidare anfört, att han motsatte sig förslag om en höjning av det kunskapsmått, som borde krävas för inträde i den 4-åriga linjen, till en nivå, som i det närmaste motsvarade realexamens. Efter ett

konstaterande av att varken de sakkunnigas eller skolöverstyrelsens förslag stode i strid med hans sålunda tillkännagivna uppfattning har departementschefen förklarar sig i princip biträda de sakkunnigas förslag. Som skäl härför har departementschefen bland annat framhållit att det enligt hans mening vore av betydelse, att samtliga de inträdessökande — oavsett om de förskaffat sig det stipulerade kunskapsmättet genom realexamen eller genom däremot svarande självstudier — borde bedömas under i möjligaste mån likartade förhållanden och på ett sätt, som tillåte jämförelse mellan avlagda prestanda.

I motionen I: 351 har hemställts, dels att realexamen måtte läggas som grund för folkskolläro-utbildningen vid den 4-åriga linjen, dels att sökande, som avlagt realexamen, skulle genomgå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid även den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet borde utrönas, dels ock att sökande, som icke avlagt realexamen, skulle undergå sådan prövning som nyss nämnts och därjämte prövning i övriga ämnen, utvisande att den sökande ägde fullt erforderliga kunskaper för att kunna följa undervisningen vid seminariet.

Vidare har i motionen II: 691 hemställts, 1) att riksdagen vid bifall till vad i propositionen nr 100 i övrigt föreslagits beträffande inträdesfordringar och inträdesprov till den 4-åriga linjen vid folkskoleseminarierna och till de 2-åriga småskoleseminarierna måtte besluta, dels att inträdessökande, som avlagt realexamen — dock med i motionen angiven begränsning — skall genomgå inträdesprov i ämnena modersmålet, matematik och musik, varvid den sökandes allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet skall söka utrönas; dels ock att inträdessökande, som icke avlagt realexamen, skall undergå sådan prövning, som nu nämnts, och därjämte prövning i övriga ämnen, varvid skall söka utrönas, huruvida den sökande äger erforderliga kunskaper och den allmänna mognad och lämplighet, som kräves för att kunna följa arbetet vid seminariet; samt 2) att vad i övrigt i motionen föreslagits måtte vinna beaktande vid riksdagsbehandlingen av här förevarande proposition. I motionen har framhållits, att realexamensbetyg borde berättiga till befrielse från inträdesprov i föreslagen utsträckning endast för så vitt icke mer än tre år förflutit efter examens avläggande. Vidare har framhållits, att vad i motionen föreslagits rörande sökande, som avlagt realexamen, även borde gälla sökande, som vunnit flyttning till ring II⁴ eller högre ring av gymnasiet samt sökande med normalskolekompetens. I de ämnen, där sådan sökande ej ägde realskolekunskaper, borde han givetvis dock undergå inträdesprövning.

Förslaget om en höjning av inträdesfordringarna till den 4-åriga folkskoleseminarielinjen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga i ärendet hörda sakkunniga och myndigheter. Jämväl utskottet finner det samma väl motiverat.

Beträffande den nivå, till vilken kunskapsfordringarna böra höjas, råder

jämväl enighet därom, att — med hänsyn bland annat till förhandenvarande förhållanden — denna bör ligga ungefär vid avlagd realexamen. Även till denna ståndpunkt vill utskottet uttala sin anslutning.

Däremot hava, såsom av det föregående framgår, olika meningar framförts beträffande det sätt, på vilket inträdessökande, som avlagt realexamen eller, på sätt i motionen II: 691 framhållits, däremot ungefärligen svarande kunskapsprov, skall äga tillgodoräkna sig den sålunda förvärvade kompetensen.

Utskottet har vid en prövning av de sålunda framkomna förslagen funnit sig böra intaga samma ställning som departementschefen. Onekligen tala, på sätt departementschefen anført, vissa skäl för den av skolöverstyrelsen förordade linjen, exempelvis en förenklad inträdesprövning, möjligheten att ernå någon, ehuru relativt obetydlig förbättring av seminarieutbildningen utöver de sakkunnigas förslag samt skapandet av en närmare anknytning av folkskoleseminarierna till det allmänna skolväsendet. Enligt utskottets uppfattning kunna emellertid icke dessa fördelar uppväga de olägenheter, som skulle följa med en lösning av frågan på sätt av skolöverstyrelsen och i nyssnämnda motioner förordats. Enligt sistnämnda förslag skulle svårigheterna bliva väsentligt större för dem, som ej avlagt realexamen, än för andra. Detta gäller särskilt för landsbygdens barn, som ej hava samma möjligheter som städernas och de större samhällenas barn att avlägga realexamen. Vidare böra, såsom departementschefen framhållit, de inträdessökande bedömas under i möjligaste mån likartade förhållanden och på ett sätt, som tillåter jämförelse mellan avlagda prestanda. Jämväl torde böra beaktas vad de sakkunniga anført därom, att genom den personliga kontakt, som de olika lärarna uppnå vid prövningarna med de sökande, det är möjligt för seminarierna att bland de godkända träffa ett lämpligt urval av sådana sökande, som i fråga om mogenhet, begåvning, kunskaper och färdigheter visa sig äga goda förutsättningar för folkskolläraryrket. Av nu anförda skäl har utskottet, såsom redan i det föregående anført, funnit sig böra uttala sin anslutning till det av departementschefen förordade förslaget i här förevarande hänseende och avstyrker sålunda vad i motionerna I: 351 och II: 691 i detta avseende hemställts.

Av en av de sakkunniga verkställd utredning framgår, att under läsåret 1931—1932 funnos privata kurser, s. k. preparandkurser, för förberedelse för inträde till folkskoleseminarierna vid alla seminarier utom i Stockholm och Luleå, vid vilket sistnämnda seminarium en förberedande kurs var anordnad med anslag av statsmedel. De sakkunniga hava framhållit, att de funnit det i princip olämpligt, att ett av statsmakterna uppbyggt system för utbildning av folk- och småskollärare visat sig i sin praktiska tillämpning behöva kompletteras med privata kurser av detta slag, vilka även i vissa andra hänseenden voro olämpliga. Utskottet delar de av de sakkunniga framförda betänkligheterna.

Den av de sakkunniga föreslagna *undervisningsplanen för den 4-åriga linjen* har departementschefen ansett kunna i allt väsentligt läggas till grund för de ytterligare överväganden av frågan, som kunna bli erforderliga. Departementschefen har framhållit, att detaljerna i förslaget näppeligen torde böra diskuteras i detta sammanhang. Departementschefen har emellertid — med hänsyn till kostnadsberäkningarna — angivit sin ståndpunkt till vissa frågor. Beträffande undervisningen i ämnet hushållsgöromål, där de sakkunniga föreslagit en frivillig kurs, har departementschefen framhållit, att han i likhet med skolöverstyrelsen ansåge sig böra tillstyrka, att ämnet hushållsgöromål även i fortsättningen upptoges på timplanen för folkskoleseminarierna och gjordes obligatoriskt för de kvinnliga eleverna, dock med möjlighet till befrielse i vissa fall för dem, som redan ägde motsvarande kunskaper och färdigheter. Ett av de sakkunniga framlagt, av överstyrelsen tillstyrkt förslag om anordnande av en kurs i tal- och röstvård har departementschefen förklarat sig biträda. Ytterligare har departementschefen berört frågan om anordnande av en frivillig kurs i finska språket. Såsom i statsrådsprotokollet erinrats, beslöts vid 1935 års riksdag, att frivillig undervisning i finska språket skulle införas i fortsättningsskolan inom de finsktalande distrikten i Norrbotten. De sakkunniga hava med anledning härav föreslagit, att en frivillig kurs i finska språket skulle anordnas vid det seminarium, överstyrelsen bestämde, för sådana elever, som före intagningen ägde kunskap i finskt talspråk. Överstyrelsen har framhållit, att kursen hellre borde förläggas till Uppsala universitet än till ett seminarium. Departementschefen har hållit före, att denna utbildning snarare borde förläggas i närheten av de trakter, som skulle draga fördel av densamma, lämpligen till Luleå, än till någon universitetsstad. Slutligen har departementschefen — med framhållande att Kungl. Maj:t senare torde bli satt i tillfälle att taga ståndpunkt till detaljerna i undervisningsplanen — sammanfattningsvis meddelat, att hans ståndpunkt i huvudsak innebure, att han biträdde de sakkunnigas förslag till undervisningsplan vid den 4-åriga seminarie-linjen, dock med nyssnämnda avvikelse beträffande undervisningen i hushållsgöromål.

I motionen I: 349 har föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att de av de sakkunniga föreslagna undervisningsplanerna, innan de erhöle gällande kraft, måtte underkastas revision i syfte att åt för folkskollärautbildningen centrala läroämnen bereda tillbörligt utrymme å läroplanen samt att därvid elevernas metodiska och praktiska utbildning jämväl behörigen beaktades.

Utskottet finner sig i allt väsentligt kunna lämna utan erinran vad av departementschefen föreslagits beträffande undervisningsplanen. I anslutning till vad departementschefen anfört utgår utskottet från att ytterligare överväganden av frågan komma att ske. Härvid synes även kunna tagas under omprövning det i motionen I: 349 framförda önskemålet om bere-

dande av större utrymme åt de centrala läroämnena. Med hänsyn till nu angivna förhållanden finner emellertid utskottet icke erforderligt att riksdagen, på sätt i sagda motion yrkats, gör särskild framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Departementschefens förslag beträffande undervisningen i hushållsgörsmål finner utskottet väl motiverat. Även om det förhåller sig så, att de från folkskoleseminarium utexaminerade lärarinnorna mera sällan komma att undervisa i detta ämne, talar å andra sidan för ett bifall bland annat det förhållandet, att de ofta få — särskilt i avlägset belägna skolor å landsbygden — själva utföra med det egna hushållet förenat arbete. Kunskap i här förevarande ämne blir då av stor betydelse.

Förslaget om anordnande av en kurs i tal- och röstvård tillstyrker utskottet.

Beträffande den föreslagna frivilliga kursen i finska språket vill utskottet framhålla följande. Redan nu finnes god tillgång på lärare, som hava finska till modersmål. Någon närmare erfarenhet av den utsträckning, i vilken undervisning i detta ämne kan bliva erforderlig, föreligger icke ännu, liksom icke heller beträffande behovet av särskild utbildning av lärare härför. Med hänsyn härtill torde åtminstone för närvarande inga mera definitiva anordningar böra vidtagas. Särskilt mot denna bakgrund finner utskottet det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget, att kursen, om och i den mån behov av särskild utbildning kan visa sig uppkomma, anordnas som fristående och förlägges till ett universitet, starkt motiverat och hemställer fördens skull, att riksdagen måtte uttala sig för en dylik anordning.

Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande *inträdesfordringar och undervisningsplaner för de 2-åriga linjerna* har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet vill endast understryka att, på sätt departementschefen ställt i utsikt, ställning bör tagas till skolöverstyrelsens förslag om begränsning av antalet av de ifrågasatta kompletteringskurserna.

Departementschefen har utförligt redogjort för verkställda beräkningar rörande *behovet av folkskollärare*. Såsom framgår av statsrådsprotokollet hava dessa beräkningar givit ganska varierande resultat — något annat torde knappast heller vara att vänta på grund av de svårberäknliga faktorer, man här har att röra sig med. Vid uppgörande av ramen för den nya organisationen torde följande synpunkter kunna giva vägledning. Något överflöd på folkskollärare — om landet ses som en helhet — existerar icke för närvarande. Enligt vad utskottet inhämtat, uppgick antalet folkskollärare, som utexaminerats under åren 1933/1935 och som voro arbetslösa den 15 mars 1936, till högst 75 i hela landet. Utskottet kan icke annat än känna sig mycket tveksamt om det riktiga i att för en kår av denna storlek, omkring 16,000 personer, icke finnes en större reserv. Svårigheter att erhålla kompetenta vikarier vid sjukledigheter o. s. v. kunna lätt

uppkomma. Vidare kan det icke vara lämpligt att produktionen hålles så låg, att praktiskt taget alla utexaminerade erhålla ordinarie befattningar utan att i vissa fall någon nämnvärd konkurrens uppkommer. Härtill kommer vidare den ökning av antalet folkskollärartjänster, som inom en ganska nära framtid kommer att bliva en följd av Kungl. Maj:ts av riksdagen numera bifallna förslag om införande av obligatorisk 7-årig folkskola.

Efter prövning av olika på frågan inverkan omständigheter har utskottet emellertid funnit sig böra föreslå riksdagen att ansluta sig till den av departementschefen förordade årliga examinationen, för närvarande beräknad till 384. Då departementschefen härvid utgått från att elevnumerären i klassavdelningarna skulle bestämmas till 24, motsvarar vad utskottet nu tillstyrkt en organisation av 16 examinationsavdelningar. På sätt departementschefen framhållit, innebär detta förslag möjligheter för att examinationen, därest så skulle visa sig påkallat, kan ökas med 96 lärare. I fall av behov kan examinationen, på sätt departementschefen vidare framhållit, ytterligare ökas med inalles upp till 40 procent av den normala examinationen. Utskottet utgår från att skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t komma att hava sin uppmärksamhet riktad på behovet av en tillräcklig marginal och i god tid vidtaga de åtgärder, som härav kunna bliva påkallade. Å andra sidan kan — genom minskning av elevnumerären under 24 eller genom att, såsom nästan regelbundet skett under de senare åren, tillfälligt inhibera intagningen vid någon eller några parallellavdelningar — examinationen av folkskollärare väsentligt nedbringas under den normala. De synpunkter, utskottet i det föregående framfört, synas vara tillgodosedda genom departementschefens ifrågavarande förslag.

Vad därefter angår *fördelningen av examinationsavdelningarna mellan folkskoleseminarielinjer av olika slag* har majoriteten av de sakkunniga förordat, att seminarieorganisationen skulle innesluta åtta 4-åriga linjer och sju 2-åriga studentlinjer samt en 2-årig linje för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Av dessa sexton linjer skulle sammanlagt åtta och en halv hava manliga och sju och en halv kvinnliga lärjungar. Reservanterna bland de sakkunniga hava föreslagit en organisation med tio 4-åriga linjer, fem 2-åriga studentlinjer och en 2-årig linje för småskollärarinnors utbildning. Skolöverstyrelsen har räknat med ett behov av sjutton examinationsavdelningar och föreslagit, att av dessa nio skulle vara 4-åriga linjer och sju 2-åriga studentlinjer, vartill skulle komma den 2-åriga linjen för småskollärarinnors utbildning. Av dessa linjer skulle sammanlagt nio och en halv hava manliga samt sju och en halv kvinnliga lärjungar. Departementschefens förslag innebär nio 4-åriga linjer, sex 2-åriga studentlinjer och den 2-åriga linjen för småskollärarinnors utbildning med en fördelning av linjerna med åtta och en halv på manliga och sju och en halv på kvinnliga lärjungar.

Även motionsledes har frågan om antalet seminarielinjer av olika slag

varit föremål för olika framställningar. I de likalydande motionerna I: 353 och II: 690 samt i motionen I: 348 har sålunda hemställts, att riksdagen måtte besluta att antalet 2-åriga studentkurser vid folkskoleseminarierna begränsas till fem. I motionen I: 354 har hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att i den nya folkskoleseminarieorganisationen skola ingå sammanlagt sju 2-åriga studentkurser samt att ett av dubbelseminarierna skall innefatta tre 2-åriga studentkurser. Slutligen har i motionen II: 664 hemställts, att i organisationen av folkskoleseminarierna må ingå fyra studentkurser.

Utskottet har redan i det föregående angivit, att det beträffande folkskoleseminarieorganisationens omfattning ansåge sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om sexton examinationsavdelningar.

Beträffande detta förslag har diskussionen huvudsakligen kommit att röra sig om fördelningen av utbildningslinjerna på den 4-åriga linjen och på studentlinjen.

De skäl, som anförts för en utökning av antalet studentavdelningar, finner utskottet tungt vägande. Studentantalet har under senare år starkt ökats. Icke minst på grund av de nya läroverk med studentexamensrätt, som tillkommit i olika delar av landet, hava nya möjligheter att avlägga studentexamen öppnats, särskilt för de mera avlägsna landsdelarnas ungdom. I synnerhet för den kvinnliga ungdomen har förändringen härutinnan varit betydande. Vidare bör icke förbises, att genom det moderna kommunikationsväsendet, t. ex. genom de väl utvecklade busskommunikationerna, helt andra möjligheter än tidigare öppnats för landsbygdens ungdom att avlägga studentexamen utan att behöva bo utanför hemmet. Den under de senare åren minskade intagningen i studentklass har medfört, att studenter i ganska stort antal sökt och vunnit inträde vid de 4-åriga linjerna, vilket — förutom att det för dessa studenter innebär en onödigtvis förlängd utbildningstid — försvårar tillträdet till de 4-åriga linjerna för dem, för vilka dessa närmast avsetts. I likhet med departementschefen finner utskottet en minskning av dessa i det 4-åriga seminariet inträdessökande studenter önskvärd. Utskottet vill ytterligare erinra att antalet studentkurser tidigare under vissa år uppgått till icke mindre än sex. Å andra sidan måste emellertid tillses, att icke flera studentlinjer inrättas än att betryggande möjligheter för ett gott urval bland de inträdessökande komma att finnas. I detta hänseende vill utskottet framhålla att, såsom av statsrådsprotokollet inhämtas, antalet studenter med eller utan akademisk utbildning, som under läsåret 1934—1935 åtnjöt undervisning vid seminariernas 4-åriga linjer och studentlinjer, i det närmaste motsvarade fem studentkurser, medan det i verkligheten nämnda läsår endast fanns två sådana kurser. Vidare får icke lämnas ur sikte, att tillfredsställande inträdeshöjigheter böra beredas jämväl för dem, som ej äro studenter.

Efter en prövning av dessa och andra på frågans avgörande inverkan

synpunkter har utskottet kommit till den uppfattningen, att genom en begränsning av antalet studentlinjer till fem ernås den organisation, som åtminstone för närvarande är den ändamålsenligaste. Utskottet tillstyrker alltså det i motionerna I: 353 och II: 690 samt I: 348 framförda yrkandet och avstyrker dels Kungl. Maj:ts förslag, dels de i motionerna I: 354 och II: 664 framförda yrkandena i vad de skilja sig från vad utskottet sålunda tillstyrkt.

Jämväl yrkandet i motionen I: 354, att ett av dubbelseminarierna skall innefatta tre 2-åriga studentkurser, finner sig utskottet med hänsyn till sin sålunda intagna ståndpunkt böra avstyrka. Ett bifall till detta yrkande, som framställts under förutsättning att sju studentkurser skulle inrättas, skulle nämligen innebära en icke lämplig koncentring av studentlinjerna till en enda plats.

Departementschefens uppfattning, att seminarierna företrädesvis böra organiseras som *dubbelseminarier* finner utskottet vara välgrundad. På grund av vissa omläggningar av den föreslagna organisationen har det emellertid, såsom av det följande kommer att framgå, icke varit utskottet möjligt att tillstyrka denna anordning fullt i den utsträckning, som av departementschefen föreslagits.

Förslaget om användande av *samseminarier* i större utsträckning än för närvarande har icke givit utskottet anledning till erinran.

Slutligen har departementschefen till prövning upptagit frågan om *folkskoleseminariernas förläggning*.

Departementschefen har i detta hänseende till en början meddelat, att han ansett sig böra vid två folkskoleseminarier räkna med viss lokalreserv för beredande av möjlighet att, om så skulle visa sig behöfligt i framtiden, i seminarieorganisationen infoga ytterligare två examinationsavdelningar. Då utskottet finner detta förslag väl ägnat att bereda den betryggande marginal åt den framtida organisationen, varom utskottet tidigare uttalat sig, tillstyrkes detsamma av utskottet.

Härefter har departementschefen lämnat en redogörelse för de framkomna förslagen beträffande de olika linjernas förläggning ävensom för det förslag, som han för egen del ansett sig böra framlägga. En sammanställning av dessa förslag återfinnes å sid. 81 i statsrådsprotokollet, vartill utskottet här tillåter sig hänvisa. I det följande kommer utskottet vidare att lämna en i tabellform uppställd jämförelse mellan departementschefens förslag och det förslag till organisation, som utskottet ansett sig böra tillstyrka.

Här förevarande fråga har varit föremål för yrkanden i motionerna I: 330 och II: 669 samt I: 352 och II: 688.

I förstnämnda båda motioner har hemställts, att riksdagen måtte besluta att, med ändring av vad som föreslagits i här förevarande proposition, ett folkskoleseminarium av typen 4 + 2 (studentlinje) måtte förläggas till Växjö i stället för till Stockholm.

I motionerna I: 352 och II: 688 har hemställts, att riksdagen ville besluta, att folkskoleseminariet i Kalmar måtte bibehållas som ett kvinnligt enkel-seminarium med 4-årig kurs.

När utskottet haft att till prövning upptaga här förevarande fråga, har utskottet haft att beakta dels den av utskottet i det föregående tillstyrkta minskningen av antalet studentlinjer från av Kungl. Maj:t föreslagna sex till fem, dels i berörda motioner gjorda yrkanden.

Vid bestämmandet av vilken studentlinje, som bör ifrågakomma till indragning, har utskottet haft att taga hänsyn till dels den geografiska belägenheten av de olika seminarier, där dylika linjer skulle finnas, dels ock befintliga lokaler och dessas beskaffenhet. Utskottet har härvid kommit till den uppfattningen, att den nuvarande studentlinjen i Stockholm, som enligt Kungl. Maj:ts förslag jämväl i fortsättningen skulle upprätthållas, bör indragas.

Den minskning av totalantalet utbildningslinjer, som uppkommer vid bifall till utskottets förslag om att endast fem studentlinjer skola upprättas, måste, för att organisationen icke skall understiga den av utskottet i det föregående tillstyrkta, kompenseras med en 4-årig avdelning.

När det gällt att utse platsen för denna avdelnings förläggning har utskottet ansett sig närmast hava att taga hänsyn till de båda nuvarande förläggningsorter för folkskoleseminarier, Växjö och Kalmar, där enligt Kungl. Maj:ts förslag de nu befintliga seminarierna skulle nedläggas.

Utskottet har vid sin prövning av denna fråga kommit till det resultatet, att de starkaste skälen tala för att denna linje förlägges till Kalmar.

Utskottet vill erinra, att de sakkunniga icke varit enhälliga i fråga om förslaget att nedlägga folkskoleseminariet i Kalmar. I särskild reservation hava tre av de sakkunniga föreslagit, att Kalmarseminariet skulle bibehållas som 4-årigt enkelseminarium. Vidare har ytterligare en av de sakkunniga i särskild reservation intagit samma ståndpunkt med hänsyn till det stortartade forskningsarbete, som bedrivs vid och ledes från detta seminarium med direkt inriktning på folkskolans särskilda arbetsförhållanden. Departementschefen har framhållit den högt skattade insats, detta seminarium gjort i fråga om lärarutbildningen, och de värdefulla pedagogiska traditioner, som där vuxit fram. Sannolikt skulle den verksamhet i fråga om pedagogiskt forskningsarbete, för vilket detta seminarium nu är en central, vid ett nedläggande av seminariet komma att upphöra. Några ökade engångskostnader för staten uppkomma icke, därest seminariet i Kalmar bibehålles, då, såsom av statsrådsprotokollet framgår, stadsfullmäktige förklarar sig villiga att bestrida uppkommande kostnader för erforderlig tillbyggnad av den nuvarande seminariebyggnaden. Av nu anförda skäl har utskottet funnit sig böra tillstyrka vad i motionerna I: 352 och II: 688 hemställts. Att ytterligare tillstyrka någon ändring i det i propositionen framlagda förslaget har utskottet icke funnit motiverat och avstyrker fördenskull vad i motionerna I: 330 och II: 669 hemställts.

Utskottet har ansett sig böra för överskådlighetens skull uppgöra nedan intagna sammanställning av departementschefens förslag och vad av utskottet sålunda tillstyrkts.

Folkskoleseminarium	Nuvarande organisation	Departementschefen	Utskottet
Luleå	4+4 (M+K)	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$
Umeå	4+4 (K+K)	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$
Falun	4+4 (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)
Uppsala	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Stockholm	4+(1) (K+K)	4+2 (K+K)	4 (K)
Karlstad	4+4 (M+M)	4 + lokalreserv (M)	4 + lokalreserv (M)
Linköping	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Göteborg	4+4 (M+M)	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$
Lund	4+4 (M+M)	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$	4+2 $\frac{(M+K)}{2} + \frac{M+K}{2}$
Växjö	4 (M)	Förvandlas till småskoleseminarium	Förvandlas till småskoleseminarium
Kalmar	4 (K)	Nedlägges	4 (K)
	19×4+1×1 (12 M+8 K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M×7 ^{1/2} K)	10×4+5×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M+7 ^{1/2} K)

Riksdagen har tidigare godtagit proportionen 11:9 mellan manliga och kvinnliga lärare. Såsom departementschefen framhållit torde genom förskjutning vid elevintagningen vid seminarierna av proportionen mellan manliga och kvinnliga elever antalet manliga, respektive kvinnliga elever kunna vid behov anpassas till närmare överensstämmelse härmed.

Vad småskoleseminarierna beträffar, har departementschefen till en början behandlat frågan om utbildningslinjer vid dessa seminarier och därvid anfört, att han saknade anledning att nu ifrågasätta någon ändring beträffande småskoleseminarietkursernas längd och därför utginge från

att småskoleseminarieorganisationen även i fortsättningen skulle omfatta 2- och 3-åriga linjer. Vad sålunda föreslagits tillstyrker utskottet.

De sakkunniga hava hållit före att *inträdesfordringarna* vid de 2-åriga småskoleseminarierna borde höjas. Härvid hava de utgått från de inträdesfordringar, vilka av dem föreslagits för folkskoleseminarierna, och jämkat dessa fordringar till en nivå, som för dessa småskoleseminarier ansetts lämplig. För de 3-åriga småskoleseminarierna hava de sakkunniga — med hänsyn till de förhållandevis sämre studiemöjligheterna för dessas blivande elever och på grund av språksvårigheterna för finsktalande inträdessökande — funnit det icke vara tillrådligt att föreslå samma inträdesfordringar som för de 2-åriga. De sakkunnigas förslag i detta hänseende går i huvudsak ut på att ungefär samma inträdesfordringar, som föreslagits för de 2-åriga seminarierna, fastställas för de 3-åriga i sådana ämnen, i vilka det kan antagas, att de inträdessökande hava möjlighet att på egen hand förvärva erforderliga kunskaper, men att inträdesfordringarna i övriga ämnen hållas på en lägre nivå än vid de 2-åriga seminarierna.

Skolöverstyrelsen har anfört, att överstyrelsen funne starka skäl tala för att man beträffande inträdesfordringarna vid å ena sidan det 4-åriga folkskoleseminariet och å andra sidan det 2-åriga småskoleseminariet principiellt upprätthölle likställighet. I fråga om de 3-åriga seminarierna har överstyrelsen i likhet med de sakkunniga funnit det nödvändigt, att inträdesfordringarna åtminstone i vissa ämnen hålles på en lägre nivå än vid de 2-åriga. Vad beträffade inträdesprövningarna vid småskoleseminarierna funne överstyrelsen icke skäl föreslå någon annan ordning än den för de 4-åriga folkskoleseminarierna föreslagna.

Departementschefen har framhållit, att det enligt hans mening icke kunde vara lämpligt att vidmakthålla alltför stora olikheter mellan inträdesfordringarna till folkskoleseminarierna och till småskoleseminarierna. De sakkunnigas förslag funne departementschefen väl avvägt och av natur att kunna i det väsentliga läggas till grund för de föreskrifter i ämnet, vilka framdeles borde utfärdas.

I motionen I: 322 har bland annat hemställts, att principiell likställighet skulle upprätthållas beträffande inträdesfordringarna vid det 4-åriga folkskoleseminariet och det 2-åriga småskoleseminariet.

I motionen II: 691 har, på sätt av det föregående framgår, beträffande inträdesfordringar till och inträdesprov vid 2-årigt småskoleseminarium framlagts samma förslag som beträffande folkskoleseminarierna.

Departementschefens uttalande beträffande förhållandet mellan inträdesfordringarna till folk- och småskoleseminarierna finner utskottet vara en väl avvägd utgångspunkt och ägnad att läggas till grund för framtida föreskrifter i ämnet. Då det i motionen I: 322 framställda yrkandet i huvudsak överensstämmer härmed, finner utskottet icke något särskilt riksdagens uttalande med anledning av detsamma av behovet påkallat.

I anslutning härtill har utskottet av samma skäl, som utskottet tidigare framhållit beträffande inträdesfordringar till och inträdesprov vid de 4-åriga folkskoleseminarierna, funnit sig böra tillstyrka det av departementschefen i här förevarande hänseende förordade förslaget och avstyrka vad i motionen II: 691 hemställts.

Undervisningsplanen för de 2-åriga småskoleseminarierna har av de sakkunniga reviderats under hänsynstagande till de föreslagna ändringarna i inträdesfordringarna samt till de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av den nuvarande undervisningsplanen, ävensom med beaktande av de fordringar, som numera ställas på lärarna å folkskolans begynnelsestadium. Förslaget förutsätter en avsevärd utökning av seminarielevernas undervisningsövningar i övningsskolor. Beträffande undervisningen i hushållsgöromål hava de sakkunniga i princip föreslagit samma anordning som vid folkskoleseminarierna. I den för den 3-åriga linjen föreslagna undervisningsplanen hava kurserna avpassats så, att utbildningen skulle bli fullt likvärdig med den, som skulle vinnas inom den 2-åriga linjen. Vidare har förslag framlagts om att för sådana elever inom den 3-åriga linjen, vilka behärska finskt talspråk, skulle anordnas en frivillig kurs i finska språket om tre veckotimmar. Slutligen hava de sakkunniga framhållit behovet av en med statsmedel bekostad preparandkurs vid seminariet i Haparanda.

Skolöverstyrelsen har icke funnit sig för närvarande böra mera i detalj ingå på frågan om undervisningsplanen. Beträffande undervisningen i hushållsgöromål har överstyrelsen emellertid — liksom beträffande folkskoleseminarierna — förordat, att dylik som regel borde vara obligatorisk. Förslaget om anordnande av en frivillig kurs i finska språket vid seminariet i Haparanda har överstyrelsen avstyrkt.

Departementschefen har framhållit, att Kungl. Maj:t senare torde erhålla tillfälle att taga ställning till den av de sakkunniga föreslagna undervisningsplanen. De jämkningar, som eventuellt kunde befinnas erforderliga, torde kunna vidtagas inom den av de sakkunniga angivna kostnadsramen. Beträffande undervisning i hushållsgöromål har departementschefen anslutit sig till överstyrelsens uppfattning. Däremot har han ansett, att en frivillig kurs i finska språket bör anordnas vid småskoleseminariet i Haparanda.

I motionen I: 322 har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att minst ett främmande språk måtte bli obligatoriskt läroämne vid småskoleseminarierna.

Vidare har i motionen I: 348 hemställts om beaktande av vissa i motionen framförda synpunkter beträffande de frivilliga lektionerna och det enskilda arbetet.

Utskottet har funnit sig böra föreslå riksdagen att i allt väsentligt ansluta sig till de av departementschefen framförda synpunkterna. Förslaget om undervisning i hushållsgöromål tillstyrker utskottet av samma skäl, som

av utskottet tidigare anförts beträffande liknande undervisning vid folkskoleseminarierna.

Beträffande den föreslagna frivilliga kursen i finska har utskottet — liksom tidigare beträffande anordnandet av en motsvarande kurs vid folkskoleseminarierna — funnit sig böra intaga den ståndpunkten, att åtminstone för närvarande inga mera definitiva anordningar böra vidtagas.

Vad angår det i motionen I:322 framförda yrkandet, vill utskottet erinra, att de sakkunniga framlagt förslag om frivillig undervisning i ett främmande levande språk. Då departementschefen ej gjort någon invändning mot de sakkunnigas förslag i denna del, anser sig utskottet kunna utgå från att dylik undervisning kan komma att anordnas ävensom att vid beräklandet av kostnaderna för den slutliga organisationen hänsyn tagits härtill. Av nu anförda skäl finner sig utskottet böra avstyrka vad i motionen I: 322 hemställts.

Beträffande vad i motionen I: 348 yrkats vill utskottet framhålla följande. Redan de sakkunniga hava försökt begränsa antalet arbetstimmar utanför det egentliga schemat. Då utskottet vidare utgår från att skolöverstyrelsen kommer att hava sin uppmärksamhet riktad på här förevarande frågor och att härvid de sakkunnigas synpunkter bliva i vederbörlig mån beaktade, avstyrker utskottet vad i motionen I: 348 hemställts.

Beträffande *behovet av småskollärare* har departementschefen till en början uppehållit sig vid frågan om rådande arbetslöshet bland småskollärarinnorna. Efter att hava erinrat, att 1935 års riksdag anhållit att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och för 1936 års riksdag framlägga förslag rörande åtgärder för avhjälpande av denna arbetslöshet, har departementschefen meddelat, att dylik utredning nu verkställts av skolöverstyrelsen men att statskontoret ansett ofrånkomligt, att en förnyad utredning verkställdes, som i första hand toge sikte på de individuella fallen. Först efter en dylik individuell undersökning och granskning syntes till bedömande böra upptagas spörsmålet om arten och omfattningen av de hjälpåtgärder, som kunde ifrågakomma. I anslutning härtill har departementschefen erinrat, att Kungl. Maj:t uppdragit åt skolöverstyrelsen att verkställa ny utredning i ämnet.

Under framhållande härav har departementschefen meddelat, att han i likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen ansåge, att vid utformande av seminarieorganisationen hänsyn icke kunde eller borde tagas till de arbetslösa småskollärarinnorna. Organisationen borde uppbyggas efter en vid jämvikt mellan tillgång och efterfrågan å småskollärare erforderlig examination av sådana lärare.

Mot de sålunda framlagda synpunkterna har utskottet icke funnit något att erinra.

Från nu nämnda utgångspunkt har departementschefen — i likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen — föreslagit att småskoleseminarieorganisationen utformas efter en normal examination av 240 lärare per år.

Utskottet tillstyrker detta förslag men vill härvid i likhet med departementschefen framhålla nödvändigheten av att organisationen beräknas med tillräckliga marginaler för tillgodoseende av ett eventuellt merbehov av lärare.

Härefter har departementschefen till behandling upptagit frågan om *den yttre organisationen* ävensom i samband därmed frågan om *småskoleseminariernas förläggning*.

Den statliga småskoleseminarieorganisationen skall enligt beslut av 1932 års riksdag omfatta 12 examinationsavdelningar — fördelade på fyra dubbelseminarier och fyra enkelseminarier — om 28 elever per avdelning, alltså en examinationskapacitet av 336 småskollärarinnor.

Departementschefen har i likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen föreslagit en sänkning av elevnumerären i klassavdelningarna från 28 till 24. Häremot har utskottet icke något att erinra.

Med utgångspunkt från det förut av utskottet tillstyrkta förslaget om en årlig examinationskapacitet av 240 lärare innebär detta en organisation av 10 examinationsavdelningar mot nuvarande 12.

Fördelningen av dessa examinationsavdelningar på olika småskoleseminarier har varit föremål för ingående utredningar. För dessa redogöres närmare i statsrådsprotokollet, varur följande sammanställning hämtats. Beträffande de för de olika förslagen framförda motiveringarna tillåter sig utskottet att hänvisa till statsrådsprotokollet.

Seminarium	Nuvarande organisation	De sakkunniga	Skolöverstyrelsen	Departementschefen
<i>Norrland:</i>				
Haparanda	3	Nedlägges	3	3
Lycksele . .	3	D:o	3	3
Luleå . . .	Folkskoleseminarium	3+3	Folkskoleseminarium (4)	Folkskoleseminarium (4)
Härnösand .	2+2	2	2 (med lokalreserv)	2 (med lokalreserv)
<i>Svealand:</i>				
Falun . . .	2	2	Nedlägges	Nedlägges
Strängnäs .	2+2	Nedlägges	2+2	2+2
<i>Götaland:</i>				
Skara . . .	2+2	2+2	2+2	2+2
Linköping .	2	Nedlägges	2	Nedlägges
Växjö . . .	Folkskoleseminarium	2+2	—	2 (med lokalreserv)
Landskrona	2+2	2+2	2+2	2+2
	2 3-åriga linjer + 10 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer	2 3-åriga linjer + 8 2-åriga linjer
	4 enkla seminarier 4 dubbla seminarier	2 enkla seminarier 4 dubbla seminarier	4 enkla seminarier 3 dubbla seminarier	4 enkla seminarier 3 dubbla seminarier

I de likalydande motionerna I: 350 och II: 689 har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts här förevarande proposition, att småskoleseminariet i Falun bibehålles, antingen i sin nuvarande typ med rätt att disponera vissa lokaler i annan statens läroanstalt i Falun eller så att småskoleseminariet inorganiseras i folkskoleseminariet.

Utskottet har vid sin prövning av de föreliggande förslagen beträffande småskoleseminariernas förläggning funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen vad i motionerna I: 350 och II: 689 hemställts. Kungl. Maj:ts förslag synes utskottet i möjligaste mån tillgodose de olika landsdelarnas behov av utbildningsmöjligheter, samtidigt som det söker skipa rättvisa mellan de olika hittillsvarande seminariestäderna genom en fördelning av folk- och småskoleseminarier mellan dem. Jämväl den viktiga synpunkten, att erforderliga utrymmen beredas för en eventuell utvidgning i framtiden av lärarproduktionen, är väl tillgodosedd. Utskottet vill vidare framhålla, att de skäl, som framlagts för förslaget att bibehålla de nuvarande 3-åriga småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele, syns utskottet avgörande, även om vissa ökade kostnader komma att beredas statsverket särskilt för att lösa Haparandaseminiariets lokalfråga.

Vad denna fråga beträffar har departementschefen — under erinran att skolöverstyrelsen för närvarande har densamma under utredning — framhållit att, innan sådan utredning företetts, förslag om beredande av lämpligare lokaler åt seminariet icke torde kunna framläggas för riksdagen. Departementschefen har emellertid förutsatt, att berörda utredning kan vara avslutad i så god tid, att 1937 års riksdag kan beredas tillfälle taga ställning i ämnet, ävensom anført, att det torde vara möjligt för seminariet att intill dess använda sina nuvarande lokaler.

Vad departementschefen i övrigt i här förevarande sammanhang anført har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad behovet av lärare vid folkskoleseminarierna beträffar har det av departementschefen härutinnan framlagda förslaget sammanfattats i en å sid. 129 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven tabell, som avser de ordinarie lärarbefattningarna vid fullt genomförd organisation och vartill utskottet här tillåter sig hänvisa. Departementschefen har icke haft annat att erinra mot de sakkunnigas beräkningar än vad som föranletts av de av honom förordade jämkningarna i de sakkunnigas förslag till förläggning av seminarierna ävensom av hans förslag om bibehållande av de nuvarande ordinarie tjänsterna i hushållsgörömal.

Utskottet har vid sin prövning av här föreliggande beräkningar funnit sig kunna tillstyrka desamma med de ändringar, som föranledas av vad utskottet i det föregående tillstyrkt beträffande ett utbytande av den föreslagna 2-åriga linjen i Stockholm mot en 4-årig linje i Kalmar.

För ett seminarium i Kalmar erfordras följande ordinarie tjänster, näm-

ligen en rektorsbefattning, sex lektorsbefattningar, en övningsläraryrbesättning i teckning, en i musik, en i gymnastik med lek och idrott, en i kvinnlig slöjd, en i hushållsgöromål och en i trädgårdsskötsel samt fem övningskolläraryrbesättningar. Däremot bliva av de för dubbelseminariet i Stockholm beräknade läraryrbesättningarna följande icke erforderliga, nämligen tre lektorsbefattningar, en övningsläraryrbesättning i kvinnlig slöjd och fyra övningskolläraryrbesättningar. På grund av Stockholmsseminariets egenskap av provårseminarium måste nämligen där i fortsättningen räknas med sju övningskolläraryrbesättningar.

Till de ekonomiska konsekvenserna av detta förslag återkommer utskottet i det följande.

I detta sammanhang vill utskottet vidare understryka vad av departementschefen anförts om nödvändigheten av att övningskolan förstärkes på sätt de sakkunniga föreslagit.

Beträffande förslaget om rätt för vissa icke-ordinarie övningskollärer vid folkskoleseminarierna att på av skolöverstyrelsen föreslagna villkor förflyttas till ordinarie övningskollärartjänst finner utskottet i likhet med departementschefen tveksamhet kunna råda, huruvida dessa icke-ordinarie befattningshavare efter så relativt kort tjänstetid, som av skolöverstyrelsen ifrågasatts — minst fem läsår vid utgången av läsåret 1935—1936 — böra tilläggas en så gynnsam ställning. Å andra sidan vill utskottet icke motsätta sig departementschefens förslag, att det bör få tillkomma Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall efter omständigheterna pröva, huruvida dylik förflyttningsrätt skall tillkomma vederbörande. Utskottet utgår härvid från att det kommer att noga beaktas, att inga medgivanden av här ifrågasatt art lämnas, som kunna bliva prejudicerande för andra kårer.

Departementschefen har härefter övergått till småskoleseminarierna och därvid till behandling upptagit frågorna om kompetensen hos ämneslärarna vid småskoleseminarierna ävensom den härmed sammanhängande frågan om en ökning av deras avlöningsförmåner.

För närvarande fordras för anställning som ordinarie ämneslärare vid småskoleseminarium, bland annat, att hava med goda vitsord avlagt folkskolläraryrbesättningen eller förvärvat annan teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet av minst häremot svarande omfattning ävensom att hava blivit i föreskriven ordning av skolöverstyrelsen förklarad behörig och lämplig till den sökta tjänsten. Behörig till rektorstjänst är ordinarie lärare vid småskoleseminarium. Avlöningen vid småskoleseminarium utgår med samma belopp för ämnes- och övningskollärer och motsvarar den för övningskollärer vid folkskoleseminarium bestämda avlöningen.

De sakkunniga, till vilka skolöverstyrelsen anslutit sig, hava förordat, att ämneslärarkompetensen vid småskoleseminarium skulle höjas till att motsvara åtminstone den, som fordras för anställning som adjunkt vid allmänt läroverk. Enligt detta förslag borde sagda lärare i så fall benämnas

adjunkter och lönen för dem bestämmas efter samma grunder som avlöningen för adjunkt vid läroverk. För rektor vid småskoleseminarium hava likaledes föreslagits bestämmelser i här förevarande hänseende, motsvarande dem för realskolerektor gällande.

Statskontoret har förklarat sig icke kunna understödja detta förslag. Departementschefen har ansett frågan icke böra upptagas till avgörande i detta sammanhang. Enligt hans uppfattning tarvar den en mera ingående utredning än vad nu kommit den till del. Departementschefen har i anslutning härtill förutsatt, att vid småskoleseminarierna även i fortsättningen och tills vidare, till dess annorlunda må bliva bestämt, skola finnas samma lärarkategorier som för närvarande och att löneförmånerna likaledes tills vidare skola bibehållas oförändrade.

I motionen I: 322 har hemställts, att riksdagen måtte dels uttala, att behörighetsvillkoren för ämneslärare vid småskoleseminarium bestämmas enligt de sakkunnigas förslag, dels godkänna sådan ändring av föreslagen avlöningsstat för småskoleseminarierna, som betingas av de skärpta behörighetsvillkoren.

I motionen I: 348 har föreslagits, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i frågan om höjning av ämneslärarnas vid småskoleseminarierna kompetens, så att förslag kan avgivas till 1937 års riksdag.

Slutligen har i motionen I: 355 föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att examenskompetensen för behörighet till ämneslärartjänst vid småskoleseminarium höjes till att motsvara vad som erfordras för behörighet till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk, att i följd härav avlöningen för ifrågavarande lärare höjes till lön, motsvarande adjunktslön vid allmänt läroverk, att avlöningen för rektor vid småskoleseminarium höjes till att motsvara avlöningen för realskolerektor samt att arvudet till timlärare vid småskoleseminarium skall utgå efter samma grunder som till motsvarande befattningshavare vid allmänt läroverk.

De skäl, som av de sakkunniga, skolöverstyrelsen och i nyssnämnda motioner anförts för en höjning av lärarnas vid småskoleseminarierna kompetens och i samband därmed av deras avlöningsförmåner, har utskottet funnit övertygande. Redan de höjda inträdesfordringarna vid småskoleseminarierna göra detta nödvändigt, likaledes de uppgifter, som efter den föreslagna organisationens genomförande komma att åvila småskoleseminariernas ämneslärare. Om denna lärarkår, på sätt föreslagits, i nu förevarande hänseenden jämställas med läroverksadjunkterna, är enligt utskottets uppfattning en lämplig lösning av denna fråga att vinna.

Utskottet kan dock icke tillstyrka att riksdagen skulle, på sätt i motionerna I: 322 och I: 355 yrkats, redan nu fatta ett definitivt beslut i här förevarande frågor. En fråga av sådan omfattning torde icke böra avgöras på grund av enskilda motioner och innan en av vederbörliga myndigheter

verkställd, av Kungl. Maj:t prövad utredning föreligger. Särskilt vill utskottet i detta hänseende peka på de svårigheter i fråga om övergångs-anordningar, som måste uppkomma. Med vad sålunda anförts torde vad i detta hänseende i motionerna I: 322 och I: 355 yrkats få anses vara besvarat.

Här förevarande frågor äro emellertid enligt utskottets uppfattning av så stor betydelse för att den föreslagna nya organisationen av småskoleseminariernas inre arbete skall kunna giva de resultat, som därmed åsyftats, att en snar lösning av desamma är nödvändig. Då detta, enligt utskottets nyss uttalade uppfattning, icke är möjligt utan en närmare utredning om bland annat kostnaderna för en av den ifrågasatta höjningen av kompetensen för ämneslärarna vid småskoleseminarierna betingad löne-reglering, anser sig utskottet böra tillstyrka det i motionen I: 348 framförda yrkandet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en dylik utredning. Denna torde om möjligt böra så bedrivas, att ett på densamma grundat förslag kan föreläggas 1937 års riksdag och övergången till de nya bestämmelserna taga sin början redan från och med den 1 juli 1937. Utskottet kommer att i det följande framlägga förslag i anslutning till vad sålunda tillstyrkts.

Departementschefens beräkningar rörande *lärarbehovet vid den* av honom föreslagna och av utskottet i det föregående tillstyrkta *nya småskoleseminarieorganisationen* — vilka återfinnas i en å sid. 133 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven tablå — hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Beträffande kostnaderna för folkskoleseminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande må följande anföras.

Sina förslag beträffande *förslagsanslaget till Folkskoleseminarier: Avlöningar* har departementschefen sammanfattat i en å sid. 144 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven sammanställning, vartill utskottet här tillåter sig att hänvisa. Utskottet vill här allenast erinra, att departementschefen i detta sammanhang förordat, att riksdagens medgivande måtte inhämtas till att hyresbidrag må utgå till kvinnlig lektor vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg enligt samma grunder som för manlig lektor vid samma seminarier, ävensom att kostnadsberäkningarna uppgjorts under förutsättning av bifall härtill.

Utskottet finner sig kunna tillstyrka departementschefens förslag med de ändringar, som föranledas av vad utskottet i det föregående tillstyrkt beträffande ett utbytande av den föreslagna 2-åriga linjen i Stockholm mot en 4-årig linje i Kalmar.

De av nämnda förslag föranledda ändringarna äro följande: Delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat kan

vad Stockholm beträffar minskas med sammanlagt 32,980 kronor, under det att den för ett seminarium i Kalmar måste ökas med 74,110 kronor, innebärande en nettoökning med 41,130 kronor. Delposten 1. b.: Ålderstillägg åt tjänstemän å ordinarie stat bör ökas med 5,000 kronor och delposten 1. c.: Fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å ordinarie stat med 1,000 kronor. Delposten 4. a.: Arvoden till extralärare och timlärare måste ökas med tillhoppa 5,000 kronor på grund av det större behovet av dylika lärare vid två enkelseminarier än vid ett dubbelseminarium. Delposten 4. f.: Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier kan minskas med det för Stockholm beräknade beloppet, 800 kronor. Delposten 5. a.: Arvoden till seminarieläkare bör ökas med 1,150 kronor för Kalmar och minskas med 650 kronor för Stockholm. Under delposterna 5. b.: Arvoden till seminariebibliotekarier och 5. c.: Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner uppkomma för Kalmar ökning med 500 kronor, respektive 450 kronor och minskningar för Stockholm med 400 kronor respektive 100 kronor. Vid seminariet i Stockholm finnes tjänstebostad för rektor, vilket däremot icke är fallet i Kalmar. På grund härav bör delposten 6. a.: Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier ökas med 2,400 kronor. Nettoökningen av avlöningsanslaget vid ett bifall till vad utskottet i här förevarande hänseende föreslagit kommer alltså att uppgå till 54,680 kronor och anslagets slutsumma till 1,568,480 kronor.

Förslagsanslaget till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* har departementschefen beräknat böra upptagas till 220,000 kronor.

Vid bifall till utskottets i det föregående framlagda förslag om bibehållande av Kalmarseminariet blir en ganska betydande ökning av omkostnadsanslaget erforderlig. Utskottet vill erinra, att dess förslag innebär upprätthållande av två enkelseminarier i stället för ett dubbelseminarium, och härvid äro ökade utgifter för omkostnader ofrånkomliga. Utskottet tillstyrker av nu angivna skäl, att anslaget till omkostnader för folkskoleseminarierna måtte höjas med 20,000 kronor till 240,000 kronor.

Av samma anledning har utskottet funnit en höjning av anslaget till Materiel, böcker m. m. med 5,000 kronor erforderlig, d. v. s. från 65,000 till 70,000 kronor. Någon höjning av anslaget till stipendier är däremot icke av behovet påkallad, då elevantalet enligt utskottets förslag skulle bli detsamma som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

I statsrådsprotokollet har departementschefen å sid 150 lämnat en i det föregående intagen sammanfattning av de för närvarande för folkskoleseminarierna uppförda statsanslagen i jämförelse med de av de sakkunniga, skolöverstyrelsen och departementschefen tillstyrkta anslagen, till vilken utskottet här tillåter sig att hänvisa.

De förändringar i detta förslag, vilka av utskottet i det föregående tillstyrkts, framgå av följande sammanställning.

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	Enligt departementschefens förslag	Utskottet
Folkskoleseminarier:			
Avlöningar, förslagsanslag	1,709,300	1,513,800	1,568,480
Omkostnader, förslagsanslag	267,700	220,000	240,000
Materiel, böcker m. m., reservationsanslag	67,200	65,000	70,000
Stipendier, reservationsanslag	75,500	89,000	89,000
Summa kronor	2,119,700	1,887,800	1,967,480

De sakkunniga hava beräknat de av deras förslag om en omorganisation av folkskoleseminarierna föranledda *engångskostnaderna* till 17,250 kronor.

Skolöverstyrelsen har anfört, att enligt dess mening en ny utredning vore nödvändig rörande dessa kostnader. Då det icke torde bliva möjligt att före början av höstterminen 1936 vidtaga de ifrågasatta arbetena, torde de seminarier, som berördes därav, under alla förhållanden få söka reda sig med provisoriska anordningar under läsåret 1936—1937. Till 1937 års riksdag borde emellertid detaljerade förslag i ärendet föreligga.

I likhet med departementschefen har utskottet funnit de föreliggande preliminära uppgifterna rörande engångskostnaderna giva vid handen, att det i varje fall icke kan bliva fråga om något mer avsevärt anslagsbehov för detta ändamål, men att en ytterligare utredning rörande dessa detaljfrågor är önskvärd. På sätt departementschefen framhållit torde denna utredning böra avse endast sådana arbeten, som omedelbart föranledas av den nya organisationen.

Vid bifall till vad utskottet i det föregående tillstyrkt beträffande bibehållande av seminariet i Kalmar kommer den av departementschefen ifrågasatta utredningen, huru med detta seminariums fastighet bör förfaras, icke att bliva av behovet påkallad.

Vad kostnaderna för småskoleseminarieorganisationen efter den nya organisationens fullständiga genomförande beträffar, må följande anföras.

Sina förslag beträffande förslagsanslaget till *Småskoleseminarier: Avlöningar* har departementschefen sammanfattat i en å sid. 161 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven sammanställning, vartill utskottet här tillåter sig att hänvisa.

Mot de sålunda framlagda beräkningarna har utskottet icke funnit något att erinra.

Departementschefen har beräknat, att anslaget till *Småskoleseminarier: Omkostnader* skulle behöva upptagas med ett belopp av 79,000 kronor.

Visserligen skulle, med den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit till frågan om en frivillig kurs i finska språket, detta belopp kunna minskas med 400 kronor, men med hänsyn till anslagets storlek har utskottet icke ansett detta av behovet påkallat. Då de framlagda beräkningarna icke givit utskottet anledning till erinran, tillstyrker utskottet vad i här förevarande hänseende föreslagits.

Mot de beträffande reservationsanslagen till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. fl.* och *Småskoleseminarier: Stipendier* framlagda beräkningarna, slutande på respektive 21,600 kronor och 57,000 kronor, har utskottet icke funnit något att erinra.

Departementschefen har lämnat en i det föregående återgiven sammanfattning av anslagen för småskoleseminarieorganisationen för budgetåret 1935/1936 ävensom enligt de sakkunnigas, skolöverstyrelsens och sitt eget förslag, till vilken utskottet här tillåter sig att hänvisa. Utskottet har, såsom av det föregående framgår, funnit sig kunna helt tillstyrka vad departementschefen sålunda föreslagit.

I fråga om *engångskostnader* har departementschefen framhållit, att genomförandet av den nya småskoleseminarieorganisationen ej torde medföra några mera betydande engångskostnader för statsverket. Departementschefen har vidare förutsatt, att frågan om eventuellt erforderliga lokalutvidgningar vid småskoleseminarierna i Lycksele och Strängnäs göres till föremål för närmare utredning. Tillika har departementschefen förklarat sig icke hava något att erinra mot att denna utredning må omfatta även möjligheterna att vid vissa andra småskoleseminarier på annat sätt än genom förhyrning anskaffa lämpliga lokaler.

Utskottet vill såsom sin uppfattning framhålla, att den av departementschefen ifrågasatta utredningen är väl motiverad, och synes det alltså utskottet önskvärt, att densamma kommer till stånd.

Utskottet tillstyrker vidare förslaget om att riksdagen må medgiva, att de fastigheter, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna i Linköping och Falun äro inrymda, må efter nedläggandet av dessa seminarier utan vederlag återgå till Östergötlands läns landsting, respektive Kopparbergs läns landsting.

I fråga om *organisationens genomförande* ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning att det torde vara tekniskt ogörligt och till olägenhet för de inträdessökande att låta de nya bestämmelserna om höjda inträdesfordringar och ny ordning för inträdesprovets verkställande träda i kraft i regel från och med läsåret 1936—1937 utan att härmed torde böra anstå till läsåret 1937—1938. Mot vad departementschefen i nu förevarande avseende i övrigt föreslagit har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Vidare har departementschefen framlagt förslag om *folkskoleseminarieorganisationen under budgetåret 1936/1937* och därvid till en början uppehållit sig vid *folkskoleseminarierna*.

Vad *intagningen av elever* beträffar har skolöverstyrelsen föreslagit, dels att vid vart och ett av de nio seminarier, som enligt dess förslag skulle ingå i seminarieorganisationen (d. v. s. alla de nuvarande utom seminarierna i Kalmar och Växjö), skulle i första klassen för läsåret 1936—1937 intagas en avdelning om 24 elever av den 4-åriga linjen, dels ock att under nämnda läsår fyra 2-åriga studentlinjer — i Karlstad, Linköping, Stockholm och Växjö — skulle vara i verksamhet. Departementschefen, som anser det ännu motiverat att iakttaga en viss försiktighet i fråga om elevintagning vid seminarierna i sådana linjer, vilkas elever inom den närmaste framtiden utexamineras som folkskollärare, har förordat, att för läsåret 1936—1937 skulle igångsättas endast tre studentlinjer — i Karlstad, Linköping och Stockholm. Enligt detta förslag skulle alltså intagningen för nästkommande budgetår uppgå till $(9 \times 24 + 3 \times 24 =)$ 288.

Departementschefens förslag, i vad detsamma avser intagning vid studentlinjer för nästkommande läsår, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad därefter intagningen vid 4-åriga linjer beträffar vill utskottet framhålla följande. Utskottet har redan i det föregående haft anledning framhålla behovet av att en tillfredsställande marginal bibehålles mellan tillgång och efterfrågan på tillgängliga folkskollärare. Föreliggande siffror synas giva vid handen, att denna marginal för närvarande är i minsta laget. På grund härav finner utskottet sig böra tillstyrka, att för läsåret 1936—1937 intagning äger rum vid ytterligare en 4-årig linje. Den totala intagningen skulle då uppgå till $(10 \times 24 + 3 \times 24 =)$ 312 elever.

Enligt utskottets uppfattning bör den nya avdelningen intagas vid seminariet i Kalmar. Behovet av manliga lärare är för närvarande täckt, under det att en viss brist föreligger på kvinnliga lärare, vadan en förstärkning av dessas utbildningsmöjligheter synes befogad. Härtill kommer, att vissa skäl av organisatorisk art tala för att, när nu detta seminarium enligt vad utskottet tillstyrkt skall fortsätta sin verksamhet, nyintagning äger rum redan från och med läsåret 1936—1937. Innevarande läsår meddelas undervisning i klasserna II, III och IV och skulle alltså för nästkommande läsår meddelas endast i klasserna III och IV, därest intagning nu ej sker. Om sedan nya elever intagas för läsåret 1937—1938, skulle seminariet komma att bestå av klasserna I och IV. Dessutom synes det vara befogad, att intagning sker jämväl vid detta seminarium på samma sätt som vid de övriga, som skola ingå i den nya organisationen.

Departementschefen har framlagt förslag om meddelande av bestämmelser — i anslutning till vad för innevarande budgetår ägt rum — om rätt för skolöverstyrelsen att tilldela rektor samt ordinarie lärare vid folkskoleseminarium, där så påkallas av inskränkningar i seminariets verksamhet och möjlighet ej föreligger att sysselsätta vederbörande för andra undervisningsändamål, *tjänstgöring med mindre antal veckotimmar* än vad i sådant hänseende författningen enligt gäller. Vad sålunda föreslagits har ut-

skottet funnit sig böra tillstyrka. Vad ett ifrågasatt generellt medgivande av enahanda slag för icke-ordinarie lärare beträffar, finner utskottet i likhet med departementschefen ett dylikt icke böra lämnas. På sätt departementschefen framhållit, torde Kungl. Maj:t äga möjlighet att, efter prövning i varje enskilt fall och inom ramen av tillgängliga anslagsmedel, bereda skälig lönefyllnad åt vikarie. I likhet med departementschefen vill utskottet emellertid betona, att denna utväg bör användas endast i trängande undantagsfall.

Skolöverstyrelsen har framlagt ett av statskontoret och departementschefen tillstyrkt förslag om beredande av *personliga lönetillägg åt övningslärare*, vilka kommit eller komma att lida minskning i sin avlöning på grund av seminarieorganisationens inskränkning. Såsom departementschefen erinrat, har redan 1929 års riksdag fattat beslut om tillerkännande av motsvarande lönetillägg åt vissa övningslärare vid allmänt läroverk. Utskottet tillstyrker förslaget men förutsätter härvid i likhet med departementschefen, att ifrågavarande övningslärare skola vara skyldiga att, där så ske kan, låta sig tagas i anspråk för annat lämpligt arbete vid vederbörande seminarium eller vid annan statlig läroanstalt.

Departementschefens förslag om lönetillägg till *teckningsläraren J. A. Lydh* vid seminariet i Luleå och *teckningsläraren J. E. R. Nyreen* vid seminariet i Karlstad tillstyrker utskottet.

I samband härmed har utskottet till behandling upptagit det i motionen I: 331 framförda yrkandet, att lärare i trädgårdsskötsel i sådant dubbelseminarium, som enligt riksdagsbeslut blir ombildat till enkelseminarium, måtte tillerkännas samma tilläggsarvode av 800 kronor, som enligt propositionen skall tillkomma lärare vid dubbelseminarium.

Utskottet kan icke finna annat än att vissa av de till stöd för detta yrkande framförda skälen kunna tillerkännas berättigande. Särskilt talar härför att, på sätt av det föregående framgår, åtskilliga övningslärare avsetts skola erhålla personliga lönetillägg vid minskning av tjänstgöringstiden. Å andra sidan finner sig utskottet icke kunna tillstyrka att riksdagen skulle på den förebragta utredningen redan nu fatta beslut i ämnet. En fråga om personligt lönetillägg av denna art torde icke böra avgöras av riksdagen utan föregående utredning av sakkunniga myndigheter och innan Kungl. Maj:t haft tillfälle att taga ställning till densamma. Då utskottet emellertid finner önskvärt, att frågan kommer under närmare omprövning, hemställer utskottet att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning och framläggande för 1937 års riksdag av förslag om personliga lönetillägg åt lärare i trädgårdsskötsel vid sådant folkskoleseminarium, som från dubbelseminarium ombildas till enkelseminarium.

Med vad sålunda anförts torde motionen I: 331 få anses besvarad.

Departementschefen har härefter övergått till en *beräkning av de för nästkommande budgetår för folkskoleseminarieorganisationen erforderliga*

anslagen. Resultatet av denna beräkning har sammanfattats i en å sid. 193 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven sammanställning.

Utskottets förslag beträffande folkskoleseminarieorganisationen under nästkommande budgetår avviker från Kungl. Maj:ts förslag härom endast såtillvida, som utskottet tillstyrkt intagandet av en ny avdelning jämväl vid seminariet i Kalmar. De förändringar, som härav föranledas i avlöningsanslaget, äro följande. Delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat bör minskas med ett belopp å 6,800 kronor, motsvarande avlöningen för de övningsskollärare, som enligt propositionen avsetts för den ordinarie studentlinjen i Stockholm. Detta belopp bör överföras till delposten 3. d., som torde böra erhålla den förändrade benämningen: Arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Stockholm och Karlstad m. m. Då ett ökat behov av extralärare och timlärare uppkommer, torde vidare delposten 3. a.: Arvoden till extralärare och timlärare behöva höjas med 5,000 kronor. Delposten 4. a.: Arvoden till seminarieläkare bör ökas med 400 kronor och delposten 4. c.: Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner med 100 kronor.

Nettoökningen av avlöningsanslaget kommer sålunda att uppgå till 5,500 kronor och anslagets slutsumma till 1,640,300 kronor.

I omkostnadsanslaget torde någon förstärkning icke erfordras.

Däremot torde anslagen till materiel, böcker m. m. och till stipendier böra ökas med respektive 1,500 kronor och 2,700 kronor till 75,500 kronor respektive 107,700 kronor.

Beträffande stipendieanslaget har departementschefen framhållit, att det enligt hans mening vore av vikt, att stipendierna snarast återfördes till de före år 1933 utgående beloppen, och har han på grund härav biträtt ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om en successiv återgång till tidigare rådande förhållanden. Vidare har departementschefen förklarat sig icke hava något att erinra mot framkommet förslag om anvisande av anslagsmedel för nästa budgetår såsom bidrag till anordnande av studiefärder vid folkskoleseminarierna. För detta ändamål har ett belopp av 2,000 kronor beräknats. Mot vad departementschefen sålunda anfört och föreslagit har utskottet icke funnit något att erinra.

I övrigt har utskottet icke funnit något att erinra mot departementschefens här förevarande beräkningar. De förändringar härutinnan, som må kunna föranledas av de av utskottet i det föregående tillstyrkta detaljerinringarna mot Kungl. Maj:ts förslag, torde nämligen icke bliva av den storleksordning, att de beräknade anslagen behöva ökas eller minskas.

Utskottet tillstyrker jämväl Kungl. Maj:ts förslag om medgivande för icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrid Degerman att, på sätt för budgetåret 1935/1936 ägt rum, jämväl under budgetåret 1936/1937 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934—1935.

Härefter har departementschefen framlagt förslag beträffande småskoleseminarieorganisationen under budgetåret 1936/1937.

Vad *intagningen av elever* beträffar har departementschefen förordat, att vid vart och ett av de småskoleseminarier, som enligt hans förslag avsetts skola ingå i den nya organisationen — dock med undantag av Växjö — i första klassen skulle intagas en avdelning. På grund av den ännu av föreliggande omständigheter påkallade begränsningen av antalet utexaminerade lärare har departementschefen förklarat sig icke hava något att erinra mot skolöverstyrelsens förslag, att elevnumerären i första klassen bestämmas till 12. Intagningen för läsåret 1936—1937 skulle alltså uppgå till $(6 \times 12) = 72$.

Mot vad sålunda föreslagits har utskottet icke funnit något att erinra.

Utskottet tillstyrker departementschefens förslag om att beträffande *inskränkning av rektorernas och de ordinarie seminarielärarnas tjänstgöring* under nästa budgetår böra meddelas enahanda bestämmelser, som av departementschefen föreslagits beträffande motsvarande befattningshavare vid folkskoleseminarierna.

Härefter har departementschefen övergått till en *beräkning av de för nästkommande budgetår för småskoleseminarieorganisationen erforderliga anslagen*. Resultatet av denna beräkning har sammanfattats i en å sid. 205 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven sammanställning.

Utskottet har, på sätt av det föregående framgår, tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om småskoleseminarieorganisationens omfattning och förläggning under läsåret 1936—1937. De med utgångspunkt från sagda förslag framlagda kostnadsberäkningarna hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 ävensom de i ämnet väckta motionerna —

A. Besluta följande organisation av folk- och småskoleseminarierna, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937:

1. a. **Folkskoleseminarierna** skola vara till antalet tio, därav sex skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och fyra såsom enkelseminarier, varav två tillsvidare.

b. Av dubbelseminarierna skola

fem innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4 + 2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, (4 + särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Linköping, Göteborg och Lund. Av dessa seminarier skall seminariet i Falun vara av formen 4 + särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Luleå, Stockholm, Kalmar och Karlstad.

d. Seminarierna i Uppsala, Linköping och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarierna i Falun, Stockholm och Kalmar för kvinnliga elever och ettvart av de återstående seminarierna för manliga och kvinnliga elever.

2. a. Småskoleseminarierna skola vara till antalet sju, därav tre skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare fyra såsom enkelseminarier.

b. Ettvart av dubbelseminarierna skall innefatta två 2-åriga linjer (2 + 2).

Av enkelseminarierna skola två innefatta, vardera, en 3-årig linje, och två, vardera, en 2-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara och Landskrona.

Enkelseminarierna skola förläggas till Haparanda, Lycksele, Härnösand och Växjö. Av dessa skola de båda förstnämnda seminarierna vara 3-åriga.

3. I följd härav skall folkskoleseminariet i Växjö samt småskoleseminarierna i Linköping och Falun nedläggas, det förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de båda senare med utgången av läsåret 1935—1936;

B. medgiva, att de fastigheter, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna i Linköping och Falun äro inrymda, må efter nedläggandet av dessa seminarier utan vederlag återgå till Östergötlands läns landsting, respektive Kopparbergs läns landsting;

C. medgiva att — därest sådan innehavare av ordinarie lärarbefattning i teckning, musik, gymnastik, manlig slöjd, kvinnlig slöjd (inklusive lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola) och hushållsgöromål vid folkskoleseminarium, som erhållit dylik anställning före den 1 juli 1935, under tiden från och med läsåret 1936—1937 intill dess att vederbörande avgår från ifrågavarande befattning, kommer att erhålla mindre omfattande tjänstgöring än som motsvarar ett medeltal, beräknat på sätt

i statsrådsprotokollet angivits — han må under varje läsår, sedan det på befattningen kommande antalet lärartimmar fastställts, äga åtnjuta ett personligt lönetillägg, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den avlöning, som han skulle hava uppburit, om för tjänsten varit bestämd en tjänstgöring av den omfattning, som skulle motsvara ovannämnda medeltal, och den, som han uppstår för sin faktiska tjänstgöring under året, tillfällig löneförbättring däri inräknad;

D. medgiva, att hyresbidrag må utgå till kvinnlig lektor vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg enligt samma grunder som för manlig lektor vid samma seminarier;

E. godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	948,020	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	200,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	<u>35,150</u>	1,183,170
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	»	33,400	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8,700	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	<u>500</u>	42,600
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Majt:			
a. Arvoden till extralärare och timplärare	»	60,000	
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare, <i>förslagsvis</i>	»	2,950	
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	»	1,000	
d. Arvoden för undervisning vid studentkurs vid semi-			

	narierna i Stockholm och Karlstad m. m., <i>förslagsvis</i> kronor	17,300	
e.	Arvoden för undervisning i hushållsgöromål »	1,350	
f.	Lönstillägg till teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad »	3,120	
g.	Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier »	6,400	
h.	Särskilda arvoden vid provårseminarier »	18,000	
i.	Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i> »	4,200	114,320
4.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a.	Arvoden till seminarieläkare »	14,000	
b.	Arvoden till seminariebibliotekarier »	8,700	
c.	Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner »	6,000	28,700
5.	Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:		
a.	Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier »	14,000	
b.	Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, <i>förslagsvis</i> »	16,600	
c.	Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i> »	200,000	
d.	Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i> »	29,910	
e.	Personliga lönstillägg till vissa ordinarie övningslärare, <i>förslagsvis</i> »	11,000	271,510
	Summa förslagsanslag kronor	1,640,300;	

F. Till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,640,300 kronor;

G. Till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 287,000 kronor;

H. Till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 75,500 kronor;

I. Till *Folkskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 107,700 kronor;

J. Godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å			
ordinarie stat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	131,200	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	24,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	7,000	162,200
2. Avlöningar till tjänstemän å			
övergångsstat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	»	33,200	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	»	7,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i>	»	800	41,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av			
Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden till extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i>	»	600	
b. Arvoden till timplärare	»	23,400	
c. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel	»	900	
d. Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	»	900	25,800

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Arvoden till seminarieläkare	kronor	2,500	
b. Arvoden till seminariebibliotekarier	»	1,500	
c. Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner	»	900	4,900
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:			
a. Hyresersättning till rektor vid seminariet i Skara . .	»	2,000	
b. Särskilda lönetillägg till lärare vid vissa seminarier	»	2,600	
c. Tillfällig löneförbättring, förslagsvis	»	38,000	
d. Provisorisk avlöningsförbättring, förslagsvis	»	2,300	44,900
			<hr/>
	Summa förslagsanslag kronor		278,800;

K. Till *Småskoleseminarier*: *Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 278,800 kronor;

L. Till *Småskoleseminarier*: *Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 66,000 kronor;

M. Till *Småskoleseminarier*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 11,700 kronor;

N. Till *Småskoleseminarier*: *Stipendier* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 19,500 kronor;

O. Till *Småskoleseminarier*: *Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *anslag* av 5,000 kronor;

P. Till *Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 110,000 kronor;

Q. Medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan vid småskoleseminariet i Strängnäs Sigrid Degerman må, på sätt för budgetåret 1935/1936 ägt rum, jämväl under budgetåret 1936/1937 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära under läsåret 1934—1935.

II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande, under beaktande av vad utskottet i det föregående anført, av närmare utredning om kostnaderna för en vid höjning av kompetensen för ämneslärarna vid småskoleseminarierna erforderlig lönereglering jämte i samband med en dylik stående frågor, ävensom om framläggande, om möjligt till 1937 års riksdag, av ett på en dylik utredning grundat förslag;

III. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning och framläggande för 1937 års riksdag av förslag i fråga om personligt lönetillägg åt lärare i trädgårdsskötsel vid sådant folkskoleseminarium, som från dubbelseminarium ombildas till enkelseminarium;

IV. att följande motioner, nämligen inom första kammaren:

- nr 322 av herr *Norman*;
- nr 330 av herr *Anders Andersson m. fl.*;
- nr 331 av herr *Sandén*;
- nr 348 av herr *Sjödahl*;
- nr 349 av herr *Bergman*;
- nr 350 av herrar *Englund* och *Bjurström*;
- nr 351 av herrar *Bergman* och *Rahmn*;
- nr 352 av herr *Petrus Nilsson m. fl.*;
- nr 353 av herr *Petrus Nilsson m. fl.*;
- nr 354 av herrar *Pauli* och *Ruben Wagnsson*;
- nr 355 av herrar *Pauli* och *Ruben Wagnsson*;
- samt inom andra kammaren:
- nr 664 av herr *Gustafson* i *Kasenberg m. fl.*;
- nr 669 av herr *Magnusson m. fl.*;
- nr 670 av herr *Anderson* i *Norrköping*;
- nr 688 av herr *Johnsson* i *Kalmar m. fl.*;
- nr 689 av herr *Ericsson* i *Sörsjön m. fl.*;
- nr 690 av herr *Andersson* i *Ovanmyra*; och
- nr 691 av herr *Holmdahl*;

må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan under I—III hemställt, icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 juni 1936.

På statsutskottets vägnar:

C. A. CARLSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carlsson* i Gävle, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson*, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Borell*, *Gustafsson* i Benestad, *Bergström*, *Pauli*, *Johanson* i Faleberg och *Magnusson*, samt

från andra kammaren: herrar *Strindlund*, *Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Norling*, *Aronson*, *Weijne*, *Persson* i Tidaholm och *Danielsson*.

Reservationer:

1. Beträffande *inträdesfordringarna till den 4-åriga linjen* av herrar *Bergqvist, Oscar Olsson, Asplund, Borell* och *Holmdahl*, som ansett, att utskottets utlåtande i denna del bort hava följande lydelse:

»Vad *inträdesfordringarna* — — — (sid. 51—53) — — — förvärvade kompetensen.

Departementschefens förslag till inträdesprovning vid folkskoleseminarierna står enligt utskottets uppfattning icke helt i överensstämmelse med önskemålet att fastare anknyta seminarierna till skolorganisationen i övrigt. Såsom skolöverstyrelsen framhållit måste det anses tämligen meningslöst, att en inträdessökande, som nyligen avlagt realexamen och erhållit officiellt betyg över godkända kunskaper i realskolans ämnen, åter skulle — måhända blott ett par veckor efter nämnda examens avläggande — undergå provning inför seminariets lärare och på samma kurser. Inträdesprovning enligt överstyrelsens förslag skulle vidare underlätta en av utskottet såsom önskvärd ansedd förbindelse mellan seminarierna och det allmänna skolväsendet. Genom detta förslag skulle vidare åtminstone en stor del av de inträdessökande icke längre behöva delta i de s. k. preparandkurserna. De svårigheter, vilka framhållits kunna uppkomma för landsbygdens barn, om överstyrelsens förslag godtages, måste utskottet finna överdrivna. Man får icke förbise, att möjligheten att avlägga denna examen under senare år på grund av nyinrättade skolor och förbättrade kommunikationer betydligt ökats. Vidare torde hänsyn böra tagas till den utsträckning, i vilken inträdessökande med en kompetens, minst motsvarande den av överstyrelsen nu föreslagna, redan sökt och vunnit inträde vid folkskoleseminarierna. Att icke göra detta skulle enligt utskottets uppfattning vara att bortse från en redan skedd och alltjämt skeende utveckling. Överstyrelsens förslag innebär emellertid, att även de, som ej avlagt realexamen, skola kunna vinna inträde efter provning, som för denna grupp skall avse samtliga ämnen i huvudsaklig överensstämmelse med departementschefens förslag. Av nu anförda skäl finner sig utskottet, som icke kan biträda det av departementschefen framlagda förslaget, böra tillstyrka, att beträffande inträdesfordringar och inträdesprov skola i huvudsak gälla de i motionerna I: 351 och II: 691 angivna riktlinjerna.

Av en — — — (sid. 53) — — — framförda betänkligheterna.»

2. Beträffande *fördelningen av examinationsavdelningarna mellan folkskoleseminarielinjer av olika slag* av herrar *Oscar Olsson, Asplund, Borell, Pauli* och *Holmdahl*, som ansett,

dels att utskottets utlåtande i denna del bort hava följande lydelse:

»Vad därefter — — — (sid. 56—57) — — — på studentlinjen.

De skäl — — — (sid. 57) — — — att finnas. Vidare får icke lämnas ur sikte, att tillfredsställande rekryteringsmöjligheter böra beredas jämväl för dem, som ej äro studenter.

Efter en prövning av dessa och andra på frågans avgörande inverkan synpunkter har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att antalet studentlinjer bestämmes till sex, och avstyrker alltså de i motionerna I: 353 och II: 690, I: 348, I: 354 och II: 664 beträffande antalet studentlinjer framställda yrkandena.

Jämväl yrkandet — — — (sid. 58) — — — enda plats.»;

dels ock att, i följd härav, punkten I. A. 1. b. i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»Av dubbelseminarierna skola

sex innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4+2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, (4 + särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.»

3. Beträffande *folkskoleseminariernas förläggning m. m.:*

a) av herrar *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Norling*, *Weijne* och *Persson* i Tidaholm, som ansett

dels, att utskottets utlåtande bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»Departementschefen har — — — (sid. 58—59) — — — 4-årig kurs.

Utskottet har i det föregående dels tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att den framtida folkskoleseminarieorganisationen skulle omfatta sexton examinationsavdelningar, dels ock föreslagit, att antalet studentlinjer skulle begränsas från av Kungl. Maj:t föreslagna sex till fem. Vid bifall till vad utskottet sålunda föreslagit måste, för att icke antalet seminarielinjer av olika slag skall understiga sexton, ytterligare en 4-årig linje inrättas. Efter en prövning av olika på denna fråga inverkan omständigheter har utskottet funnit sig böra föreslå, att i stället för den av Kungl. Maj:t ifrågasatta 2-åriga linjen vid folkskoleseminariet i Umeå vid nämnda seminarium inrättas ytterligare en 4-årig linje. Vid bifall härtill skulle detta erhålla en organisation av 4+4. I anslutning härtill avstyrker utskottet motionerna I: 330 och II: 669 samt I: 352 och II: 688.

Utskottet har — — — (sid. 60) — — — sålunda tillstyrkts.

Riksdagen har — — — (sid. 60—65) — — — i hushållsgöromål.

Utskottet har vid sin prövning av här föreliggande beräkningar funnit sig kunna tillstyrka desamma allenast med de ändringar, som föranledas

Folkskoleseminarium	Nuvarande organisation	Departementschefen	Utskottet
Luleå	4+4 (M+K)	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$
Umeå	4+4 (K+K)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$	$\frac{4+4}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$
Falun	4+4 (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)
Uppsala	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Stockholm	4+(1) (K+K)	4+2 (K+K)	4+2 (K+K)
Karlstad	4+4 (M+M)	4 + lokalreserv (M)	4 + lokalreserv (M)
Linköping	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Göteborg	4+4 (M+M)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$
Lund	4+4 (M+M)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K + M+K)}{2}$
Växjö	4 (M)	Förvandlas till småskoleseminarium	Förvandlas till småskoleseminarium
Kalmar	4 (K)	Nedlägges	Nedlägges
	19×4+1×1 (12 M+8 K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M+7 ^{1/2} K)	10×4+5×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M+7 ^{1/2} K)

av vad utskottet i det föregående förslaget beträffande inrättande vid folkskoleseminariet i Umeå av ytterligare en 4-årig linje i stället för den av Kungl. Maj:t ifrågasatta 2-åriga linjen.

Nämnda förslag medför följande förändringar. Ytterligare två lektorstjänster bliva erforderliga. Vidare erfordras ytterligare en övningslärarbefattning i musik.

Till de ekonomiska — — — (sid. 66—68) — — — bifall härtill.

Utskottet finner sig kunna tillstyrka departementschefens förslag med allenast de ändringar, som föranledas av vad utskottet i det föregående tillstyrkt i fråga om inrättande vid folkskoleseminariet i Umeå av ytterligare en 4-årig linje i stället för den av Kungl. Maj:t ifrågasatta 2-åriga linjen.

Detta förslag medför huvudsakligen den förändringen i departementschefens beräkningar, att delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat behöver ökas med 15,110 kronor, motsvarande lön och tjänstgöringspenningar för två lektorer och en övningslärare i musik. Avlöningsstatens slutsumma bör alltså uppföras med 1,528,910 kronor.

De beträffande anslagen till *Folkskoleseminarier: Omkostnader, Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* och *Folkskoleseminarier: Stipendier* framlagda beräkningarna, slutande på respektive 220,000, 65,000 och 89,000 kronor, hava icke givit utskottet anledning till erinran.

I statsrådsprotokollet — — — (sid. 69) — — — följande sammanställning.

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	Enligt departementschefens förslag	Utskottet
Folkskoleseminarier:			
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1,709,300	1,513,800	1,528,910
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	267,700	220,000	220,000
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	67,200	65,000	65,000
Stipendier, <i>reservationsanslag</i>	75,500	89,000	89,000
Summa kronor	2,119,700	1,887,800	1,902,910

De sakkunniga — — — (sid. 70—72) — — — ($9 \times 24 + 3 \times 24 =$) 288.

Departementschefens här förevarande förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

Departementschefen har — — — (sid. 72—74) — — — återgiven sammanställning.

Beträffande stipendieanslaget — — — (sid. 74) — — — att erinra.

Några förändringar med anledning av vad utskottet i det föregående föreslagit beträffande Umeåseminariet torde icke, såvitt angår nästkommande budgetår, bliva erforderliga. Med hänsyn härtill och då utskottet icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts här förevarande beräkningar, tillstyrker utskottet förslaget i denna del.

Utskottet tillstyrker — — — (sid. 74—75) — — — anledning till erinran.»

dels ock att utskottets under I. gjorda hemställan bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»A. Besluta följande organisation av folk- och småskoleseminarierna, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937;

1. a. *Folkskoleseminarierna* skola vara till antalet nio, därav sju skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och två tills vidare såsom enkelseminarier.

b. Av dubbelseminarierna skola ett innefatta två 4-åriga linjer (4 + 4), fem innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4 + 2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, (4 + särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund. Av dessa seminarier skall seminariet i Umeå vara av formen 4 + 4 och seminariet i Falun av formen 4 + särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Luleå och Karlstad.

d. Seminarier i Uppsala, Linköping och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarier i Falun och Stockholm för kvinnliga elever och ettvart av de återstående seminarier för manliga och kvinnliga elever.

2. a. Småskoleseminarierna skola — — — (sid. 76) — — — vara 3-åriga.

3. I följd härav skola folkskoleseminarierna i Växjö och Kalmar samt småskoleseminarierna i Linköping och Falun nedläggas, de båda förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de båda senare med utgången av läsåret 1935—1936;

B. medgiva, att — — — (sid. 76—77) — — — budgetåret 1936/1937:

Avlöningssstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:

a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	954,820	
b. Ålderstillägg, förslagsvis	»	200,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, förslagsvis	»	35,150	1,189,970

2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:

a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	33,400	
b. Ålderstillägg, förslagsvis	»	8,700	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, förslagsvis	»	500	42,600

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a. Arvoden till extralärare och timlärare	kronor	55,000	
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare, förslagsvis	»	2,950	
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, förslagsvis	»	1,000	
d. Arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarier i Stockholm och Karlstad m. m., förslagsvis	»	10,500	

e.	Arvoden för undervisning i hushållsgöromål	kronor	1,350	
f.	Lönertillägg till teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad	»	3,120	
g.	Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier	»	6,400	
h.	Särskilda arvoden vid provårsseminarier	»	18,000	
i.	Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	»	4,200	102,520
4.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a.	Arvoden till seminarieläkare	kronor	13,600	
b.	Arvoden till seminariebibliotekarier	»	8,700	
c.	Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner	»	5,900	28,200
5.	Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:			
a.	Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier	kronor	14,000	
b.	Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, <i>förslagsvis</i>	»	16,600	
c.	Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i>	»	200,000	
d.	Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i>	»	29,910	
e.	Personliga lönetillägg till vissa ordinarie övningslärare, <i>förslagsvis</i>	»	11,000	271,510
				<hr/>
			Summa förslagsanslag	kronor 1,634,800;

F. Till *Folkskoleseminarier*: *Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,634,800 kronor;

G. Till *Folkskoleseminarier*: *Omkostnader* — — — (sid. 79) — — — 287,000 kronor;

H. Till *Folkskoleseminarier*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 74,000 kronor;

I. Till *Folkskoleseminarier*: *Stipendier* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 105,000 kronor;

J. Godkänna följande — — — (sid. 79—80) — — — läsåret 1934—1935.»

b) av herrar *Pauli* och *Holmdahl*, vilka ansett, att utskottet bort besluta i enlighet med herr *Anderssons* i Höör *m. fl.* ovannämnda reservation, dock med den förändringen att folkskoleseminariet i Umeå skall organiseras i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (4+2).

c) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Gustafsson* i Benestad, *Strindlund*, *Svensson* i Grönvik och *Aronson*, som ansett,

dels att utskottets utlåtande bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»Departementschefen har — — — (sid. 58—59) — — — skulle nedläggas.

Utskottet vill icke förneka, att goda skäl kunna anföras till förmån för en var av nu nämnda båda städer. I båda finnes, som nyss nämnts, för närvarande folkskoleseminarium, och båda hava under lång tid varit kulturella centralpunkter för sina landsdelar. En närmare granskning av vad i motionerna anförts har emellertid givit utskottet den uppfattningen, att de starkaste sakliga och ur organisatorisk synpunkt mest vägande skälen kunna anföras till förmån för Växjö. Den pedagogiska verksamhet, som under en följd av år utförts vid Kalmarseminariet, synes vara högt skattad och av betydande omfång, men ser man på denna fråga ur andra synpunkter, blir situationen en annan. Växjö har ett gynnsamt läge inom ett stort sydsvenskt rekryteringsområde. Jämväl kommunikationerna dit äro bättre för större delen av rekryteringsområdet. Kostnaderna för kommunen för erforderliga om- och tillbyggnader uppgå vidare till ett avsevärt mindre belopp än vad enligt de framkomna beräkningarna skulle bliva fallet vid en förläggning till Kalmar.

Av nu anförda skäl har utskottet funnit sig böra tillstyrka vad i motionerna I: 330 och II: 669 hemställts i vad angår förläggande av en 4-årig seminarielinje till Växjö samt avstyrker vad i motionerna I: 352 och II: 688 yrkats. Vad i förstnämnda båda motioner hemställts beträffande inrättande vid folkskoleseminariet i Växjö av jämväl en studentlinje finner sig utskottet, med hänsyn till den ställning utskottet i det föregående intagit till dessa linjer, böra avstyrka.

Till frågan om förläggningen av det småskoleseminarium, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle förläggas till Växjö, återkommer utskottet i det följande.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle den av utskottet avstyrkta studentlinjen i Stockholm hava kvinnliga lärjungar. Folkskoleseminariet i Växjö har alltid haft manliga lärjungar, och någon förändring härutinnan synes icke nu böra ifrågasättas. Vid bifall till utskottets nu framlagda förslag skulle alltså en förskjutning i proportionen mellan manliga och kvinnliga elever uppstå.

För att utjämna detta har utskottet ansett sig böra förorda, att vid seminariet i Göteborg endast skola intagas kvinnliga elever. Vid detta seminarium, som för närvarande endast har manliga elever, skulle jämväl vid bifall till det i propositionen framlagda förslaget om dess förändring till samseminarium vissa ändringsarbeten hava måst företagas. Någon nämnvärd ökning av kostnaderna för att seminariet, i stället för samseminarium, skall vara uteslutande avsett för kvinnliga elever, torde knappast vara att förvänta.

Utskottet har ansett sig böra för överskådlighetens skull uppgöra följande sammanställning av departementschefens förslag och vad av utskottet sålunda tillstyrkts.

Folkskoleseminarium	Nuvarande organisation	Departementschefen	Utskottet
Luleå	4+4 (M+K)	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$
Umeå	4+4 (K+K)	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Falun	4+4 (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)	4 + särskild kurs (K+K)
Uppsala	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Stockholm	4+(1) (K+K)	4+2 (K+K)	4 (K)
Karlstad	4+4 (M+M)	4 + lokalreserv (M)	4 + lokalreserv (M)
Linköping	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Göteborg	4+4 (M+M)	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 (K+K)
Lund	4+4 (M+M)	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	4+2 $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Växjö	4 (M)	Förvandlas till småskoleseminarium	4 (M)
Kalmar	4 (K)	Nedlägges	Nedlägges
	19×4+1×1 (12 M+8 K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M+7 ^{1/2} K)	10×4+5×2+ särskild kurs (8 ^{1/2} M+7 ^{1/2} K)

Enligt utskottets nu framlagda förslag skulle antalet manliga och kvinnliga examinationsavdelningar bli 8^{1/2} respektive 7^{1/2} eller detsamma som enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen har — — — (sid. 60—65) — — — i folkskoleseminariet.

Utskottet har vid sin prövning av de föreliggande förslagen funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag endast med den förändring, som påkallas av utskottets i det föregående framlagda förslag om förläggande av ett 4-årigt folkskoleseminarium till Växjö. Hit skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag förläggas ett enkelt 2-klassigt småskoleseminarium, varvid lokalreserv beräknats för upprättande av ytterligare en avdelning, om så skulle visa sig erforderligt. Utskottet håller före, att riksdagen icke utan

föregången närmare utredning torde böra fatta beslut i frågan om förläggningsorten för här ifrågavarande seminarium. Åtskilliga synpunkter böra härvid komma under omprövning, icke minst behovet av att en lokalreserv erhålles. Enligt utskottets uppfattning torde åtskilliga skäl — icke minst tanken på att seminarierna fördelas med hänsyn till geografiska, befolkningsmässiga och andra liknande faktorer — tala för att seminariet förläggas till Kalmar, om så kan ske utan byggnadskostnader eller andra jämförliga utgifter för statsverket. Några olägenheter av att denna förläggningsfråga icke nu avgöres uppkomma icke, då, såsom av det följande torde framgå, utskottet kommer att biträda Kungl. Maj:ts förslag om småskoleseminarieorganisationen för nästkommande budgetår, enligt vilket någon intagning av elever vid ett småskoleseminarium i Växjö icke ifrågasatts. Någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag med anledning av vad i motionerna I: 350 och II: 689 hemställts finner utskottet sig sakna anledning att tillstyrka.

I anslutning till vad sålunda anförts tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag med den ändringen, att riksdagen, i stället för att besluta att ett småskoleseminarium skall förläggas till Växjö, måtte besluta, att ett småskoleseminarium skall förläggas till plats, varom beslut efter verkställd utredning skall fattas.

Vad departementschefen i övrigt i här förevarande sammanhang anført har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad behovet — — — (sid. 65) — — — i hushållsgöromål.

Utskottet har vid sin prövning av här föreliggande beräkningar funnit sig kunna tillstyrka desamma med de ändringar, som föranledas av vad utskottet i det föregående tillstyrkt beträffande ett utbytande av den föreslagna 2-åriga studentlinjen i Stockholm mot en 4-årig linje i Växjö och seminariets i Göteborg förvandling från samseminarium till ett för enbart kvinnliga elever avsett seminarium.

För ett seminarium i Växjö erfordras följande ordinarie tjänster, nämligen en rektorsbefattning, sex lektorsbefattningar, en övningslärarbefattning i teckning, en i musik, en i gymnastik med lek och idrott, en i manlig slöjd, en i trädgårdsskötsel, en i kvinnlig slöjd i övningsskolan samt fem övningslärarbefattningar. Däremot bliva av de för dubbelseminariet i Stockholm beräknade lärarbefattningarna följande icke erforderliga, nämligen tre lektorsbefattningar, en övningslärarbefattning i kvinnlig slöjd och fyra övningsskollärarbefattningar. På grund av Stockholmsseminariets egenskap av provårseminarium måste nämligen där i fortsättningen räknas med sju övningsskollärarbefattningar.

Vid seminariets i Göteborg förvandling från samseminarium till kvinnligt seminarium kunna å ena sidan en av de i propositionen föreslagna övningslärarbefattningarna i gymnastik med lek och idrott ävensom den i manlig slöjd föreslagna övningslärarbefattningen indragas. Å andra sidan måste

ännu en övningslärarbefattning i kvinnlig slöjd vid seminariet i Göteborg inrättas.

Till de ekonomiska konsekvenserna av detta förslag återkommer utskottet i det följande.

I detta sammanhang vill utskottet vidare understryka vad av departementschefen anförts om nödvändigheten av att övningskolan förstärkes på sätt de sakkunniga föreslagit.

Beträffande förslaget — — — (sid. 66—68) — — — vad sålunda tillstyrkts.

Departementschefen har härefter framlagt beräkningar rörande *lärarbehovet vid den* av honom föreslagna *nya småskoleseminarieorganisationen*, vilka återfinnas i en å sid. 133 i statsrådsprotokollet intagen, i det föregående återgiven tablå. Då den av utskottet i det föregående tillstyrkta förflyttningen av det i Växjö planerade seminariet till annan plats icke medför någon förändring av behovet av ordinarie lärarbefattningar och då beräkningarna i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran, tillstyrker utskottet vad sålunda föreslagits.

Beträffande *k o s t n a d e r n a* — — — (sid. 68) — — — bifall härtill.

Utskottet finner sig kunna tillstyrka departementschefens förslag med de ändringar, som föranledas av vad utskottet i det föregående tillstyrkt beträffande dels ett utbytande av den föreslagna 2-åriga linjen i Stockholm mot en 4-årig linje i Växjö, dels ock seminariets i Göteborg förändring från samseminarium till att endast skola mottaga kvinnliga elever.

Delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat kan vad Stockholm beträffar minskas med sammanlagt 32,980 kronor, under det att den för ett seminarium i Växjö måste ökas med 74,110 kronor, innebärande en nettoökning med 41,580 kronor. Delposten 1. b.: Ålderstillägg åt tjänstemän å ordinarie stat bör ökas med 5,000 kronor och delposten 1. c.: Fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å ordinarie stat bör ökas med 1,000 kronor. Delposten 4. a.: Arvoden till extralärare och timlärare måste ökas med tillhoppa 5,000 kronor på grund av det större behovet av dylika lärare vid två enkelseminarier än vid ett dubbelseminarium. Delposten 4. f.: Tillläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier kan minskas med det för Stockholm beräknade beloppet, 800 kronor. Delposten 5. a.: Arvoden till seminarieläkare bör ökas med 1,150 kronor för Växjö och minskas med 650 kronor för Stockholm. Under delposterna 5. b.: Arvoden till seminariebibliotekarier och 5. c.: Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner uppkomma för Växjö ökningsar med 500 kronor, respektive 450 kronor och minskningar för Stockholm med 400 kronor, respektive 100 kronor. Nettoökningen av avlöningsanslaget med anledning av här förevarande ändringsförslag kommer alltså att uppgå till 52,730 kronor.

Vad beträffar den av utskottet tillstyrkta förändringen av seminariet i Göteborg från samseminarium till att endast skola mottaga kvinnliga elever medför detta, att delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till

tjänstemän å ordinarie ståt bör upptagas till samma belopp som i propositionen beräknats för seminariet i Stockholm, innebärande en utgiftsminskning av 4,340 kronor.

Då nettoökningen av avlöningsanslaget kommer att uppgå till 52,730 — 4,340 = 48,390 kronor, bör dess slutsumma upptagas med 1,562,190 kronor.

Förslagsanslaget till — — — (sid. 69) — — — 220,000 kronor.

Vid bifall till utskottets i det föregående framlagda förslag om bibehållande av Växjöseminariet blir en ganska betydande ökning av omkostnadsanslaget erforderlig. Utskottet vill erinra, att dess förslag innebär upprätthållande av två enkelseminarier i stället för ett dubbelseminarium, och härvid äro ökade utgifter för omkostnader ofrånkomliga. Utskottet tillstyrker av nu angivna skäl, att anslaget till omkostnader för folkskoleseminarierna måtte höjas med 20,000 kronor till 240,000 kronor.

Av samma — — — (sid. 69) — — — följande sammanställning.

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935, 1936	Enligt departementschefens förslag	Utskottet
Folkskoleseminarier:			
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1,709,300	1,513,800	1,562,190
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	267,700	220,000	240,000
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	67,200	65,000	70,000
Stipendier, <i>reservationsanslag</i>	75,500	89,000	89,000
Summa kronor	2,119,700	1,887,800	1,961,190

De sakkunniga — — — (sid. 70) — — — nya organisationen.

I likhet med departementschefen finner utskottet vidare frågan, huru med folkskoleseminariets i Kalmar fastighet bör förfaras, böra göras till föremål för utredning.

Vad k o s t n a d e r n a — — — (sid. 70) — — — att hänvisa.

Den av utskottet i det föregående tillstyrkta förflyttningen av det i Växjö planerade småskoleseminariet till annan plats medför förändring av de för ett Växjöseminarium framlagda kostnadsberäkningarna endast för så vitt dels rektor icke kan, såsom i Växjö, erhålla fri bostad, dels ock om den till seminariet hörande trädgården är av viss storleksordning. Den vid förstnämnda eventualitet uppkommande kostnadsökningen kan beräknas till 2,000 kronor per år, för den senare eventualiteten är endast en mindre kostnadsökning erforderlig. Då frågan om det nya seminariets framtida förläggning, enligt vad utskottet i det föregående uttalat, först måste göras till föremål för utredning, och ett upptagande av dess verksamhet således kan ske först efter ett beslut i ämnet av riksdagen, finner utskottet någon förändring av vederbörande anslagsberäkningar icke för närvarande vara

av behovet påkallad. Då de framlagda kostnadsberäkningarna icke givit utskottet anledning till erinran, tillstyrker utskottet vad härom föreslagits.

Departementschefen har beräknat, att anslaget till *Småskoleseminarier: Omkostnader* skulle behöva upptagas med ett belopp av 79,000 kronor. Visserligen skulle, med den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit till frågan om en frivillig kurs i finska språket, detta belopp kunna minskas med 400 kronor, men med hänsyn till anslagets storlek har utskottet icke ansett detta påkallat.

Rörande det småskoleseminarium, som föreslagits skola träda i stället för det i propositionen beräknade seminariet i Växjö, har utskottet ansett en närmare utredning vara av behovet påkallad. Med hänsyn härtill finner sig utskottet sakna anledning att för närvarande föreslå några förändringar på grund härav av anslaget till omkostnader. Då de framlagda beräkningarna icke givit utskottet anledning till erinran, tillstyrker utskottet vad i här förevarande hänseende föreslagits.

Mot de — — (sid. 71—72) — — — till erinran.

Vad därefter intagningen vid de 4-åriga linjerna beträffar, finner sig utskottet — med hänsyn till sitt förut framlagda förslag om bibehållande av folkskoleseminariet i Växjö — böra tillstyrka, att en ny klass intages vid detta seminarium. I övrigt har utskottet icke funnit något att erinra mot departementschefens förslag.

Departementschefen har — — — (sid. 72—74) — — — återgiven sammanställning.

Utskottets förslag beträffande folkskoleseminarieorganisationen under nästkommande budgetår avviker från Kungl. Maj:ts förslag härom endast såtillvida, som utskottet tillstyrkt intagandet av en ny avdelning jämväl vid folkskoleseminariet i Växjö. De förändringar, som härav föranledas i avlöningsanslaget, äro följande: Delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat bör minskas med ett belopp å 6,800 kronor, motsvarande avlöningen för de övningsskollärare, som enligt propositionen avsetts för den ordinarie studentlinjen i Stockholm. Detta belopp bör överföras till delposten 3. d., som torde böra erhålla den förändrade benämningen: Arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Stockholm och Karlstad m. m. Då ett ökat behov av extralärare och timlärare uppkommer torde vidare delposten 3. a.: Arvoden till extralärare och timlärare behöva höjas med 5,000 kronor. Delposten 4. a.: Arvoden till seminarieläkare bör ökas med 400 kronor och delposten 4. c.: Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner med 100 kronor.

Nettoökningen av — — — (sid. 74) — — — läsåret 1934—1935.

Härefter har — — — (sid. 75) — — — att erinra. Den av utskottet i det föregående tillstyrkta förflyttningen av det småskoleseminarium, som i propositionen avsetts skola förläggas till annan plats, kommer med utskottets sålunda intagna ståndpunkt icke att innebära någon förändring av den i propositionen beräknade elevintagningen för läsåret 1936—1937.

Utskottet tillstyrker — — — (sid. 75) — — — till erinran.»

dels ock att utskottets under I gjorda hemställan bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»A. Besluta — — — (sid. 75) — — — läsåret 1936—1937;

1. a. Folkskoleseminarierna skola — — — (sid. 75) — — — två tillsvidare.

b. Av dubbelseminarierna — — — (sid. 75—76) — — — 4-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Linköping, Göteborg och Lund. Av dessa seminarier skall seminariet i Falun vara av formen 4 + särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Luleå, Stockholm, Växjö och Karlstad.

d. Seminarier i Uppsala, Linköping, Växjö och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarier i Falun, Stockholm och Göteborg för kvinnliga elever och ettvarvt av de återstående seminarier för manliga och kvinnliga elever.

2. a. Småskoleseminarierna skola — — — (sid. 76) — — — och Landskrona.

Enkelseminarierna skola förläggas till Haparanda, Lycksele och Härnösand samt till plats, varom beslut efter verkställd utredning skall fattas. Av dessa skola de båda förstnämnda seminarier vara 3-åriga.

3. I följd härav skall folkskoleseminariet i Kalmar samt småskoleseminarierna i Linköping och Falun nedläggas, det förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de båda senare med utgången av läsåret 1935—1936;

B. Medgiva, att — — — (sid. 76—80) — — — läsåret 1934—1935.»

d) av herr *Oscar Olsson*, som
dels framhållit följande synpunkter:

»Vid förläggningen av seminarier är det nödvändigt att se hela planen i sammanhang. De grundläggande principerna i riksdagens föregående uttalanden hava varit, att organisationen icke bör vara onödigt stor för att effektivt fylla sin uppgift, varför dubbelseminarier borde vara att föredraga framför enkelseminarier. Dubbelseminarier kunna bereda bättre lokaler och utrustning för undervisningen. De olika ämnen kunna också bli tillgodosedda bättre i den mån lärarkollegierna

bli större. Detta resonemang gäller i lika hög grad för småskoleseminarierna som för folkskoleseminarierna.

Beträffande folkskoleseminarierna föreslås av mig bibehållandet av enkelseminarier i Karlstad och Kalmar. I fråga om Karlstad motiveras anordningen av att reservutrymme behöves för en utvidgning av organisationen, om detta skulle visa sig erforderligt. Att Kalmar föreslås som det enda verkliga enkelseminariet, är motiverat ur olika synpunkter. I första hand är det allmänt erkänt i skolkretsar, att intet annat seminarium varit i stånd att, i så hög grad som detta gjort, genom sitt elevförbund intressera sina gamla lärjungar för fortsatta pedagogiska studier och forskningar i en verksam och effektiv kamratororganisation. Seminariet har på så sätt blivit en levande kraft i vår lärarkårs fortsatta insatser i det pedagogiska studietarbetet i t. o. m. högre grad än andra seminarier. Statsverket kommer icke att vidkännas några kostnader för nödiga om- och tillbyggnader för den händelse seminariet bibehålles, eftersom Kalmar stad åtagit sig de nödiga kostnaderna härför. På grund härav bortfalla även de ekonomiska skälen att föredraga bibehållandet av Luleå seminarium framför Kalmar. Därtill kommer att bibehållandet av folkskoleseminariet i Luleå skulle medföra en synnerligen otillfredsställande småskoleseminarieorganisation med *fyra* — i stället för två — enkelseminarier och endast tre dubbelseminarier — i stället för fyra — med därav följande pedagogiska och ekonomiska nackdelar.

Vad förläggningen av folkskoleseminarierna beträffar, ansluter jag mig till Kungl. Maj:ts förslag med följande ändringar. Ett folkskoleseminarium förlägges till Kalmar och folkskoleseminariet i Luleå göres, i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, till dubbelt småskoleseminarium.

Seminariet i Kalmar torde jämväl i fortsättningen böra avses endast för utbildning av folkskollärarinnor. Seminariet i Luleå skulle däremot enligt det i statsrådsprotokollet framlagda förslaget blivit samseminarium. Vid bifall till mitt nu framlagda förslag skulle alltså en förskjutning i proportionen mellan manliga och kvinnliga elever uppstå med en halv avdelning eller från 8 $\frac{1}{2}$ manliga och 7 $\frac{1}{2}$ kvinnliga till 8 manliga och 8 kvinnliga. För att bibehålla den av Kungl. Maj:t förordade proportionen mellan manliga och kvinnliga elever finner jag mig böra förorda, att den 4-åriga linjen i Göteborg endast avses för manliga elever.

Av det ovanstående framgår, att vidare den förändringen bör göras i Kungl. Maj:ts proposition, att småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele nedläggas och ett dubbelt småskoleseminarium upprättas i Luleå. Det är ofrånkomligt, att utbildningen av lärarinnor i dessa 3-åriga småskoleseminarier, så betydelsefull för skolarbetet i Norrbotten, får bättre förutsättningar i ett dubbelseminarium i Luleå än i de nuvarande enkelseminarierna. En jämförelse med nuvarande och av Kungl. Maj:t föreslagna organisation framgår av vidstående tabell.

Folkskoleseminarium	Nuvarande organisation	Departementschefen	Här föreslaget
Luleå	4+4 (M+K)	4 + lokalreserv $\frac{(M+K)}{2}$	Förvandlas till småskoleseminarium av typen 3+3
Umeå	4+4 (K+K)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Falun	4+4 (K+K)	4+ särskild kurs (K+K)	4+ särskild kurs (K+K)
Uppsala	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Stockholm	4+(1) (K+K)	4+2 (K+K)	4+2 (K+K)
Karlstad	4+4 (M+M)	4 + lokalreserv (M)	4 + lokalreserv (M)
Linköping	4+4 (M+M)	4+2 (M+M)	4+2 (M+M)
Göteborg	4+4 (M+M)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+M+K)}{2}$
Lund	4+4 (M+M)	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K+M+K)}{2}$	$\frac{4+2}{2}$ $\frac{(M+K+M+K)}{2}$
Växjö	4 (M)	Förvandlas till småskoleseminarium	Förvandlas till småskoleseminarium
Kalmar	4 (K)	Nedlägges	4 (K)
	19×4+1×1 (12M+8K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 ¹ / ₂ M+7 ¹ / ₂ K)	9×4+6×2+ särskild kurs (8 ¹ / ₂ M+7 ¹ / ₂ K)

Beträffande antalet studentlinjer ansluter jag mig således till Kungl. Maj:ts proposition.

Det här föreslagna sättet att genomföra omorganisationen innebär åtskilliga besparingar i jämförelse med utskottets förslag. Följande förändringar skulle uppstå i de beräkningar, som föreligga i Kungl. Maj:ts proposition beträffande kostnaderna för folkskoleseminarieorganisationen efter dess fullständiga genomförande.

I fråga om förslagsanslaget till *Folkskoleseminarier: Avlöningar*, må följande anföras.

Vad till en början beträffar delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat äro nämnda förändringar följande: De vid det i propositionen föreslagna seminariet i Luleå beräknade övningslärarbefattningarna i gymnastik samt lek och idrott (avsedd för manlig innehavare) och i manlig slöjd kunna indragas, varigenom en minskning med

(3,380 + 2,940) = 6,320 kronor uppkommer. Å andra sidan måste vid seminariet i Kalmar inrättas en övningslärarbefattning i gymnastik med lek och idrott (avsedd för kvinnlig innehavare) och en övningslärarbefattning i hushållsgöromål, varigenom en ökning med (2,990 + 1,980) = 4,970 kronor uppkommer. Nettominuskningen av denna delpost kommer alltså att utgöra (6,320 — 4,970) = 1,350 kronor. Delposten 4. e.: Arvoden för undervisning i hushållsgöromål torde vidare kunna sänkas med 500 kronor. Vid seminariet i Luleå finnes tjänstebostad för rektor, vilket däremot icke är fallet i Kalmar. På grund härav bör delposten 6. a.: Hyresersättning till rektorer vid vissa seminarier ökas med 2,400 kronor.

Omorganisationen av seminariet i Göteborg medför följande förändringar. En övningslärarbefattning i gymnastik med lek och idrott (avsedd för kvinnlig innehavare) samt en övningslärarbefattning i hushållsgöromål bliva icke erforderliga, på grund varav delposten 1 a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat kan minskas med (2,990 + 1,980) = 4,970 kronor. Å andra sidan bör delposten 4. a.: Arvoden till extralärare och timlärare ökas för att bereda medel för uppehållande av undervisningen i gymnastik för kvinnliga elever och i hushållsgöromål. Det härför erforderliga beloppet torde kunna beräknas till omkring 3,000 kronor, därav 2,000 kronor för undervisning i gymnastik och 1,000 kronor för undervisning i hushållsgöromål.

Då nettominuskningen av avlöningsanslaget kommer att uppgå till (4,970 + 2,400 + 3,000 — 6,320 — 500 — 4,970) = 1,420 kronor, bör dess slutsumma upptagas med 1,512,380 kronor.

Förslagsanslaget till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* har departementschefen beräknat bära upptagas till 220,000 kronor.

Det av mig förordade nedläggandet av folkskoleseminariet i Luleå och ett bibehållande av folkskoleseminariet i Kalmar torde, främst på grund av minskade kostnader för bränsle, kunna antagas medföra en minskning av anslagsbehovet med 3,000 kronor. Den av mig biträdda ståndpunkt, utskottet intagit till den av departementschefen förordade frivilliga kursen i finska, skulle visserligen kunna medföra en ytterligare minskning av detta anslag med 840 kronor, men med hänsyn till anslagets storlek har jag icke ansett detta erforderligt. Då de framlagda beräkningarna i övrigt icke givit mig anledning till erinran, tillstyrker jag att detta anslag upptages med ett belopp av 217,000 kronor.

De beträffande reservationsanslagen till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* och *Folkskoleseminarier: Stipendier* framlagda beräkningarna, slutande på respektive 65,000 och 89,000 kronor, hava icke givit mig anledning till erinran.

I statsrådsprotokollet har departementschefen å sid. 150 lämnat en sammanfattning av de för närvarande för folkskoleseminarierna uppförda statsanslagen i jämförelse med de av de sakkunniga, skolöverstyrelsen och

departementschefen tillstyrkta anslagen, till vilken jag här tillåter mig att hänvisa.

De förändringar i detta förslag, vilka av mig i det föregående tillstyrkts, framgå av följande sammanställning.

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	Enligt departementschefens förslag	Här förslaget
Folkskoleseminarier:			
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	1,709,300	1,513,800	1,512,380
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	267,700	220,000	217,000
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	67,200	65,000	65,000
Stipendier, <i>reservationsanslag</i>	75,500	89,000	89,000
Summa kronor	2,119,700	1,887,800	1,883,380

Beträffande den av mig föreslagna organisationen av småskoleseminarierna skulle genom ett bifall till denna först och främst avvärjas byggandet av ett nytt seminarium i Haparanda.

Beträffande förslagsanslaget till *Småskoleseminarier: Avlöningar* må följande anföras.

Antalet tjänstemän å ordinarie stat minskas med en rektorsbefattning, en övningskollärbefattning och en skolköksföreståndarinnebefattning. På grund härav kan delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat minskas med 10,100 kronor.

Under delposten 3. a.: Arvoden till timlärare äro vissa förskjutningar att emotse. Dessa bliva dock sannolikt icke av den omfattning, att en förändring av det för denna delpost beräknade beloppet blir erforderligt. Delposten 3. e.: Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele kan bortfalla, medförande en anslagsminskning av 900 kronor. Slutligen kan delposten 6. b.: Särskilda lönetillägg till lärare vid vissa seminarier minskas med 2,400 kronor.

Sammanlagt komma alltså vid ett bifall till mitt förslag minskningarna under avlöningsanslaget att uppgå till 13,400 kronor, vilket innebär att anslagets slutsumma kan minskas från föreslagna 405,350 kronor till 391,950 kronor.

Departementschefen har beräknat, att anslaget till *Småskoleseminarier: Omkostnader* skulle behöva upptagas med ett belopp av 79,000 kronor. Visserligen skulle, med utskottets av mig biträdda ståndpunkt till frågan om en frivillig kurs i finska språket, detta belopp kunna minskas med 400 kronor, men med hänsyn till anslagets storlek har jag icke ansett detta av behovet påkallat.

Med anledning av den av mig i det föregående tillstyrkta förändringen av organisationen av de 3-åriga seminarierna blir emellertid en ökning av anslaget erforderlig. Dessa kostnader hava för seminarierna i Ha-

paranda och Lycksele beräknats till respektive 9,800 och 7,500 kronor eller till sammanlagt 17,300 kronor. Den av de sakkunniga uppgjorda, å sid. 162 i statsrådsprotokollet återgivna tablån upptager för det av dem föreslagna dubbelseminariet i Luleå såsom erforderligt nettoanslag ett belopp av 25,000 kronor. Skillnaden mellan dessa båda belopp utgör 7,700 kronor. Emellertid torde höjningen av anslaget kunna begränsas till 5,000 kronor, med vilket belopp alltså anslaget bör höjas.

Då jag icke i övrigt haft något att erinra mot de beträffande här förevarande anslag framlagda beräkningarna, tillstyrker jag, att detsamma må upptagas med ett belopp av (79,000 + 5,000 =) 84,000 kronor.

Mot de beträffande reservationsanslagen till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. fl.* och *Småskoleseminarier: Stipendier* framlagda beräkningarna, slutande på respektive 21,600 kronor och 57,000 kronor, har jag icke funnit något att erinra.

Departementschefen har lämnat en sammanfattning av anslagen för småskoleseminarieorganisationen för budgetåret 1935/1936 ävensom enligt de sakkunnigas, skolöverstyrelsens och sitt eget förslag, till vilken jag här tillåter mig att hänvisa.

Mina i det föregående framlagda förslag beträffande organisationen av de 3-åriga seminarierna hava, på sätt av det föregående framgår, föranlett de ändringar, som framgå av nedanstående tabell:

A n s l a g	Anslag för budgetåret 1935/1936	Departementschefen	Utskottet
Småskoleseminarier:			
Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	253,500	405,350	391,950
Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	73,700	79,000	84,000
Materiel, böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	16,400	21,600	21,600
Stipendier, <i>reservationsanslag</i>	15,000	57,000	57,000
Summa kronor	358,600	562,950	554,550

I fråga om *engångskostnader* har departementschefen framhållit, att genomförandet av den nya småskoleseminarieorganisationen ej torde medföra några mera betydande engångskostnader för statsverket. Departementschefen har vidare förutsatt, att frågan om eventuellt erforderliga lokalutvidgningar vid småskoleseminarierna i Lycksele och Strängnäs göres till föremål för närmare utredning. Tillika har departementschefen förklarat sig icke hava något att erinra mot att denna utredning må omfatta även möjligheterna att vid vissa andra småskoleseminarier på annat sätt än genom förhyrning anskaffa lämpliga lokaler.

Under framhållande av att vid bifall till vad jag i det föregående tillstyrkt beträffande organisationen av de 3-åriga seminarierna några lokalutvidgningar vid seminariet i Lycksele icke bliva erforderliga, vill jag

såsom min uppfattning angiva, att den av departementschefen ifrågasatta utredningen dock är väl motiverad, och synes det alltså mig önskvärt, att densamma kommer till stånd.

Jag tillstyrker vidare förslaget om att riksdagen må medgiva, att de fastigheter, i vilka de nuvarande småskoleseminarierna i Linköping och Falun äro inrymda, må efter nedläggandet av dessa seminarier utan vederlag återgå till Östergötlands läns landsting, respektive Kopparbergs läns landsting.

Jag vill vidare framhålla, att vid denna utredning jämväl synes böra till övervägande upptagas frågan, huru de nuvarande småskoleseminariefastigheterna i Haparanda och Lycksele böra för framtiden disponeras.

Departementschefens förslag beträffande intagning av elever vid studentlinjerna för nästkommande läsår har icke givit mig anledning till erinran.

Vad därefter intagningen vid den 4-åriga linjen beträffar finner jag mig — med hänsyn till mitt förut framlagda förslag beträffande dessa linjers förläggning — böra tillstyrka den förändringen, att en ny klass intages vid seminariet i Kalmar under det att någon intagning icke bör ske vid seminariet i Luleå. I övrigt har jag icke funnit något att erinra mot förslaget.

För budgetåret 1936/1937 skulle besparingar inträda, högst väsentliga för småskoleseminariernas vidkommande. I de för folkskoleseminarierna för nästkommande budgetår beräknade anslagen uppkomma däremot inga förändringar.

Mot den för nästkommande läsår föreslagna elevintagningen vid småskoleseminarierna har jag icke funnit något att erinra.

Vad jag i det föregående tillstyrkt beträffande förflyttning av den vid Haparanda- och Lyckseleseminarierna hittills bedrivna verksamheten till ett dubbelseminarium i Luleå kommer emellertid att föranleda vissa ändringar beträffande förslaget om de seminarier, vid vilka intagning i första klassen för nästkommande läsår skall äga rum. Då den vid förstnämnda båda seminarier hittills bedrivna verksamheten skall upphöra, torde — för att undvika en försening av deras avveckling — någon nyintagning nu icke böra där äga rum. Däremot bör redan nu intagning av elever vid det avsedda småskoleseminariet i Luleå äga rum. Då någon minskning av det vid 3-åriga linjer för nästkommande budgetår beräknade elevantalet icke bör ske, tillstyrker jag, att för nästkommande läsår 24 elever skola intagas vid seminariet i Luleå. Då detta antal överensstämmer med det av mig tillstyrkta normalantalet vid en småskoleseminarieklass, finner jag icke påkallat, att dessa elever fördelas på två klasser, utan torde de kunna sammanföras till en.

Mitt förslag om ändring av organisationen av de 3-åriga småskoleseminarierna i Norrland föranleder, som nyss nämnts, vissa besparingar i de framlagda kostnadsberäkningarna.

Härvid bör först erinras om följande. Då Haparanda- och Lyckselese-

minarierna för närvarande omfatta vardera endast en tredje årskurs, kommer verksamheten vid dessa seminarier vid bifall till mitt förslag i fråga om intagningen att nedläggas med utgången av läsåret 1935—1936. Vid sådant förhållande finner jag det bliva erforderligt, att de vid dessa seminarier nu anställda ordinarie befattningshavarna överföras till övergångsstat.

Vad till en början delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar åt befattningshavare å ordinarie stat beträffar, bör densamma på grund härav minskas med de löner och tjänstgöringspenningar, som av departementschefen beräknats belöpa på småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele, 45,600 kronor. De nuvarande ordinarie befattningshavarna vid nämnda båda seminarier böra överföras på övergångsstat med de avlöningsförmåner, som äro förenade med de av dem innehavda ordinarie befattningarna. Av befattningshavarna vid småskoleseminariet i Haparanda är rektor ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminariet i Luleå. Någon överflyttning till övergångsstat torde alltså icke böra för honom ifrågakomma. Någon ordinarie ämneslärare finnes icke vid detta seminarium, men däremot två ordinarie övningsskollärare, av vilka emellertid en skall avgå med pension den 1 juli 1936. Vid seminariet i Lycksele är rektor ordinarie ämneslärare vid seminariet. Därjämte finnas här en ordinarie ämneslärare, en ordinarie övningsskollärare och en ordinarie skolköksföreståndarinna. Till dessa lärare — med undantag av den ene övningsskolläraren vid Haparanda-seminariet — utgående löner och tjänstgöringspenningar uppgå sammanlagt till 15,400 kronor. Delposten 1. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat bör alltså minskas med 45,600 kronor samt delposten 2. a.: Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å övergångsstat ökas med 15,400 kronor. I anslutning härtill böra delposterna 1. b. Alderstillsätt till tjänstemän å ordinarie stat och 1. c.: Fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å ordinarie stat minskas med 8,000 kronor, respektive 2,000 kronor, och delposterna 2. b.: Alderstillsätt till tjänstemän å övergångsstat och 2. c.: Fyllnadsarvoden åt vikarier för tjänstemän å övergångsstat ökas med 3,000 kronor, respektive 1,000 kronor. Delposten 3. d.: Arvode till ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele å 900 kronor kan bortfalla. I delposterna 4. a., b. och c.: Arvoden till seminarie läkare, till seminariebibliotekarier och till biträden vid rektorsexpeditioner kunna minskningar göras med respektive 850 kronor, 400 kronor och 300 kronor. Slutligen kan delposten 5. b.: Särskilda lönetillsätt till lärare vid vissa seminarier minskas med 2,400 kronor.

Nettominskningen av avlöningsanslaget kommer sålunda att uppgå till 41,050 kronor och anslaget slutsumma till 237,750 kronor.

Den möjliga minskningen av omkostnadsanslaget torde kunna beräknas till 14,500 kronor. Härvid utgår jag från att medel skola beredas för den av departementschefen i utsikt ställda preparandkursen i Haparanda och undervisningen i hushållsgöromål vid samma seminarium. Även

om den i Haparanda tidigare bedrivna undervisningen för framtiden kommer att meddelas i Luleå, finner jag motsvarande medel bliva erforderliga vid sistnämnda seminarium.

Minskningen av anslaget till materiel, böcker m. m. har beräknats till 2,700 kronor.

I övrigt har jag icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslagen till småskoleseminarierna för nästkommande budgetår. Jag har ansett mig böra i efterföljande tablå giva en sammanställning av de anslag, jag sålunda tillstyrkt.

A n s l a g	Budgetåret 1935/1936	Budgetåret 1936/1937		
		Skolöverstyrelsen	Departementschefen	Här föreslagna
Avlöningar	253,500	327,500	278,800	237,750
Omkostnader	73,700	69,950	66,000	51,500
Materiel, böcker m. m.	16,400	13,650	11,700	9,000
Stipendier	15,000	20,700	19,500	19,500
Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor	5,000	5,000	5,000	5,000
Bidrag till avlöning åt vissa på in- dragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.	115,000	115,000	110,000	110,000
Summa kronor	478,600	551,800	491,000	432,750

dels ock i anslutning härtill ansett, att utskottets under I. gjorda hemlan bort i nedan angivna delar hava följande lydelse:

»A. Besluta följande organisation av folk- och småskoleseminarierna, att träda i successiv tillämpning från och med läsåret 1936—1937:

1. a. Folkskoleseminarierna skola vara till antalet nio, därav sju skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och två såsom enkelseminarier, varav ett tillsvidare.

b. Av dubbelseminarierna skola

sex innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare studentkurs, (4 + 2), och

ett innefatta en 4-årig och en 2-årig linje, den senare avsedd för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, (4 + särskild kurs).

Ettvart av enkelseminarierna skall innefatta en 4-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Umeå, Falun, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund. Av

dessa seminarier skall seminariet i Falun vara av formen 4 + särskild kurs.

Enkelseminarierna skola förläggas till Kalmar och Karlstad.

d. Seminarier i Uppsala, Linköping och Karlstad skola vara avsedda för manliga elever, seminarier i Falun, Stockholm och Kalmar för kvinnliga elever och ettvarvt av de återstående seminarier för manliga och kvinnliga elever.

2. a. Småskoleseminarierna skola vara till antalet sex, därav fyra skola vara anordnade såsom dubbelseminarier och tills vidare två såsom enkelseminarier.

b. Tre av dubbelseminarierna skola innefatta två 2-åriga linjer (2 + 2) och det fjärde två 3-åriga linjer (3 + 3).

Ettvarvt av enkelseminarierna skall innefatta en 2-årig linje.

c. Dubbelseminarierna skola förläggas till Luleå, Strängnäs, Skara och Landskrona. Av dessa skall det förstnämnda vara 3-årigt.

Enkelseminarierna skola förläggas till Härnösand och Växjö.

3. I följd härav skola folkskoleseminarierna i Luleå och Växjö samt småskoleseminarierna i Haparanda, Lycksele, Linköping och Falun nedläggas, de båda förra successivt från och med läsåret 1936—1937 och de fyra senare med utgången av läsåret 1935—1936;

B. Medgiva, att — — — (sid. 76—77) — — — samma seminarier;

E. Godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	954,820	
b. Ålderstillägg, förslagsvis	»	200,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, förslagsvis	»	35,150	1,189,970
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:			
a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	33,400	
b. Ålderstillägg, förslagsvis	»	8,700	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, förslagsvis	»	500	42,600

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
a. Arvoden till extralärare och timplärare	kronor	55,000	
b. Arvodesförhöjning till vissa extra ordinarie ämneslärare, förslagsvis	»	2,950	
c. Understöd till extra ordinarie lärare vid förfall på grund av sjukdom, förslagsvis	»	1,000	
d. Arvoden för undervisning vid studentkurs vid seminarierna i Karlstad och Växjö m. m., förslagsvis . .	»	10,500	
e. Arvoden för undervisning i hushållsgöromål	»	1,350	
f. Lönetillägg till teckningsläraren J. A. Lydh vid seminariet i Luleå och teckningsläraren J. E. R. Nyreen vid seminariet i Karlstad	»	3,120	
g. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier	»	6,400	
h. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	»	18,000	
i. Tilläggsarvoden till lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurser för utbildande av kyrkomusiker, förslagsvis	»	4,200	102,520
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
a. Arvoden till seminarie-läkare	kronor	13,600	
b. Arvoden till seminariebibliotekarier	»	8,700	
c. Arvoden till biträden vid rektorsexpeditioner	»	5,900	28,200
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:
a. Hyresersättning till rektorerna vid vissa seminarier	kronor	14,000	

b. Hyresbidrag till lärare vid seminarierna i Göteborg och Stockholm, <i>förslagsvis</i> kronor	16,600	
c. Tillfällig löneförbättring, <i>förslagsvis</i> »	200,000	
d. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i> »	29,910	
e. Personliga lönetillägg till vissa ordinarie övningslärare, <i>förslagsvis</i> »	11,000	271,510
Summa förslagsanslag kronor		1,634,800;

F. Till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,634,800 kronor;

G. till *Folkskoleseminarier: — — —* (sid. 79) — — — 105,000 kronor;

J. Godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

A vl ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:		
a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor	85,600	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i> »	16,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> »	5,000	106,600
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:		
a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor	48,600	
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i> »	10,000	
c. Fyllnadsarvoden åt vikarier, <i>förslagsvis</i> »	1,800	60,400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden till extra lärare under tjänstledighet på grund av sjukdom, <i>förslagsvis</i> kronor	600	
b. Arvoden till timlärare »	23,400	
c. Tilläggsarvoden till lärare i trädgårdsskötsel »	900	24,900

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Arvoden till seminarie-			
läkare	kronor	1,650	
b. Arvoden till seminariebi-			
bliotekarier	»	1,100	
c. Arvoden till biträden vid			
rektorsexpeditioner	»	600	3,350
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och			
icke-ordinarie tjänstemän:			
a. Hyresersättning till rektor			
vid seminariet i Skara . .	kronor	2,000	
b. Särskilda lönetillägg till			
lärare vid vissa seminarier	»	200	
c. Tillfällig löneförbättring,			
<i>förslagsvis</i>	»	38,000	
d. Provisorisk avlöningsför-			
bättring, <i>förslagsvis</i>	»	2,300	42,500
	Summa förslagsanslag kronor		237,750;

K. Till *Småskoleseminarier*: *Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 237,750 kronor;

L. Till *Småskoleseminarier*: *Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 51,500 kronor;

M. Till *Småskoleseminarier*: *Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 9,000 kronor;

N. Till *Småskoleseminarier*: — — — (sid. 80) — — — läsåret 1934—1935.»

4. Beträffande *inträdesfordringarna vid småskoleseminarierna* av herrar *Bergqvist, Oscar Olsson, Asplund, Borell* och *Holmdahl*, som i anslutning till sin under 1. omförmälda reservation ansett, att utskottets utlåtande i denna del bort hava följande ändrade lydelse:

»De sakkunniga — — — (sid. 61) — — — behovet påkallat.

I anslutning härtill har utskottet av samma skäl, som utskottet tidigare framhållit beträffande inträdesfordringar till och inträdesprov vid de 4-åriga folkskoleseminarierna, funnit sig icke kunna biträda det i propositionen framlagda förslaget utan tillstyrker, att härför måtte i huvudsak gälla de i motionen II: 691 angivna riktlinjerna.»